

MASTEROPPGAVE

Emnekode: MKL 310

Navn på kandidater:

Renate Lindbak og Elin Ree

Fra pliktig omsorg til rett på kjærlighet

En kvalitativ studie av kunnskapsledelse
og lovendring i barnevernet

Dato: 29.08.2018

Totalt antall sider: 125

Forord

Et snart tre år langt studium er ved veis ende. Det har vært givende, lærerike og krevende år – som vi aldri ville vært foruten. Den ene av oss vil slippe taket i den dårlige samvittigheten som et masterstudium i kombinasjon med fulltidsjobb gir en travel småbarnsmor. Den andre avslutter sitt såkalte «midtlivsprosjekt», og lurer på hva fritiden skal brukes til nå.

Skal vi trekke fram ett ord som best mulig dekker vår oppfatning og opplevelse av studiet, så er det ordet *prosess*. Vi har først og fremst lært at læring er en prosess. Vi har lært om ledelsesprosesser, kunnskapsprosesser, samtaleprosesser, lytteprosesser, samarbeidsprosesser og refleksjonsprosesser. Vi har lært at skriveprosessen kan være en kreativ prosess. Vi har lært om forskningsprosesser.

Ingen av oss har bedrevet forskning tidligere. Før arbeidet med forskningsprosjektet i denne masteravhandlingen startet, festet vi oss ved, og har holdt fast på, denne «rettesnoren»: «*Ofte vil en kreativ prosess framstå som to skritt fram og ett tilbake*» (Johannesen, Tufte og Christoffersen 2015:61).

Vi retter en særlig takk til informantene våre som så raust har delt sine erfaringer, kunnskap og forståelse med oss. Uten dere ville ikke denne masteravhandlingen blitt til.

Til vår veileder, Hege Eggen Børve: Takk for inspirasjon og engasjement, faglige og kritiske innspill, tilgjengelighet og oppmuntring. Takk for ditt bidrag til vår læringsprosess.

Takk til arbeidsgiverne og kollegene våre som har muliggjort det å kunne kombinere jobb og studier. Til familie og venner, det er over nå. Takk for at dere både trodde på og ventet på oss. Takk til John Kolbjørn og Tarjei, vår trofaste fanklubb som har sørget for kjærkomne kulinariske avbrekk og nødvendige heiarop.

Sist, men ikke minst, vil vi takke hverandre. Hvilket privilegium det har vært å gå gjennom denne prosessen – både profesjonelt og personlig – sammen.

Bjugn/Trondheim, 29. august 2018

Renate Lindbak og Elin Ree

Sammendrag

Denne masteravhandlingen retter søkelyset mot kunnskapsledelse og lovendring i barnevernet. Hensikten med forskningsprosjektet er å beskrive hvordan endringsforslag i barnevernloven, med utgangspunkt i lederne forståelse, kan få betydning for praksis i statlige akuttinstitusjoner.

Vårt overordnede forskningsspørsmål er: *Hvordan forstår ledere av statlige akuttinstitusjoner foreslåtte endringer i barnevernloven og hvilken betydning tillegger de lovendringsforslagene for praksisfeltet?*

Vi har valgt en kvalitativ tilnærming i forskningsprosessen og benytter både dokumenter og intervju som datakilder. Gjennom å koble offentlige diskurser til endringene i barnevernloven, samt dybdeintervjuer av tre enhetsledere i statlige akuttinstitusjoner, undersøker vi hvordan disse lederne forstår lovendringsforslagene og den betydningen de tillegger at endringene kan få i egne virksomheter.

Vi har benyttet diskurs som analytisk grep. I tillegg har vi analysert lederne forståelser i lys av Røvik (2007) sin teori om translatørkompetanse.

I dokumentanalysen finner vi at de foreslåtte endringene i barnevernloven diskursivt innebærer en utvidelse av omsorgsbegrepet og en transformasjon fra plikt- til rettighetslov, der særlig barns medvirkningsrett står sterkt. I lovendringsforslaget framstår begrepene trygghet, kjærlighet, forståelse og beskyttelse som «det nye», og vi argumenterer for å identifisere en ny diskurs om kjærlig praksis.

Studien viser at lederne av de statlige akuttinstitusjonene forstår endringene i barnevernloven som at brukerstemmen får mer plass og at omsorgsbegrepet utvides. I analysen av lederne forståelser identifiserer vi at organisasjonsdiskurser om kunnskapsbasert praksis, standardisering og målstyring er faktorer som lederne tillegger betydning for praksisfeltet ved en eventuell lovendring. Lederne framstår som kompetente oversettere gjennom måten de uttrykker en forståelse av at lovendringsforslagene vil bety at kjærlig omsorg må inngå i praksisutøvelsen i akuttarbeidet.

Vi finner grunnlag for at studien kan ha gyldighet i andre sammenhenger enn i dette forskningsprosjektet, særlig for kunnskapsledere som arbeider med organisasjonsutvikling og planlagte endringer.

Abstract

This master thesis spotlights knowledge management and amendments to the Child Welfare Act. The research project aims to describe how amendments to the Child Welfare Act, based on how the managers' understanding of those amendments may influence practices in governmental child welfare institutions.

The key question is as follows: *How does managers in governmental child welfare institutions perceive proposed amendments to the Child Welfare Act, and which significance do they ascribe to the amendments' influence in the field of practice?*

We have chosen a qualitative approach to this research project and use documents and interviews as data sources. By connecting public discourses to amendments to the Child Welfare Act and conducting depth interviews with three managers in governmental institutions, we study how the managers understand the proposed amendments and how they perceive the possible impact of those changes in their own organizations.

We have used a discourse analytical approach. Further, we have analysed the managers' understanding by using Røvik's (2007) theory of translation competences.

Through the document analysis we find discourses regarding the Child Welfare Act as a law of right, contains an extension of the concept of care. This is understood as a transformation from a law of duty to a law of rights, where children's right of participation is weighted. In the amendments, *safety, love, understanding* and *protection* appears to be "new" concepts, we argue to identify a new discourse which concerns loving practices.

The study shows that the managers of governmental child welfare institutions understands amendments to the Children Welfare Act as a mean to strengthen the voice of the children and expand the concept of care. Through the analysis of managers' understandings, we identify organizational discourses concerning knowledge-based practices, standardizations and use of scorecarding are factors which managers emphasize regarding the field of practice in the event of a legislative change. The managers appear as competent translators through the way they express an understanding that the amendments will mean that loving care must be exercised in the field of practice within governmental child welfare institutions.

We find support in this study that findings may be valid in other contexts beyond this research project, especially regarding knowledge management in the field of organizational development and planned changes.

Innholdsfortegnelse

Forord	i
Sammendrag	ii
Abstract	iii
Innholdsfortegnelse	v
DEL 1 INNLEDNING OG BARNEVERNET I ENDRING.....	1
1 Innledning.....	1
1.1 Problemstilling	3
1.2 Oppgavens oppbygging	5
2 Barnevernet i endring	7
2.1 Barnevernets rolle i Norge	7
2.2 Om ansvarsfordeling og aktører i barnevernet	8
2.3 Bakteppet for endringsforslagene i barnevernloven.....	10
2.3.1 De foreslåtte endringene i barnevernloven.....	12
2.4 Mål og innsatsområder i Bufetat	13
2.5 Om kvalitetsbegrepet i Bufetat og god praksis i statlige akuttinstitusjoner	16
2.5.1 Samarbeidet mellom Barnevernsproffene og statlige akuttinstitusjoner.....	18
2.6 Oppsummering av kapittel 2	19
DEL 2 TEORI	20
3 Teoretisk forankring	20
3.1. Perspektiver på kunnskap og kunnskapsledelse	21
3.2 Organisasjonsutvikling ved planlagt endring	24
3.2.1 Betydningen av organisasjonskultur ved planlagte endringer.....	25
3.2.2 Betydningen av meningsskapning ved planlagte endringer	26
3.3 Ledelse versus styring	28
3.3.1 Målstyring	29
3.4 Translatørkompetanse	31
3.4.1 Kompetansekrav hos en translatør	32
3.4.2 Ulike former for translasjon	33
3.4.3 utfordringer ved oversettelser	34
3.5 Diskurs som teori og analytisk grep	35
3.5.1 Trekk som preger kritisk diskursanalyse.....	35
3.5.2 Nøkkelbegreper innenfor Faircloughs modell for kritisk diskursanalyse.	37
3.5.3 Diskursiv praksis: Særtrekk ved Faircloughs syn på ideologi, hegemoni og makt. 39	
3.6 Oppsummering av teoretisk tilnærming	41
DEL 3 METODE.....	42
4 Metodisk tilnærming	42
4.1 Vårt vitenskapsteoretiske ståsted – sosialkonstruktivismen.....	42
4.2 Kvalitativ tilnærming og valg av datainnsamlingsmetoder.....	44
4.2.1 Valg og utvalgskriterier av dokumenter	45
4.2.2 Valg og utvalgskriterier av informanter til kvalitativt forskningsintervju	46
4.2.3 Gjennomføring av intervjuene	48
4.2.4 Bearbeiding, kategorisering og analyse av intervjudata.....	49

4.2.5 En hermeneutisk tilnærming	50
4.3 Etiske vurderinger	51
4.4 Om å forske i egen organisasjon	52
4.5 Om vurdering av forskningens kvalitet	53
4.6 Et kritisk blikk på forskningsprosessen.....	54
DEL 4 ANALYSE OG DRØFTING	56
5 Med språket som uttrykk: om endring av barnevernloven knyttet til offentlige diskurser ...	56
5.1 Diskurser om barnevernloven som en rettighetslov	57
5.1.1 Utvidelse av omsorgsbegrepet	57
5.1.2 Fra pliktlov for barnevernet til rettighetslov for barn	59
5.1.3 Barns rett til medvirkning	60
5.2 Oppsummering og introduksjon av nye diskurser.....	62
6 Ledernes forståelser av de foreslåtte lovendringene	65
6.1 Diskurs om medvirkning som en rettighet	65
6.2 Språket som virkelighetsskaper.....	68
6.3 Introduksjon av kjærlighet som begrep inn i barnevernloven.....	69
6.4 Oppsummerende diskusjon som svar på forskningsspørsmål 2.....	72
7 Lovendringens betydning for praksisfeltet.....	74
7.1 Diskurs om kunnskapsbasert praksis.....	74
7.2 Diskurs om god praksis	78
7.3 Lovendringsforslagets betydning for praksisfeltet	82
7.4 Standardisering som organisasjonsdiskurs	86
7.5 Målstyring som organisasjonsdiskurs	90
7.6 Omsetting av kjærlig omsorg i praksisfeltet	93
7.7 Oppsummerende diskusjon som svar på forskningsspørsmål 3.....	96
DEL 5 OPPSUMMERING OG KONKLUSJON	98
8 Avslutning og funn.....	98
8.1 Svaret på problemstillingen.....	98
8.2 Overførbarhet	101
8.3 Videre forskning.....	102
Litteraturliste	103
Liste over figurer	108
Liste over tabeller	108
Vedleggsliste	108
Vedlegg 1: Forespørsel om deltakelse i intervju	109
Vedlegg 2: Intervjuguide.....	110
Vedlegg 3: Meldeskjema NSD.....	111
Vedlegg 4: Forenklet vurdering fra NSD.....	116

DEL 1 INNLEDNING OG BARNEVERNET I ENDRING

1 Innledning

Norge har vært ansett som en velferdsstat siden etterkrigsårene, og har en lang tradisjon på å utvikle og videreutvikle offentlige velferdsordninger som er politisk forankret. I samfunnsvitenskapelig litteratur trekkes den skandinaviske velferdsmodellen fram som en av tre idealtypiske modeller, og er karakterisert av likhetsprinsipp i statlig fordeling av goder og ytelser, som i hovedsak finansieres gjennom skatte- og avgiftssystemet (Hatland, Kuhnle og Romøren 2018).

Offentlig sektor står for en betydelig andel av tjenesteproduksjonen og sysselsettingen i Norge. De offentlige velferdsordningene spiller en stadig viktigere rolle i menneskers liv. Hva som anses som gode offentlige tjenester endrer seg i takt med samfunnsutviklingen. Dette innebærer at offentlige tjenester er gjenstand for endring for å kunne følge samfunnets utvikling og endringer i behov.

Det pågår stadig omstillings- og effektiviseringsprosesser i samfunnet som får betydning for hvordan offentlige virksomheter utvikles og organiseres, gjerne i form av politiske reformer. Det som preger samfunnsutviklingen i dag er et større fokus på blant annet menneskeverd, likeverd, forutsigbarhet, trygghet og brukermedvirkning – og at det er kvalitet på tjenestene som ytes (Meld. St. 12 (2012–2013)). Offentlig forvaltning yter tjenester til brukere innen helse, pleie- og omsorg og utdanning (ibid.).

I Norge skal barnevernet yte tjenester til de mest sårbare i samfunnet vårt – barn og unge. Hensynet til barnets beste er grunnleggende for barnevernets arbeid¹. Barnevernet skal ivareta barnets beste når omsorgspersonene deres ikke klarer å gi tilstrekkelig omsorg. For å ivareta denne oppgaven må barnevernet ha rammebetingelser som gjør dem i stand til å ivareta barns behov i takt med samfunnsutviklingen og behovsendringer. Offentlige virksomheter styres med utgangspunkt i faglige, juridiske og politiske føringer og det påligger ledere et stort ansvar for hvordan arbeidet utføres i praksis. Barnevernet er i en stadig bevegelse mot å

¹ Jfr. Barnevernloven § 4-1

endre, utvikle, omstille og tilpasse seg etter nye krav og forandringer i omgivelsene i samfunnet. Dette har betydning for utøvelse av ledelse på barnevernfeltet.

Et eksempel som kan illustrere hvordan samfunnsutviklingen har sammenheng med utviklingen av barnevernets tjenester finner vi i «Det gode barnevern» (Barnevernsproffene 2011):

«På sitt beste kan en institusjon snu hele livet vårt. Der fins det voksne med ulik livserfaring. Du merker de liker ungdom og er lydhøre og ydmyke for det vi har å fortelle og for ønskene våre. De har humør og energi. De oppleves trygge, er snille og kan gi av seg selv. De er ikke redde for å bli glad i oss.»
Barnevernsproffene (2011:29).

Dette sitatet er hentet fra stortingsmeldingen «Det gode barnevern» som Barnevernsproffene leverte til Barne- og familiedepartementet (BLD) i 2011². Barnevernsproffene er representanter i brukerorganisasjonen «Forandringsfabrikken», som arbeider for å forandre hjelpesystemene og skole gjennom samarbeid med barn og unge, deriblant barnevernet. Sitatet viser «brukerstemmen» til barn og unge, som gjennom en egen stortingsmelding gjør det tydelig at de ønsker å være med å påvirke endringer i barnevernet.

Temaet for denne masteravhandlingen er kunnskapsledelse i offentlig virksomhet, med fokus på ledere av akuttinstitusjoner i det statlige barnevernet.

Det at vi har valgt vårt forskningsprosjekt med utgangspunkt i det statlige barnevernet er knyttet til to forhold. For det første er det store, pågående strategiske endringer på barnevernområdet (Prop. 169 L (2016-2017)) som særlig legger vekt på hvordan barn og unge skal medvirke til beslutninger og vurderinger om eget liv – til barnets beste. For det andre er det spennende å gjennomføre et forskningsprosjekt i en organisasjon, Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat), hvor en av oss jobber i til daglig. Dette gir oss både muligheter og begrensninger som rent forskningsmessig også er interessant. Vi arbeider begge i offentlig sektor, og er opptatt av hvordan språklig kommunikasjon har betydning for strategisk arbeid i egne virksomheter. Dette, i kombinasjon med at vi begge jobber i offentlige virksomheter

² «Stortingsmelding nr. 1. Fra barn og unge i Norge *Det gode barnevern*» er ikke en ordinær stortingsmelding som utarbeides fra norske departementer med lovforslag som fremlegges for Stortinget.

som omhandler barn – skole og barnevern – gjorde at vi valgte å skrive masteravhandlingen sammen.

Det som særlig fanget vår oppmerksomhet når det gjelder de pågående omstillings- og endringsprosessene i barnevernet, er at det er foreslått endringer i rammebetingelsene for barnevernloven gjennom forslag om lovendringer. De foreslåtte lovendringene³ er knyttet til å bedre rettsikkerheten for barn og unge, og introduksjon av nye begrep i lovteksten som blant annet kjærlighetsbegrepet. Å studere betydningen av lovendringsforslagene med utgangspunkt i ledelsesperspektivet er viktig med tanke på utviklingen av barnevernet. Det ledet oss fram til problemstillingen som presenteres i neste delkapittel.

1.1 Problemstilling

I denne masteravhandlingen stiller vi følgende hovedspørsmål: *Hvordan forstår ledere av statlige akuttinstitusjoner foreslåtte endringer i barnevernloven og hvilken betydning tillegger de lovendringsforslagene for praksisfeltet?*

For å kunne utforske problemstillingen har vi utviklet tre forskningsspørsmål som sammen vil bidra til å favne den overordnede problemstillingen:

1. Hvilke offentlige diskurser kan kobles til de foreslåtte endringene i barnevernloven?
2. Hvordan forstår lederne av statlige akuttinstitusjoner de foreslåtte lovendringene?
3. Hvilken betydning tillegger lederne lovendringsforslagene for praksisfeltet?

På denne måten ønsker vi å få innsikt hvilke offentlige diskurser som kan kobles til lovendringene og undersøke hvordan lederne av akuttinstitusjonene forstår endringsforslagene og betydningen de kan ha for praksisfeltet. Vi retter fokus mot kunnskapslederens rolle i den endringsprosessen som lovendringer i barnevernet kan innebære.

³ Endringene i barnevernloven ble vedtatt og iverksatt i løpet av forskningsperioden, med virkning fra 1. juli 2018. Datainnsamlingen og hoveddelen av analysen ble gjennomført våren og forsommeren 2018. Når det i denne masteravhandlingen refereres til «gjeldende barnevernlov» refererer vi til barnevernloven før lovendringene trådte i kraft.

Vi har gjennomført en kvalitativ studie, hvor vi legger en sosialkonstruktivistisk, hermeneutisk forståelse til grunn. Dette innebærer en forståelse av virkeligheten som sosialt konstruert på den måten at fenomener bare kan forstås subjektivt i lys av den mening som tillegges fenomenene (Thagaard 2013). Undersøkelsen vår er todelt i den forstand at vi både har benyttet diskurs som analytisk grep ved gjennomgang av utvalgte offentlige dokumenter, samt gjennomført kvalitative dybdeintervjuer med tre kunnskapsledere i statlige akuttinstitusjoner.

I forskningslitteraturen finnes mange eksempler på forskning som omhandler implementeringsarbeid i organisasjoner, hvor fokus rettes både mot strategi og kultur. I dette prosjektet har vi vært bevisst på at endringsforslaget i barnevernloven innebærer at begrepet kjærlighet tas inn i lovteksten. Dette er unikt, både i Norge og verden for øvrig.

Det finnes en rekke forskningslitteratur knyttet til kjærlighetens plass i sosialt arbeid. I denne sammenheng trekker vi særlig fram Thrana (2015), som har gjennomført en erfaringsbasert studie med fokus på hvilken betydning kjærlighet har i barnevernets praksis. Hoveddelen av studiet er knyttet til feltarbeid i et barneverntiltak hvor det ble foretatt intervjuer med barn og unge, foreldre og de barnevernansatte i tiltaket. Thrana (ibid.) peker ut at kjærlighet kan forstås som nestekjærlighet og en form for anerkjennelse, og drøfter med dette utgangspunkt hvordan kjærlighet har en berettigelse i barnevernets praksis.

Thrana (2015) foreslår å innføre kjærlighet som en kjernekompetanse i barnevernsarbeidet, som innebærer en endring av praksis som implisitt vil bety endringer av fokus og satsning fra barnevernmyndighetene. Videre hevder Thrana (2015:89) at praksis dermed må tilrettelegge «for en fleksibel tilgjengelighet ovenfor barn og unge som trenger hjelp», og at det må satses på tiltak som bygger på langvarige relasjoner mellom voksne og barn. Thrana (2015.) peker på at dette også vil bety å ta diskusjonen om hva det innebærer å være en profesjonell sosialarbeider på nytt, samt å drøfte hvordan kjærlighet kan inngå i den profesjonelle rolle og i den enkelte tjeneste.

Vi har ikke funnet forskningslitteratur som retter direkte fokus mot leders rolle i arbeidet med kjærlighetens inntreden i barnevernet. Tittelen på vår masteravhandling indikerer at vi har fokus på transformasjonen «*fra pliktig omsorg til rett på kjærlighet*». Dette er likevel ikke et forskningsprosjekt om kjærlighetens inntreden i barnevernet. Vi tar ikke mål av oss å definere hva kjærlighet er eller hvordan en profesjonell sosialarbeiderrolle kan ivaretas. Fokus rettes mot å utforske hvilke endringer som ligger i lovforslaget og hvordan ledere i statlige

akuttinstitusjoner forstår endringene generelt og spesielt for praksisfeltet. Formålet er å få innsikt i og kunnskap om hvordan lovendringsforslag i barnevernloven med utgangspunkt i lederne forståelse, kan få betydning for praksis i statlige akuttinstitusjoner.

I utforskningen av problemstillingen vektlegger vi den plassen brukerstemmen er gitt i endringsforslaget til barnevernloven, og hvordan dette kan knyttes til en forståelse av kunnskapsbasert praksis i barnevernet. I analysen og drøftingen av problemstillingen tar vi teoretisk utgangspunkt i diskursteori og translatørkompetanse (Røvik 2007). På den måten håper vi at forskningsprosjektet bidrar til å kaste lys over kunnskapslederens rolle i den organisasjonsutviklingsprosessen som lovendringer representerer. Kanskje kan våre funn ha en overføringsverdi til andre kunnskapsledere, ikke bare i barnevernet.

1.2 Oppgavens oppbygging

Masteravhandlingen er delt inn i fem deler, og består av åtte kapitler.

Del en består av innledningen i dette kapitlet og en beskrivelse av bakteppet for lovendringsforslagene i barnevernet i kapittel 2. Her redegjør vi i tillegg for ansvarsfordeling, roller og aktører i barnevernet, samt beskriver mål og innsatsområder i det statlige barnevernet. Hensikten er å bidra til en forståelse for konteksten rundt lovendringsforslagene og oppdraget til de statlige akuttinstitusjonene.

Del to består av kapittel 3, hvor vi beskriver den teoretiske forankringen masteravhandlingen bygger på. For å belyse problemstillingen tar vi utgangspunkt i ledere som oversettere av organisasjonsidéer og benytter Røvik (2007) sin forståelse av translatørkompetanse. I og med at vi bruker diskurs som analytisk grep, beskrives diskursteori i dette kapitlet. Vi legger til grunn en forståelse av at de foreslåtte lovendringene i barnevernloven kan oppfattes som planlagt endring i en organisasjonsutviklingsprosess. Derfor presenterer vi innledningsvis i kapitlet noen perspektiver på kunnskap og kunnskapsledelse som vi knytter til denne forståelsen.

I *del tre*, kapittel 4, redegjør vi for vår metodiske tilnærming.

Del fire består av kapitlene 5, 6 og 7 som til sammen utgjør analysen. Kapitlene er knyttet opp mot hvert av forskningsspørsmålene. Diskurs som analytisk grep brukes gjennomgående i alle kapitlene. I kapittel 7 retter vi fokus mot translatørkompetanse.

I *del fem*, kapittel 8, benytter vi teori og empiri i en oppsummerende analytisk diskusjon og gir svar på problemstillingen. I tillegg omtaler vi overførbarhet og forslag til videre forskning.

2 Barnevernet i endring

I dette kapittelet beskriver vi barnevernets rolle, ansvar og aktører, samt hva som er bakgrunnen for de foreslåtte endringene i barnevernloven. Vi gir en kort beskrivelse av de foreslåtte endringene i barnevernloven. Deretter beskriver vi mål og innsatsområder i det statlige barnevernet, med fokus på det som er særlig relevant for lederne av statlige akuttinstitusjoner. Til slutt i kapittelet beskriver vi kvalitetsbegrepet i Bufetat i sammenheng med hvordan “god praksis” i statlige akuttinstitusjoner defineres.

2.1 Barnevernets rolle i Norge

Barnevernet har et viktig samfunnsoppdrag hvor hovedoppgaven er å «sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får rett hjelp og omsorg til rett tid»⁴. De aller fleste barn, unge og deres familier som trenger bistand fra barnevernet, får denne hjelpen hjemme. Barnevernets oppgave innebærer at barnevernet har makt, myndighet og plikt til å gripe inn i den private sfære og fatte beslutninger om at barn og unge ikke kan bo sammen med sine foreldre eller andre omsorgspersoner.

Beslutninger som fattes i henhold til barnevernloven skal være «til barnets beste»⁵. I denne sammenhengen får barnevernet ofte medias oppmerksomhet rettet mot seg – både når det gjelder hvordan beslutningene fattes og hvilken «offentlig omsorg» barn og unge får når de ikke kan bo hjemme. Media setter ofte et kritisk søkelys på at barnevernet enten griper inn på feilaktig grunnlag eller for sent.

Det siste tiåret har det i større grad blitt rettet fokus på barn og unges egne beskrivelser og opplevelser av sin erfaring med barnevernet. Barns medvirkning er gjenstand for oppmerksomhet når myndighetene fører tilsyn med barnevernets arbeid og beslutninger.

Eksempler på dette er «Glassjenta» (Fylkesmannen i Hordaland 2016) og «Historien om Stina» (Fylkesmannen i Aust- og Vest-Agder 2018), som begge framhever kritikk mot at

⁴ Jfr. Lov om barneverntjenester av 17. juli 1992 (barnevernloven) § 1-1 Lovens formål

⁵ Jfr. Lov om barneverntjenester av 17. juli 1992 (barnevernloven) § 4-1 Hensynet til barnets beste

barnevernet ikke i tilstrekkelig grad har tatt hensyn til «barnets beste» gjennom deres mulighet til å medvirke og ha innflytelse på eget liv. Begge ungdommene var under barnevernets omsorg. «Glassjenta» flyttet syv ganger på syv måneder i 2014. «Stina» drepte en ung kvinne på Sørlandssenteret sommeren 2017. Det ble gjennomført omfattende tilsyn av aktuelle fylkesmannsembeter for begge ungdommene. Når det gjelder «Glassjenta» kritiseres det gjennomgående overfor flere hjelpesystemer at hun ikke fikk medvirke tilstrekkelig (Fylkesmannen i Hordaland 2016), mens for «Stina» er det påpekt at hun fikk for mange valgmuligheter som ikke var forsvarlige (Fylkesmannen i Aust- og Vest-Agder 2018). I disse tilsynssakene har fylkesmannen hatt fokus på medvirkning, dokumentasjon og faglig forsvarlighet, samt ledelse og styring.

2.2 Om ansvarsfordeling og aktører i barnevernet

Ansvarsfordelingen i barnevernet er delt mellom stat og kommune.⁶ *Barne- og likestillingsdepartementet (BLD)* har forvaltningsansvaret for barnevernloven, men ikke klagemyndighet i enkeltsaker.

Kommunene har ansvar for å ha en *barneverntjeneste* som blant annet skal gi råd og veiledning, gjennomgå meldinger og utføre undersøkelser, gjøre vedtak om frivillige tiltak, treffe akuttvedtak eller forberede saker for behandling i fylkesnemnda, og iverksette og følge opp saker. Kommunen har per definisjon ansvar for alle oppgaver i barnevernloven som ikke er tillagt et statlig organ.

Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat) skal yte hjelp til de kommunale barneverntjenestene med plassering av barn utenfor hjemmet, rekruttere, formidle og sørge for nødvendig opplæring og veiledning av fosterhjem. Bufetat har ansvaret for å drive institusjoner og godkjenne private og kommunale institusjoner som blir benyttet etter barnevernloven. Bufetat er organisert i fem regioner, som yter bistand til de kommunene som har geografisk tilhørighet i regionen. Regionale inntaksenheter har sammen med regionale fosterhjemstjenester bistandsplikt når kommunale barneverntjenester anmoder om bistand til å plassere barn utenfor hjemmet. Regionene har ansvar for og drifter statlige institusjoner,

⁶ Jfr. barnevernloven, kapittel 2. Ansvarsfordeling og administrasjon

familiehjem og beredskapshjem, og samarbeider med private leverandører av institusjons- og fosterhjemstjenester.

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) er etatsstyrer for Bufetat. Bufdir har oppgaver som fagdirektorat for hele barnevernet. Formålet er å styrke utviklingen av et kunnskapsbasert barnevern, formidle kunnskap om forskning og utvikle faglige anbefalinger.

Statens helsetilsyn har det overordnede faglige ansvaret for tilsynet som Fylkesmannen praktiserer på barnevernområdet. Fylkesmannen fører tilsyn med barnevernvirksomheten i hver enkelt kommune og er klageinstans for enkeltvedtak som barneverntjenesten gjør etter barnevernloven. Fylkesmannen fører også tilsyn med barneverninstitusjonene og med andre statlige tjenester og tiltak.

Fylkesnemnda er et domstolslignende forvaltningsorgan som har avgjørelsesmyndighet blant annet i saker med omsorgsovertakelse og i saker som gjelder tvangsinngrep overfor ungdom med alvorlige atferdsvansker.

Barnevernet har mange andre offentlige aktører, blant annet gjennom barnevernets samarbeidspartnere som for eksempel skoler, barnehager, helsetjenester og politiet. Dette er offentlig aktører som også omfattes av lovendringsforslagene i barnevernloven. Fagfolk og fagmiljøer, utdannings- og forskningsinstitusjoner er også viktige aktører i barnevernet.

De viktigste aktørene i barnevernet er dem barnevernloven gjelder for – barn, unge og deres familier⁷. Det finnes flere brukerorganisasjoner som er viktige premissleverandører for endringer på barnevernfeltet i dag. I februar 2018 åpnet barne- og likestillingsministeren Norges første brukerråd for barnevernet⁸. Brukerrådet trekkes fram som en milepæl i arbeidet for et bedre barnevern, og skal fremme brukerperspektivet i viktige saker og prosesser og bidra til at barn og foreldre blir hørt gjennom økt brukermedvirkning. Brukerrådet består av åtte medlemmer og kommer fra ulike brukerorganisasjoner som Landsforeningen for barnevernsbarn, Forandringsfabrikken, Voksne for Barn, Barn av rusmisbrukere (BAR) Elevorganisasjonen og Organisasjon for barnevernsforeldre. I tillegg har rådet to sekretariatsmedlemmer fra Bufdir.

⁷ Jfr. barnevernloven § 1-3 Hvem loven gjelder for.

⁸ <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/norges-forste-brukerrad-i-barnevernet--barn-og-foreldre-skal-gjore-barnevernet-bedre/id2588558/>

2.3 Bakteppet for endringsforslagene i barnevernloven

Dagens barnevernlov ble iverksatt 17. juli 1992, og erstattet da den første barnevernloven fra 17. juli 1953. FNs konvensjon om barns rettigheter ble vedtatt av FNs generalforsamling 1989, og Norge ratifiserte konvensjonen i 1991. I 2003 ble konvensjonen inkorporert i norsk lov gjennom menneskerettighetsloven, som medfører at ved motstrid vil barnekonvensjonens bestemmelser gå foran bestemmelser i annen norsk lovgivning. FNs barnekonvensjon artikkel 3 nr. 1 fastslår at prinsippet om barnets beste skal være et grunnleggende hensyn ved alle handlinger som berører barn (Barnekonvensjonen 2003).

I 2014 ble det av Barne- og likestillingsdepartementet (BLD) nedsatt et lovutvalg⁹ (Barnevernlovutvalget) som skulle se på hvordan barnevernloven kan forenkles og bidra til å bedre rettsikkerheten for barna, og skape et mer forståelig lovverk. Utvalget fikk i oppdrag å foreta en teknisk, språklig og strukturell gjennomgang av loven og utarbeide utkast til *ny barnevernlov*. Barnevernlovutvalgets innstilling, NOU 2016:16 *Ny barnevernslov – Sikring av barnets rett til omsorg og beskyttelse* ble levert til BLD 29. september 2016. I NOU 2016:16 ble det forslått en ny og moderne barnevernlov, som er rettighetsbasert og setter barnet som hovedperson i loven.

Barnevernlovutvalgets forslag følges opp av BLD i to løp (Prop. 169 L (2016-2017):8). BLD tar sikte på å utarbeide et høringsnotat¹⁰ med forslag til ny barnevernlov med utgangspunkt i Barnevernlovutvalgets forslag (ibid.). BLD vurderer at det er flere problemstillinger som må utredes nærmere, at arbeidet er omfattende og tidkrevende, og at det er nødvendig å benytte tilstrekkelig tid (ibid.). Samtidig ønsker BLD å følge opp enkelte av Barnevernlovutvalgets forslag i gjeldende barnevernlov, og foreslår derfor lovendringer som BLD vurderer som viktig at ikke bør avvente en fullstendig revisjon av loven (ibid.).

Lovendringsforslagene til gjeldende barnevernlov framgår i Prop. 169 L (2016-2017) *Endringer i barnevernloven mv. (bedre rettssikkerhet for barn og foreldre)*. BLD fremhever at de viktigste endringsforslagene i Prop. 169 L (2016-2017) er at barnevernloven skal bli en rettighetslov for barn, og at ordet «kjærlighet» skal tas inn i ny formålsparagraf i loven.

Allerede i 2011 ble begrepet kjærlighet framhevet fra Barnevernproffene som et viktig fundament i barnevernet (Barnevernproffene 2011). Barnevernproffene presenterte fire

⁹ Barnevernlovutvalget ble oppnevnt ved kongelig resolusjon 28.11.2014

¹⁰ Høringen vil bli gjennomført i løpet av 2019.

«vegger i grunnmuren» som det gode barnevernet må bygge på: 1) varme og kjærlighet, 2) et mest mulig normalt liv, 3) erfaringer og svar brukes og 4) vennlighet og samarbeid (ibid.). I en egen stortingsmelding ga Barnevernsprouffene i Forandringsfabrikken uttrykk for sine meninger og råd til hvordan barnevernet kan forandres. Noen av rådene la særlig vekt på at ordene som barnevernet bruker må kunne forstås og likes av barn og unge, og kom med konkrete forslag til endringer.

Barnevernpanelet¹¹ viste til flere av Barnevernsprouffenes endringsforslag, og framhevet at «ord og begreper som et hjelpeapparat bruker, kan bidra til å skape forståelse, likeverdighet, nærhet og respekt» (Barnevernpanelets rapport 2011:21). Barnevernpanelets mandat var å gi råd og innspill til proposisjonen som daværende regjering skulle legge fram for Stortinget våren 2012. Panelet skulle gi forslag og anbefalinger knyttet til fem hovedbolker: organisering, regelverk, brukervedvirkning, kunnskapsbehov og tiltak i barnevernet.

I 2013 ble det vedtatt og iverksatt flere endringer i barnevernloven. Endringene ble foreslått i Prop. 106 L (2012-2013:9) for å sikre høy kvalitet i barnevernets arbeid gjennom krav til rettssikkerhet, forsvarlighet¹² og barns medvirkning, sammen med kunnskaps- og kompetanseutvikling og god samhandling mellom forvaltningsnivåene.

Proposisjonen (Prop. 106 L (2012-2013)) relateres til flere offentlige utredninger; NOU 2012:5 *Bedre beskyttelse av barns utvikling*, NOU 2011:20 *Ungdom, makt og medvirkning*, NOU 2009:22 *Det du gjør, gjør det helt* og NOU 2009:08 *Kompetanseutvikling i barnevernet*. Evalueringen av forvaltningsreformen i barnevernet, hvor staten i 2004 overtok de tidligere fylkeskommunale oppgavene og ansvaret på barnevernområdet, var et av grunnlagene for forslagene i proposisjonen.

Et annen viktig endring som Barnevernpanelet foreslår i forslaget til en helt ny barnevernlov, er endringer knyttet til oppgave- og ansvarsfordelingen mellom det kommunale og statlige barnevernet. I Prop. 73 L (2016-2017) *Endringer i barnevernloven (barnevernreform)* foreslås det å gi kommunene et større ansvar for barnevernet både faglig og økonomisk. Hensikten er at endringene samlet sett skal gi et bedre barnevern gjennom større oppmerksomhet i kommunene på forebygging og tidlig innsats med tiltak som er tilpasset barnas og familiens behov (ibid.).

¹¹ Barnevernpanelet ble opprettet 15. desember 2010 på oppdrag fra daværende Barne-, likestillings- og inkluderingsminister Audun Lysbakken

¹² Jfr. barnevernloven § 4-1 Krav om forsvarlighet.

Endringene innebærer blant annet en flytting av ansvaret mellom stat og kommune, særlig på fosterhjemsområdet og i finansieringsordningen knyttet til institusjonsplasseringer. BLD vurderer at gjennomføring av lovforslaget må sees i sammenheng med planlagt tidsløp for kommunereformen (Prop. 96 S (2016-2017)) fordi endringer i kommunestrukturen vil medføre endringer i måten kommunen organiserer barnevernet på. I denne sammenheng vektlegger BLD behov for et kompetanseløft i det kommunale barnevernet, og la høsten 2017 fram en kompetansestrategi for det kommunale barnevernet for perioden 2018-2024 (Barne- og likestillingsdepartementet 2018). Strategien er knyttet til at Stortinget vedtok barnevernsreformen i juni 2018, men at endringene tidligst trer i kraft i 2020 (ibid.).

I denne masteravhandlingen retter vi ikke fokuset mot de endringene som gjelder oppgave- og ansvarsfordelingen mellom det kommunale og statlige barnevernet.

2.3.1 De foreslåtte endringene i barnevernloven

I masteravhandlingen retter vi fokus mot endringene i barnevernloven slik de er foreslått i Prop. 169 L (2016-2017). I kapittel 5 er det noen av disse lovendringsforslagene som er gjenstand for vår analyse når vi kobler de foreslåtte endringene til offentlige diskurser. Av den grunn gjengis ikke ordlyden i gjeldende barnevernlov og lovforslagene i dette kapitlet. De viktigste endringsforslagene omfatter helt nye lovhjemler, som kort kan oppsummeres slik:

Endringene knytter seg først og fremst til at barnevernloven blir en rettighetslov. I gjeldende barnevernlov er barnevernet pålagt en plikt til å gi hjelp og tiltak til barn og foreldre. Endringsforslaget innebærer en helt ny lovhjemmel hvor barn får en lovfestet *rett til nødvendige barneverntiltak*¹³, når vilkårene for tiltak er oppfylt.

I dagens barnevernlov fremgår det at barnet skal *gis mulighet*¹⁴ til å medvirke. Det fremgår tydelig i lovendringsforslaget at barn skal ha en selvstendig *rett til å medvirke*¹⁵ og at dette omhandler alle forhold som gjelder barnet. Medvirkning innebærer blant annet at barnet skal

¹³ Endringen ble iverksatt 1. juli 2018, jfr. barnevernloven § 1-5 Barnets rett til nødvendige barneverntiltak

¹⁴ Opprinnelig i barnevernloven § 4-1, 2. ledd – utgikk 1. juli 2018

¹⁵ Endringen ble iverksatt 1. juli 2018, jfr. barnevernloven § 1-6 Barnets rett til medvirkning

få tilstrekkelig og tilpasset informasjon og ha rett til fritt å gi uttrykk for sine synspunkter. Det foreslås også å lovfeste *krav om begrunnelse*¹⁶ slik at det fremgår av barneverntjenestens og fylkesnemnda vedtak om hva som er barnets synspunkt, hvilken vekt som tillegges barnets mening og hvordan barnets beste er vurdert.

Det foreslås å endre formålsbestemmelsen for å bidra til at barn skal møtes med trygghet, kjærlighet og forståelse¹⁷. Dermed foreslås kjærlighetsbegrepet inn i loven.

Hvordan barneverntjenesten skal følge opp barn og foreldre som mottar barnevernstiltak tydeliggjøres i lovendringsforslaget. *Barnevernets plikt til å samarbeide med barn og foreldre* foreslås som helt ny lovhjemmel i loven¹⁸, og viser til at barnevernets virksomhet skal utøves med respekt for, og så langt som mulig i samarbeid med barnet og barnets foreldre.

2.4 Mål og innsatsområder i Bufetat

Barn og unges egen stemme framstår tydelig i prosessen fram mot endringsforslagene i barnevernloven (Prop. 169 L (2016-2017)). Selv om det ikke representerer en ny faglig praksis at barn skal gis mulighet til å medvirke i beslutninger om sitt eget liv, så er det **nytt** at barns rettigheter så klart defineres i juridisk forstand. Dette kan forstås som at «brukerstemmen» har fått en betydelig større plass i barnevernet de senere årene, og fungerer som en anerkjent kunnskapskilde når både faglige og juridiske beslutninger skal tas .

I flere offentlige tjenester er det et mål at praksisen skal være kunnskapsbasert, og at brukernes kunnskap og erfaringer er en av kunnskapskildene (Meld. St. 16 2010–2011). Begrepet kunnskapsbasert praksis ble opprinnelig utviklet innenfor medisinen og omtalt som evidensbasert praksis (Nortvedt et. al. 2012).

En definisjon av evidensbasert medisin (EMD) som har vært toneangivende er følgende: «*Evidence-based medicine is an integration of best research evidence, clinical expertise, and patient values*» (Sackett et. al (2001:1). En mer utvidet definisjon er at kunnskapsbasert praksis er å ta faglige avgjørelser basert på systematisk innhentet forskningsbasert kunnskap,

¹⁶ Endringen ble iverksatt 1. juli 2018, jfr. barnevernloven § 6-3 a) Krav om begrunnelse

¹⁷ Endringen ble iverksatt 1. juli 2018, jfr. barnevernloven § 1-1 Lovens formål

¹⁸ Endringen ble iverksatt 1. juli 2018, jfr. barnevernloven § 1-7 Barnevernets plikt til å samarbeide med barn og foreldre

erfaringsbasert kunnskap og pasientens ønsker og behov i en gitt situasjon (Nordtvedt et. al. 2012).

Bufetat definerer kunnskapsbasert barnevern på følgende måte:

«Med kunnskapsbasert barnevern mener vi at barnevernet skal basere fagutøvelsen på best mulig tilgjengelig vitenskapelig kunnskap sammen med utøverens erfaringer, kritiske og etiske vurderinger, brukernes preferanser og med kontekstuelle hensyn». (Barne- og likestillingsdepartementet og Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet 2009:4).

Nedenstående figur illustrerer sentrale elementer i en kunnskapsbasert praksis:

Figur 1: Kunnskapsbasert praksis (Nordtvedt et. al. 2012)

I Bufetats strategidokument for 2018-2020 framheves en forventning om at alle ansatte skal arbeide kunnskapsbasert for å sikre god kvalitet i tjenesteutøvelsen. Dette innebærer at faglige avgjørelser skal baseres på systematisk innhentet forskningsbasert kunnskap, erfaringsbasert kunnskap og brukernes erfaringer og behov (Bufetats strategidokument 2018-2020).

Strategidokumentet (ibid.) skisserer utfordringsbildet og innsatsområdene på følgende måte:

Figur 2: Mål og innsatsområder i Bufetat (Bufetats strategidokument 2018-2020:8)

Strategien trekker fram at ledende praksis utvikles "*ved å ha en lærende kultur, benytte oppdaterte kunnskapsgrunnlag, utarbeide faglige anbefalinger, standardisere og ha en kunnskapsbasert praksis*" (Bufetats strategidokument 2018-2020).

Et kritisk perspektiv på evidensbasert praksis som styringskonsept er at en manualstyrt praksis vil begrense praksisutøvernes autonomi (Ekeland 1999).

Et sentralt moment i forståelsen av hva et kunnskapsbasert barnevern innebærer må ifølge Backe-Hansen (2009) sees i sammenheng med at profesjonelle yrkesutøvere skal kunne dokumentere vitenskapelig hva som virker. I den sammenheng vil det være viktig med en diskusjon om hvordan forståelsen av kunnskapsbasert barnevern kan påvirke praksis (ibid.). Det kan være utfordringer knyttet systematiske avveininger mellom de ulike elementene som inngår i definisjonen av et kunnskapsbasert barnevern, og hvordan disse relaterer seg til hverandre (ibid.).

2.5 Om kvalitetsbegrepet i Bufetat og god praksis i statlige akuttinstitusjoner

I Bufetats strategi for 2018-2020 «Kvalitetsutviklingsprogrammet» framheves kvalitet som en grunnpilar. Tjenestene skal være 1) virkningsfulle, 2) trygge og sikre, 3) involvere brukerne og gi dem innflytelse, 4) utnytte ressursene på en god måte, 5) tilgjengelige og rettferdig fordelt og 6) samordnet og preget av kontinuitet (Bufetats strategidokument 2018-2020).

Disse kvalitetskriteriene er de samme som framgår i Verdens helseorganisasjons (WHO) strategi «Helse for alle innen år 2000» og som ligger til grunn for Helsedirektoratets nasjonale strategi for kvalitetsforbedring i helse- og omsorgstjenesten (Prop. 106 L (2012-2013)). BLD har med bakgrunn i at kvalitetskriteriene er godt kjent i flere sektorer, og benyttes både nasjonalt og internasjonalt, valgt å legge de samme kriteriene til grunn for arbeidet i barnevernet på alle forvaltningsnivå (ibid.).

I Prop. 106 L (2012-2013:50) framgår det at «*de ulike kvalitetsmålene må operasjonaliseres gjennom faglige anbefalinger for hva som er god praksis på ulike deler av barnevernets arbeid. De faglige anbefalingene vil slik kunne synliggjøre hva som er beste praksis*».

Sammenhengen mellom forsvarlighet, faglige anbefalinger for god praksis og målet om beste praksis kan illustreres slik:

Figur 3: Faglige anbefalinger som støtte for god praksis (Prop. 106 L (2012-2013):51)

Allerede i 2012 utarbeidet Bufdir faglige anbefalinger for akuttarbeid i samarbeid med noen kommuner, som ble utprøvd i noen regioner før endelig implementering. Bruken av «Faglig veileder for akuttarbeid i institusjoner og beredskapshjem» (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet 2015) er implementert i hele Bufetat, og brukes som et arbeidsverktøy for statlige akuttinstitusjoner sammen med inntaksenhetene. Hensikten med veilederen er å sikre likeverdig og god praksis i akuttiltak, og veilederen baserer seg på de seks overordnede kvalitetsmålene.

Veilederen framhever prioriterte mål for akuttarbeid som uttrykker vesentlige kvaliteter ved akuttiltak og peker på en ønsket faglig praksis (ibid.)

Kvalitetsmålene er:

1. Barnet har fått et tiltak tilpasset deres behov
2. Barnet vet til enhver tid hva som skal skje framover
3. Barnet opplever å medvirke gjennom å få informasjon, ha innflytelse og få gi tilbakemelding på akuttforløpet
4. Tiltaket skal sikre nødvendig helsehjelp til det enkelte barn i samarbeid med kommunen
5. Barnet opplever å bli tatt godt vare på og behandlet med respekt
6. Barnet opplever mindre stress og uro
7. Alternativer til tvang søkes, og tvang benyttes i avgrenset form
8. Barnet opplever at fortid og nåtid er bundet sammen på en meningsbærende måte
9. Viktige relasjoner for barnet i familie og nærmiljø skal søkes opprettholdt i samarbeid med barneverntjenesten
10. Skole og barnehage opprettholdes i samarbeid med barneverntjenesten. Akutttiltaket samarbeider med skole/barnehage om barnets daglige pedagogiske tilbud.

I den faglige veilederen benyttes akuttarbeid som et fellesbegrep for arbeidet i institusjon og beredskapshjem, som retter seg mot barn som befinner seg i en krisesituasjon, og som har behov for umiddelbar plassering utenfor hjemmet (ibid.). Akuttiltak er midlertidige tiltak til bruk i akuttsituasjoner, som har rammer og kompetanse til å utføre akuttarbeid i en tidsavgrenset periode etter anmodning fra kommunale barneverntjenester (ibid.). Veilederen

er todelt på den måten at den både redegjør for akuttbegrepet og kunnskapsgrunnlaget, og beskriver god praksis.

Definisjonen av kunnskapsbasert praksis trekkes også fram i veilederen, som retter særlig fokus på at praksisen må «ta hensyn til hvordan det aktuelle barnet opplever tiltaket og hvilke behov og ønsker han/hun formidler» (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet 2015:5).

Veilederen presenterer ulike kvalitetsindikatorer som er knyttet til ulike kvalitetsmål, og disse er knyttet opp mot ulike faser i akuttforløpet (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet 2015).

I denne masteravhandlingen har vi benyttet veilederen som kilde til dokumentanalysen i kapittel 7.

2.5.1 Samarbeidet mellom Barnevernsproffene og statlige akuttinstitusjoner

Forandringsfabrikken¹⁹ ble grunnlagt i 2004, og er en nasjonal stiftelse. Siden 2008 har Forandringsfabrikken systematisk innhentet kunnskap fra barn og unge om hvordan de opplever møtene med barnevern, justismyndigheter, psykisk helsevern og skole.

Forandringsfabrikken løfter fram barn og unge som «proffer», som gir råd i møter og foredrag direkte til politikere, myndigheter, fagfolk og utdanningene. Forandringsfabrikkens arbeid deles inn i fire hovedkategorier: 1) kunnskapsinnhenting, 2) kunnskapsformidling, 3) utviklingsarbeid og 4) råd til politikere og myndigheter. Forandringsarbeidet er forankret i verdiene åpenhet, ydmykhet, medbestemmelse og kjærlighet.

Et av utviklingsarbeidene til Forandringsfabrikken er «Mitt Liv»²⁰. Her inngår «proffene» i Forandringsfabrikken i direkte samarbeid med ansatte i for eksempel kommunale barneverntjenester (Mitt Liv Barneverntjeneste) og i barneverninstitusjoner (Mitt Liv Barneverninstitusjon). Hensikten er at barn og unges kunnskap, i samarbeid med fagkunnskap, brukes som verktøy og arbeidsmåter for god praksis til inspirasjon og utprøving. Utviklingsarbeidet retter særlig fokus mot språklige endringer og betydningen av dette. Eksempler er å bruke «kontaktperson» i stedet for «saksbehandler», «barn og ungdom» i

¹⁹ Informasjon om Forandringsfabrikken: <http://www.forandringsfabrikken.no/article/utviklingsarbeid-i-barnevernet>

²⁰ Informasjon om Forandringsfabrikkens utviklingsprosjekt «Mitt Liv»: <https://mittliv.no/>

stedet for «bruker», «flytting» i stedet for «plassering» og «hastetiltak» i stedet for «akuttiltak».

Flere av de statlige akuttinstitusjonene har et formalisert samarbeid med Barnevernspirene i Forandringsfabrikken gjennom å være en «Mitt Liv-institusjon». Dette samarbeidet innebærer en forpliktelse til å bruke begrepene fra «Mitt Liv» i praksis.

2.6 Oppsummering av kapittel 2

I dette kapitlet har vi belyst at barnevernet i Norge er i endring ved å synliggjøre hva som er barnevernets rolle, ansvarsfordeling og aktører, samt veien fram til de foreslåtte lovendringene. Vi har gitt en kort presentasjon av de foreslåtte endringene i barnevernloven. I tillegg har vi beskrevet hvilke mål, innsatsområder og kvalitetskrav som stilles til ledere av statlige akuttinstitusjoner i Bufetat.

Hensikten med dette kapitlet har vært å gi innsikt i endringene på barnevernfeltet, en introduksjon av lovendringsforslagene i barnevernloven, samt en forståelse for oppdraget til statlige akuttinstitusjoner.

DEL 2 TEORI

3 Teoretisk forankring

I dette kapitlet redegjør vi for det teoretiske grunnlaget for denne masteravhandlingen. Formålet er å synliggjøre hvilke teoretiske “briller” vi tar på oss når vi utforsker problemstillingen i forskningsprosjektet.

Innledningsvis beskriver vi hvilket kunnskapsperspektiv vi legger til grunn i vårt forskningsprosjekt, og hvilken forståelse vi har når vi omtaler Bufetat som en kunnskapsorganisasjon og lederne av de statlige akuttinstitusjonene som kunnskapsledere. Vi retter oppmerksomhet mot noen faktorer som kan ha betydning når organisasjoner står overfor planlagte endringer, som lovendringer i barnevernloven kan representere. I denne sammenhengen redegjør vi for betydningen av leders rolle i organisasjonsutviklingsprosesser, med fokus på organisasjonskultur og meningsskaping.

Vi retter i tillegg fokus mot begrepet ledelse sett opp mot begrepet styring, og redegjør for begrepet (balansert) målstyring. Målstyring er et styringsverktøy i offentlige virksomheter som kan stå i kontrast til forståelsen av kunnskapsledelse. I utforskningen av problemstillingen framtrer denne kontrasten som sentral.

I analysen og drøftingen av hvilken betydning de foreslåtte endringene i barnevernloven kan ha for praksisfeltet, bruker vi Røvik (2007) sin forståelse av translatørkompetanse som en kritisk suksessfaktor, og presenterer i dette kapitlet de fire kompetansene som Røvik (ibid.) trekker fram som viktige for å lykkes med kunnskapsoverføring.

I denne masteravhandlingen bruker vi diskurs som analytisk grep. Avslutningsvis i dette kapitlet redegjør vi for diskursteori med hovedvekt på Faircloughs kritiske diskursanalyse hvor hovedinteressen knyttes til forandring.

3.1. Perspektiver på kunnskap og kunnskapsledelse

Læren om kunnskap og kunnskapstilegnelse omtales som epistemologi, og kommer fra de greske ordene *episteme* og *logos*, som betyr henholdsvis «kunnskap» og «læren om» (Gotvassli 2015).

I organisasjons- og kunnskapsledelseslitteraturen er det i hovedsak to epistemologiske utgangspunkt til forståelse av kunnskapsbegrepet (Gotvassli 2015). Gotvassli (ibid.) og Hislop (2013) beskriver en av forståelsene som henholdsvis strukturperspektivet eller det objektivistiske kunnskapsbegrepet og den andre forståelsen som henholdsvis det sosiokulturelle perspektivet eller det praksisbaserte kunnskapsperspektivet.

Gotvassli (2015) presenterer en firedelt inndeling som i tillegg til den strukturelle og sosiokulturelle forståelsen av kunnskapsbegrepet, vektlegger kunnskapsdeling i organisasjoner fra taus til eksplisitt, samt betydningen av intuisjon og følelser. Begrepet *taus kunnskap*, eller «*tacit knowledge*» ble først beskrevet i boken «*The Tacit Dimension*» av Polanyi (1966). Polanyi skilte mellom taus og eksplisitt kunnskap, og trakk fram det faktum at «*we can know more than we can tell*» (ibid.). Taus kunnskap er den erfaringsbaserte kunnskapen om hvordan arbeidsoppgaver skal løses, som «*ikke kan uttrykkes gjennom språket, men er personlig, kontekstspesifikk og ofte forankret i erfaringer, ideer, verdier og emosjoner*» (Gotvassli 2015:51).

I det følgende tar vi videre utgangspunkt hvordan Hislop (2013:16) benevner og synliggjør karakteristikken av to konkurrerende epistemologier:

Objectivist Perspective	Practice-based Perspective
Epistemology of dualism	Epistemology of duality
Knowledge at theory	Knowledge as practice
Knowledge as an asset	Knowledge as a process
Epistemology of possession	Epistemology of practice
Knowledge as truth	Knowledge as socially constructed
«Content» theory of knowledge	«Rational» view of knowledge

Tabell 1: Konkurrerende epistemologier på kunnskap (Hislop 2013:16)

I det objektivistiske kunnskapsperspektivet ses kunnskap som løsrevet fra individet, kunnskap er noe som en er i *besittelse* av, og som kan eksistere uavhengig av mennesker dersom den er gjort tilgjengelig og kodifisert (Hislop 2013), for eksempel gjennom datasystemer, ord, lyd og bilder. Hislop (ibid.) beskriver videre at det objektivistiske kunnskapsperspektivet ser kunnskap som noe eksplisitt objektivt og som representerer sannhet. Dette synet på kunnskap forutsetter implisitt at en antar at språk har en fast objektiv betydning og at det er en direkte sammenheng mellom ord og hva de betyr (ibid.). Taus kunnskap anses som uformell, personlig, mindre pålitelig og farget av den enkeltes kulturelle bakgrunn (Hislop 2013). Det objektivistiske kunnskapssynet er knyttet til at kunnskap anses primært som en kognitiv, intellektuell prosess – som «noe man har i hodet» (Cook og Brown 1999:384), og at «kunnskapsutvikling og kunnskapsdeling skjer gjennom en prosess av intellektuell refleksjon» (Hislop 2013:19).

I det praksisbaserte kunnskapsperspektivet ser en kunnskap som *iboende* i, og umulig å skille fra menneskelig *handling* og *praksis* (Hislop 2013). Hislop (ibid.) definerer praksis som *meningsfull menneskelig aktivitet*, og baserer dette på en antakelse om at aktivitet inkluderer både kroppslige og kognitive elementer som ikke kan skilles fra hverandre. I motsetning til det objektivistiske kunnskapsperspektivet forutsetter ikke det praksisbaserte kunnskapsperspektivet at kunnskap er sann, nøytral og objektiv (ibid.). Tvert imot ses ikke kunnskap på som noe en har, men noe en gjør, og som ikke kan eksistere løsrevet fra en kontekst (ibid.).

Hislop (2013) framhever at i det praksisbaserte kunnskapsperspektivet ikke vil være mulig å skille taus og eksplisitt kunnskap, fordi det ikke eksisterer et skille mellom hode og kropp og at det praksisbaserte kunnskapsperspektivet ser kunnskap som en holistisk prosess. I det praksisbaserte kunnskapsperspektivet vil kunnskapsutvikling og -overføring skje gjennom å «*gi*» og «*ta*» *perspektiver* som igjen bidrar til å utvikle forståelsen av tause antakelser, gjennom «*rik*» *sosial interaksjon* og *aktiv praksisdeltakelse* ved å observere og delta, samt at *ledelsen tilrettelegger* for dette (Hislop 2013:41).

Oppsummert kan de to kunnskapsperspektivene illustreres slik:

Objektivistisk kunnskapsperspektiv	Practice-based Perspective
Konverterer taus kunnskap til eksplisitt kunnskap	Kunnskap er innvevd i praksis Taus og eksplisitt kunnskap er umulig å skille fra hverandre
Samler kunnskapen i databaser	Kunnskap er kroppsliggjort i mennesker
Strukturerer/systematiserer kunnskap i ulike kategorier	Kunnskap er sosialt konstruert
Informasjons- og kommunikasjonsteknologi spiller en sentral rolle	Kunnskap er kulturelt betinget Kunnskap er prøvbar

Tabell 2: Objektivistisk (Hislop 2013: 26) og praksisbasert (Hislop 2013:32) perspektiv på kunnskap

Tabellen synliggjør at det praksisbaserte perspektivet er nært knyttet til sosialkonstruktivisme, som er det vitenskapsteoretiske utgangspunktet for den kunnskapsforståelsen vi legger til grunn i vårt forskningsprosjekt.

Hislop definerer en *kunnskapsarbeider* som en person «... hvis arbeid primært er intellektuelt, kreativt og ikke rutinebasert av natur, og som involverer både utnyttelse og utvikling av abstrakt/teoretisk kunnskap» (Hislop 2013:71).

Irgens og Wennes beskriver *kunnskapsarbeid* som «... i liten grad rutinebasert, som vanskelig lar seg standardisere, og der svarene på hvordan oppgavene skal utføres, primært er å finne i den profesjonelle kunnskapen arbeidere har tilgang til og utvikler gjennom praksis» (Irgens og Wennes 2011:15). Irgens og Wennes (2011) viser til Zack (1999) som hevder at kunnskapsarbeid først og fremst handler om anvendelse av ekspertise, og at tenkning og følelser vanskelig kan skilles fra hverandre og at kunnskap og utførelse av arbeid skjer simultant.

Det at kunnskap trekkes fram på denne måten, gir grunnlag for å hevde at kunnskap ses på som den viktigste ressursen i Bufetat. I følge Gotvassli (2015) er dette det viktigste kjennetegnet på en kunnskapsorganisasjon. Irgens (2011:124) definerer *kunnskapsledelse* som «ledelse av prosesser i den hensikt å utvikle, lagre, dele og anvende kunnskap.» Bufetat kan også forstås som en *ekspertorganisasjon*, hvor ansatte har profesjoner med fagspesialisert

kompetanse, og hvor leders rolle handler om å legge til rette for at ansatte skal gjøre det de er gode til (Strand 2007).

I lys av disse definisjonene om hva en kunnskapsarbeider er, og dermed hva som kjennetegner en kunnskapsorganisasjon, framstår det som sentralt at vi legger en praksisbasert forståelse av kunnskapsbegrepet til grunn i vårt forskningsprosjekt som omhandler ledere i Bufetat.

3.2 Organisasjonsutvikling ved planlagt endring

De store endringene på barnevernfeltet kan sees på som en stor omstillings- og organisasjonsutviklingsprosess. Det kan derfor være et nyttig bakteppe til forståelsen av den prosessen som de foreslåtte lovendringene i barnevernloven representerer for de statlige akuttinstitusjonene i Bufetat at vi redegjør for begrepet organisasjonsutvikling.

Cummings og Worley (2015) definerer organisasjonsutvikling (OU) på følgende måte:

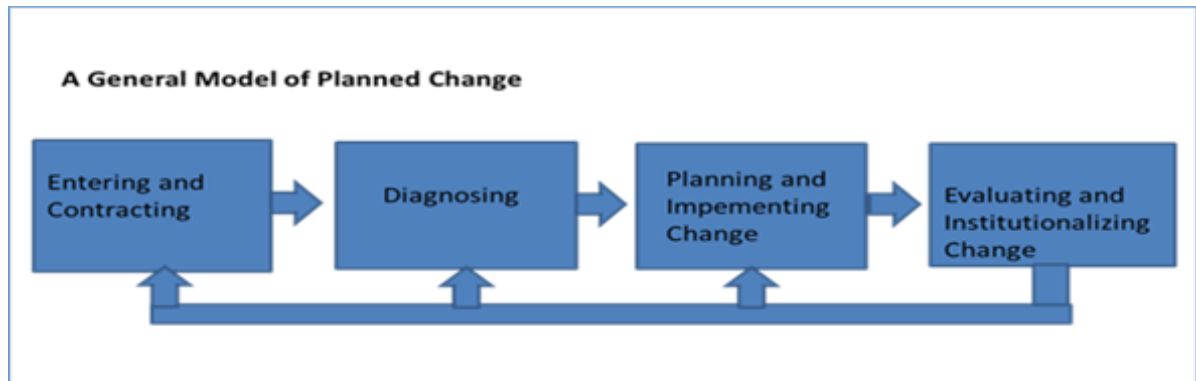
"Organization development is a system-wide application and transfer of behavioral science knowledge to the planned development, improvement, and reinforcement of the strategies, structures, and processes that lead to organizational effectiveness" (Cummings og Worley 2015:2).

Definisjonen viser at organisasjonsutvikling omfatter flere innfallsvinkler til organisatorisk endring og forbedring. Organisasjonsutvikling må sees som en adaptiv prosess for planlegging og implementering av endringer heller enn «*a blueprint for how things should be done*» (ibid.).

I kapittel 2 redegjorde vi for prosessen forut for lovendringsforslagene i barnevernloven, og at disse er en del av et større hele hvor det både har blitt vedtatt og iverksatt flere endringer på barnevernfeltet allerede, og at prosessene rundt endringer i barnevernet ikke er «ferdige». Forslag til lovendringer kan sees på som «planlagt endring».

Det finnes flere organisasjonsutviklingsmodeller. Cummings og Worley (2015) bygger sin generelle modell på Lewins Change modell, The planning model og The action research

modell. Modellen er prosessorientert, fokuserer på helhetsperspektivet i organisasjonsutvikling, og de ulike fasene i modellen ikke er avsluttende (ibid.). Modellen illustreres slik:

Figur 4: Generell modell for planlagt endring (hentet fra Cummings og Worley 2015:28)

Modellen kan bidra til å synliggjøre hvor lovendringsforslagene denne masteravhandlingen befinner seg i en organisasjonsutviklingsprosess. Selv om vi i vår masteravhandling ikke retter det analytiske fokuset mot organisasjonsutvikling i form av implementeringsarbeid, ser vi det som viktig å være klar over at det er faktorer som både hemmer og fremmer omstillingsarbeid. I denne sammenhengen retter vi oppmerksomhet mot leders rolle i organisasjonsutviklingsprosesser som omhandler planlagt endring, med fokus på betydningen av organisasjonskultur og meningsskaping.

3.2.1 Betydningen av organisasjonskultur ved planlagte endringer

Organisasjonskultur er det som gjennomsyrrer alt i en organisasjon og fungerer som et "sosialt lim" (Gotvassli 2015:132). "Organisasjonskultur er de sett av felles normer, verdier og virkelighetsoppfatninger som utvikles i en organisasjon når medlemmene samhandler med hverandre og med omgivelsene" (Bang 1988:19).

Schein (1987) beskriver tre nivåer hvor en organisasjons kultur kommer til uttrykk: 1) fysiske kulturuttrykk, 2) verdier og normer og 3) grunnleggende antakelser. Schein (ibid.) ser kultur

som noe en organisasjon har, i motsetning til at kultur er noe en organisasjon er, og at kulturen i en organisasjon dermed kan påvirkes og forandres. Ledere vil ha betydelig innflytelse som kulturskapere i organisasjonen (ibid.).

Gotvassli (2015:130) beskriver at "*kultur handler om tonen mellom de ansatte, hvordan kunder blir behandlet, hvordan konflikter blir tatt opp, forholdet til konkurrenter og synet på eieren.*» Gotvassli (2015) hevder at organisasjoner som stadig møter krav om endring og utvikling trenger ledere som må arbeide med å utvikle organisasjonskulturen, gjennom motivasjon og det å utvikle godt teamarbeid. Gotvassli (ibid.) viser til at begrepet praksisfellesskap står sentralt i den sosiokulturelle forståelsen.

Det er flere måter å definere et praksisfellesskap på. Wenger (1998) knytter praksis og fellesskap til tre viktige dimensjoner: 1) gjensidig engasjement og interesse, 2) felles aktiviteter og tiltak, samt 3) delt repertoar av historier, konsepter og verktøy. Med utgangspunkt i denne definisjonen beskriver Gotvassli (2015) praksisfellesskap blant annet som uformelle, frivillig sammensatte grupper, som har til hensikt å utveksle erfaringer og dele kunnskap om temaer som er relevant for gruppen. Videre beskriver Gotvassli at «relasjonene mellom medlemmene er basert på stor grad av tillit, og gruppen har gjerne et spesialisert språk og talemåte» (Gotvassli 2015:73).

Gotvassli (2015) hevder at ledere kan bli samlende symboler ved å skape mening i det som skjer, og at kulturperspektivet gir lederne muligheter til å analysere det som skjer i organisasjonen. Gotvassli (2015) viser til at ledere har både muligheter til og en sentral rolle i å finne faktorer som kan påvirke arbeidsmiljøet i positiv retning og skape en mestrings- og kunnskapsdelingskultur. På denne måten kan ledere ta rollen som *kulturelle arkitekter*, hvor den viktigste oppgaven er å bidra til å skape mening i organisasjonen (ibid.).

3.2.2 Betydningen av meningsskapning ved planlagte endringer

Et utgangspunkt for å forstå organisering er «at det handles sosialt ut fra noe meningsfullt» (Hernes 2016:38). Hernes (2016: 35) trekker fram at meningsskapning er grunnlaget for meningsledelse på følgende måte: «*Mens meningsskapning er den prosess som til enhver tid pågår blant mennesker, er meningsledelse de tiltak som ledere setter i verk for å påvirke og*

oppretholde meningsskapingen». Hernes (2016) viser til Czarniawska (2004) som kobler handling sammen med intensjon, og at man først i etterkant blir klar over handlingens betydning.

Weick (1995) hevder at organisasjoner skaper omgivelser i sitt eget bilde, og ser ikke omgivelsene som noe fastsatt eller statisk som eksisterer uavhengig av mennesker. Samtidig hevder Weick (ibid.) at omgivelsene skapes kollektivt gjennom handling. I følge Weick (1995) er mening et resultat av at handling og tanken virker sammen, og dette omtaler han som «*enactment*». På norsk omtales dette begrepet ofte som «virkelighetsskapning» (Hernes 2016). Weick (1995) hevder at vi skaper omgivelsene selv og at omgivelsene er med på å forme oss, som dermed medfører at vi til enhver tid vil kunne se en refleksjon av oss selv i omgivelsene. Gjennom spørsmål eller andre former for handling som rettes mot omgivelsene, får vi respons som gir informasjon om omgivelsene, og våre handlinger tilfører samtidig omgivelsene en grad av orden (ibid.).

Weick (ibid.) ser meningsskapning, eller «*sensemaking*», som en individuell, sosial og pågående prosess:

«Sensemaking never starts. The reason it never starts is that pure duration never stops. People are always in the middle of things, which become things, only when those same people focus on the past from some point beyond it (...). To understand sensemaking is to be sensitive to the ways in which people chop moments out of continuous flows and extract cues from those moments» (Weick 1995:43).

Weick (1995) fremhever at sensemaking består av syv hovedpunkter: 1) Sensemaking tar utgangspunkt i sosial identitetskonstruksjon. 2) Sensemaking er en retrospektiv prosess. 3) Det omkringliggende miljøet blir «*enacted*» (virkelighetsskapt). 4) Sensemaking er sosial og forankret i relasjoner mellom mennesker. 5) Sensemaking er en pågående prosess. 6) Mennesker handler og tenker ut fra «*cues*» (ledetråder). 7) Sensemaking er drevet av sannsynlighet heller enn presisjon.

Når en står overfor planlagte endringer i en organisasjonsutviklingsprosess, kan situasjonen ofte være preget av usikkerhet. I følge Weick (1995) er denne usikkerheten en forutsetning for at sensemaking skal skje. Prosessen med sensemaking kan ifølge Weick (ibid.) redusere kompleksiteten og usikkerhet hos organisasjonsmedlemmer, gjennom å skape en felles

fortolkning av endringen. Når verden igjen er forståelig, muliggjøres kollektive handlinger (ibid.). Sensemaking kan dermed forstås som en måte å organisere på (ibid.).

3.3 Ledelse versus styring

I etterkrigstiden var det stor tro på planlegging og makrostyring ved hjelp av hierarkiske strukturer og sentraliserte beslutninger (Røvik 2007). Fra 1970-årene endret markedet seg med økt konkurranse og internasjonalisering og et behov for å kunne gjøre raskere beslutninger med større frihetsgrad hos lokale ledere (ibid.). Dette medførte en rehierarkisering med en framvekst av ledelse og lederopplæring som et eget kompetansefelt (ibid.). Røvik (ibid.) viser til Byrkjeflot (1997) som beskriver denne rehierarkiseringen som en overgang fra styring til ledelse. I boken «*Trender og translasjoner. Ideer som former det 21. århundrets organisasjon*» hevder Røvik (2007) at det siste tiåret viser en dominerende og tydelig trend om at ledelse har gått fra å omhandle ledelse til å handle om styring. Begrepene «ledelse» og «styring» kan defineres slik:

«Ledelse handler om desentralisert, direkte og gjerne dialogbasert påvirkning primært utøvd i relasjonen mellom den enkelte leder og ansatte. (...) Styring innebærer en sentralisert, direktivlignende påvirkning utøvd indirekte, blant annet gjennom formelle strukturer og formaliserte prosedyrer og strukturer» (Byrkjeflot 1997, i Røvik 2007:146).

Når Røvik (2007) snakker om *fra ledelse til styring* så betyr det en avtakende satsning på ledelse og at ledelse i praksis blir erstattet av styringssystemer. Dette innebærer at en tilrettelegger den formelle strukturen i organisasjonen for at styringssignaler lettere kan trenge ut og ned i virksomheten (ibid.). Å utvikle og implementere formaliserte styringssystemer inngår i denne rehierarkiseringen, også kalt *indirekte styring* (ibid.). Indirekte styring kjennetegnes ved en bevisst styringstenkning omkring utformingen av den formelle vertikale strukturen, noe som impliserer at en moderne organisasjon kan være preget av ideer om både avbyråkratisering og rehierarkisering på en og samme gang (ibid.). Røvik (ibid.) viser til at selv om disse begrepene teoretisk sett kan virke motstridende, så fungerer elementer av dem

sammen i et samvirkende reformgrep hvor hensikten er å øke den sentrale ledelsens styringskapasitet. Dette gjelder blant annet bruk av temporære organisasjonsformer, utflating av vertikale strukturer og oppbygging av sentraliserte og formaliserte styringssystemer (ibid.). Når slike grep kombineres, fremmes toppladelsen mulighet til å styre og kontrollere så vel organisatoriske resultater som prosesser og aktiviteter (ibid.).

Røvik (ibid.) viser til at optimisme og tro på at organisasjonen kan styres fra toppen kalles nyrasjonalisme. Nyrasjonalisme omtales også som styringsbølge og henger sammen med rehierarkisering hvor tyngdepunktet forskyves fra ledelse til styring. I følge Røvik (ibid.) har den nyrasjonalistiske tankegangen tre hovedkjennetegn.

Det første er *styringsoptimisme og top-down-orientering* (Røvik 2007:159), som innebærer sterk overbevisning om at organisasjonen er styrbar og at den kan og må styres fra toppen. Styringsredskapene skal være utformet for effektiv og indirekte påvirkning av de ansatte. (Røvik 2007).

Det andre hovedkjennetegnet ved samtidens nyrasjonalisme er *vitenskapsorienteringen* (Røvik 2007:159), som er en vitenskapelig og rasjonell tilnærming til spørsmål om styring i organisasjoner (Røvik 2007). I denne sammenheng viser Røvik (ibid.) til Ittner og Larcher (2003) som beskriver at faktorer som påvirker verdiskapingen i organisasjonen blant annet er viktig ved implementering av styringssystemer som balansert målstyring.

Det tredje kjennetegnet ved nyrasjonalismen er *et rasjonalistisk menneskesyn* (Røvik 2007:160), som innebærer en «softere» orientering i organisasjons- og ledelsestenkningen (Røvik 2007). Dette handler om å styre medarbeiderne slik at det gir forbedrede resultater for organisasjonen (ibid.). Til en viss grad har denne tilnærmingen noen fellestrekk med den klassiske taylorismens rasjonalistiske prosjekt, og har en tro på at den ansatte faktisk lar seg målrette (ibid.).

3.3.1 Målstyring

Det er en sterk tradisjon i Norge når det gjelder virksomhetsplanlegging og målstyring, ikke minst i offentlig sektor (Irgens 2011). Mål- og resultatstyring ble introdusert som overordnet

styringsprinsipp i staten fra midten av 1980-tallet, for å gjøre styringssystemet mer resultatorientert og mindre aktivitetsstyrt (NOU 2015:1:35).

The Balanced Scorecard (BMS), kjent som balansert målstyring på norsk, ble introdusert av Kaplan og Norton i en artikkel i *Harvard Business Review* i 1992 (Kaplan og Norton 1992). Organisasjonskonseptet er utformet som et styringsredskap for den øverste ledelsen av organisasjoner, og inneholder et system for identifisering, registrering og måling av både finansielle og ikke-finansielle kritiske faktorer som påvirker organisasjoners måloppnåelse (ibid.).

Balansert målstyring har utviklet seg til å bli et utbredt og nyttig strategisk styringsverktøy verden over, både i privat og offentlig sektor. Statskonsult (2001:4) legger følgende definisjon av balansert målstyring til grunn: «*Balansert målstyring representerer en helhetlig tenkning som ledelsen kan bruke for drift, tilpasning og utvikling av virksomheten med særlig fokus på å koble strategi og operative tiltak*». Irgens (2011:205) beskriver balansert målstyring som «*en analyseteknikk og en metode for å styre virksomheter ved hjelp av kvantitative mål*». Selv om målstyring ikke er en ny idé, benytter balansert målstyring flere resultatindikatorer og styringsparametere som gir muligheter for å styre virksomheter ved hjelp av kvantitative mål på andre områder enn økonomiske kriterier (Irgens 2011).

Røvik (2007) beskriver balansert målstyring som en oppskrift på sentralisert og indirekte styring, som er attraktiv for moderne organisasjoner fordi ledere da kan overvåke informasjonen som kontinuerlig rapporteres inn.

Både målstyring og balansert målstyring kritiseres av flere. Kaplan (2012) viser til at det har vært endringer i hvordan balansert målstyring blir brukt fra metoden først ble lansert, og at metoden er et godt verktøy for organisasjoner med rutinemessige og standardiserte oppgaver. I organisasjoner som har mer komplekse oppgaver vil ikke balansert målstyring fungere optimalt (ibid.). Dette er sentralt med tanke på definisjonen av kunnskapsarbeid som «i liten grad rutinebasert» og «som vanskelig lar seg standardisere» (Irgens og Wennes 2011:15). En kritikk er at mye av det som kalles målstyring i offentlig sektor, er politisk styring og/eller tiltaks-, aktivitets- eller detaljstyring (Johansen 2015). Imidlertid hevder Johnsen (ibid.) at mål- og resultatstyringssystemer kan ha god virkning dersom det er verdiskapingsprosesser som måles, at det utøves forsiktighet med å koble resultatindikatorer til belønningssystemer, og ved økt fokus på helhetsstyring heller enn detaljstyring.

3.4 Translatørkompetanse

I denne masteravhandlingen retter vi fokus mot hvordan ledere forstår endringene i barnevernloven og hvilken betydning lederne tillegger endringene for praksisfeltet. I kapittel 7 undersøker vi dette i lys av lederen som translatør. Translatørkompetanse er ifølge Røvik (2007) en kritisk viktig ressurs for å lykkes med kunnskaps- og idéoverføring mellom organisasjoner og defineres som *kompetanse til å oversette organisasjonspraksiser og ideer* (Røvik 2007:325). Kompetansekravene som stilles til en god oversetter av organisasjonsideer og praksiser utgjør samlet sett et sett av dyder (Røvik 2007). Å oversette organisasjonsideer gjennom språk og andre former for kulturelle ytringer, innebærer at en besitter og integrerer flere typer kompetanser, deriblant *kunnskap, mot, tålmodighet og styrke* (ibid.). *Den dugende oversetteren* er en som innehar disse kompetansene (ibid.).

Røvik (ibid.) hevder at kunnskapsoverføring mellom ulike organisatoriske kontekster kan forstås med utgangspunkt i ulike paradigmer i organisasjonsteorien. I det *modernistiske paradigmet* forholder en seg til at praksiser i organisasjoner kan identifiseres, uttaks og overføres til andre organisasjoner (ibid.). I det *sosialkonstruktivistiske paradigmet*, er det begrenset forskning som omhandler hvordan praksiser kan gjøres eksplisitte og overføres mellom organisasjoner (ibid.). Forskingen innenfor dette feltet har vært rettet mot hva som skjer når ideer implementeres forsøkes tatt, eller tas, i bruk (ibid.). Mellom disse to paradigmene foreslår Røvik (ibid.) en alternativ teoretisk posisjon; *pragmatisk institusjonalisme* som åpner opp for innsikt om at det som overføres, er representasjoner og ideer, og er mer omformbart enn fysiske objekter (ibid.). Den sosialkonstruktivistiske forestillingen om at ideer og praksis er to ulike fenomener, utfordres dermed når vi i denne masteravhandlingen undersøker hvordan ideer kan materialiseres inn i praksisen på statlige akuttinstitusjoner.

Det at ideer blir tatt inn i en organisasjon ikke er ensbetydende med at de blir implementert og tatt i bruk (ibid.). Hvordan organisasjonsideer bør oversettes, må derfor lokaliseres og konkretiseres (ibid.). I de følgende underkapitlene gjør vi nærmere rede for kompetansekravene som stilles til en god oversetter, ulike former for translasjon og utfordringer i oversettelsesarbeidet.

3.4.1 *Kompetansekrav hos en translator*

Den kunnskapsrike og flerkontekstuelle oversetter er en som har inngående kjennskap både til det som skal overføres og oversettes, og til konteksten (Røvik 2007). Kompetansen *kunnskap* handler om å ha innsikt i hvordan en best kan gå frem når en henter ut "noe" fra en kontekst, samt hvordan en introduserer og materialiserer det i en annen kontekst (ibid.). Det er viktig at en translator besitter kunnskap om både "avgivende" og "mottakende" kontekst, og dermed kan kombinere disse i oversettelsesprosessen (ibid.). Likeledes er det viktig med kunnskap om organisasjonens reformhistorie fordi innsikter fra denne kan bli hentet fram og brukt av andre i organisasjonen, enten for å fremme eller motarbeide den nye ideens implementering i organisasjonen (ibid.).

Den modige og kreative oversetter er en som kombinerer det som skal overføres og oversettes, og den konteksten det kommer fra, slik at det passer inn, gir mening og kan brukes i ny kontekst (ibid.). For denne oversetteren er idealet å være en etterdikter, som kan kombinere det reproduserende med det kreative og innoverende. Oversetteren må evne å språksette, som betyr å bringe praksiser og ideer på begreps form (ibid.). En oversetter må ta stilling til når det er hensiktsmessig å *kopiere*, og når en kan tillate seg å *exprimere imitando* (ibid.). Kopiering er en reproduserende modus som kan gjennomføres gjennom detaljerte beskrivelser av hvordan praksis skal implementeres og utføres, eller gjennom å kopiere andre organisasjoners praksiser (ibid.). Addering er en modifierende modus som handler om å ta med ønskede elementer av en praksis, inn i materialiseringen av en ny idé (ibid.).

Den tålmodige oversetter er en som bidrar til å gjøre det ukjente kjent. Røvik (2007:333) hevder at det er opplagt at oversettelse av organisasjonsideer som regel er "to translate into practice". For en tålmodig oversetter handler det om å unngå at ideene kun forblir i organisatorisk prat, og at de materialiseres og nedfeller seg substansielt i rutiner og praksiser (Røvik 2007). Organisatorisk prat er imidlertid en kritisk betingelse for at ideen ikke "dør ut", og er en forutsetning for at ideen får et første feste i organisasjonen (ibid.). Den tålmodige oversetter må også drive formålsrettet prat som rettes mot å konkretisere ideen. En forutsetning for dette er at oversetteren oppholder seg i organisasjonen over tid (ibid.).

Den sterke oversetteren er en som evner å lese konflikt- og interessedimensjonene i organisasjonen og kan håndtere motstand (ibid.). Ved implementering av nye ideer, kan ulike interesser bli utfordret og enkelte kan oppleve belastende omstillinger (ibid.). Medarbeidere

kan oppleve at ens kompetanse endrer verdi når en ny reformidé skal implementeres, for eksempel ved implementering av ny teknologi, og dermed utvise motstand (ibid.). Dette gjelder også ved komplekse kunnskapsgrunnlag som inneholder erfaringsbasert og taus kunnskap (Gotvassli 2015). En annen faktor er at organisasjoner har bestemte verdier og normer, og at de nye ideene kan utfordre disse (Røvik 2007). For den sterke oversetteren handler det om å besitte kyndighet i form av kunnskap om praksisfeltet for å unngå uheldige konsekvenser, samt myndighet til å kunne implementere ideen i praksis (ibid.). Å gjøre lokale tilpasninger kan være en hensiktsmessig for den sterke oversetteren (ibid.).

3.4.2 Ulike former for translasjon

Når en translatør skal overføre en identifisert praksis inn i en organisasjon, kalles det *dekontekstualiseringskompetanse*, mens når en translatør skal overføre en idé inn i en organisasjon handler det om *rekontekstualiseringskompetanse* (Røvik 2007).

Førstnevnte begrep innebærer at en skaffer seg kunnskap om kompleksiteten i praksisfeltet. Translatøren må ta høyde for at ikke all praksis har eksplisitet, og må i slike tilfeller gjøre det uuttalte uttalt (ibid.).

Rekontekstualisering kan derimot være både kontekstavhengig og kontekstuavhengig. Denne typen kompetanse handler om implementering av ideer i samtiden. Disse ideene kan være satt sammen av flere praksiser eller i sin helhet være konstruert (ibid.). Med andre ord handler det om å distansere seg fra den teoretiske tanken om ideens opprinnelse, og heller ha fokus på en pragmatisk tilnærming til implementeringen (ibid.).

Enkelte hevder at det må stilles enda strengere krav til translatørens kunnskap om mottakende kontekst enn til kontekst det oversettes fra (Toury 1985, Holz-Mänttari 1984 i Røvik 2007).

Dette innebærer visshet om at når en idé skal implementeres i en etablert organisasjon, så er det i en kontekst hvor det allerede finnes aktører, strukturer, prosedyrer og rutiner (Røvik 2007). Translatøren må ta høyde for at organisasjonen allerede kan ha en reformhistorie, og at organisasjonsmedlemmene kan ha erfaringer og følelser tilknyttet introduisering og utprøving

av ideer (ibid.). Dette kan bidra til enten å fremme eller motarbeide den nye ideens implementering i organisasjonen (ibid.).

3.4.3 utfordringer ved oversettelser

I følge Røvik (2007) så tyder mye på at distribusjonen av translatørkompetanse, evnen til å lage gode oversettelser av praksiser og ideer, er en kritisk faktor som kan bidra til å forklare både vellykkede og feilbare overføringer og implementeringer. Røvik (ibid.) påpeker også at translatørkompetanse i dag er en mer knapp og kritisk ressurs enn for noen tiår siden.

Dårlig oversettelsesarbeid kan handle om frikopling eller frastøting (ibid.). Frikopling betyr at ideer tas inn, men ikke tas i bruk. Frastøting betyr at ideene forsøkes tatt i bruk, men ikke passer inn i eksisterende måter å utføre arbeidsoppgavene på og dermed "frastøtes" (ibid.). I tillegg kan dårlig oversettelsesarbeid handle om ideoverføringer som tas inn og tas i bruk med andre effekter enn forutsatt (ibid.).

Dårlig oversettelsesarbeid kan dermed handle om mangler ved måten en gjennomfører dekontekstualisering av praksiser på. Jo mer kompleks og mindre eksplisitt en praksis er, desto mindre oversettbar er den (ibid.). Likeledes kan dårlig oversettelsesarbeid handle om kontekstualiseringen, altså være knyttet til introduseringen og implementeringen av en idé i en bestemt organisasjon. Ideene kan tas inn, men kan mangle nødvendig konkretisering for å bli til organisatorisk praksis (ibid.).

Oversettelsesfeil kan også oppstå ved at en velger tilpasning eller omvandling når en heller burde valgt kopiering som hovedregel i oversettelsesarbeidet (ibid.). For eksempel er de nye begrepene i barnevernloven en viktig forutsetning for å oppnå ønskelig virkning når lovendringene skal implementeres i praksisfeltet. Å utelate viktige elementer kan, ifølge Røvik (ibid.), tyde på dårlig oversettelsesarbeid.

Dette forekommer i tilfeller der en utelater viktige elementer i en oppskrift, som begreper, og omvandler den slik at vesentlige forutsetninger for bestemte virkninger, dermed blir redigert vekk.

3.5 Diskurs som teori og analytisk grep

Diskurs som begrep brukes ofte i vitenskapelige debatter og tekster uten noen nærmere bestemmelse av dets innhold. Enten så betyr det ingenting, eller så brukes det i mer presise sammenhenger, men med ulik betydning (Jørgensen og Phillips 2010). Diskurs kan defineres “*som en bestemt måte å tale om og forstå verden (eller et utsnitt av verden) på*” (Jørgensen og Phillips 2010:9). I denne masteravhandlingen forholder vi oss til diskurs som en idé om at språket er strukturert i forskjellige mønstre, som våre utsagn følger, når vi agerer innenfor forskjellige sosiale domener. En diskursanalyse er følgelig analysen av disse mønstrene (ibid.).

I de kommende avsnitt vil kort presentere én tilgang til diskursanalyse; den kritiske diskursanalyse. Selv om det finnes flere teoretikere innenfor kritisk diskursanalyse, har vi i denne masteravhandlingen valgt å bruke Faircloughs teori som utgangspunkt for analysen av datamaterialet, både i form av dokumenter og intervjuer.

Sentralt i Faircloughs kritiske diskursanalyse er at diskurs er en viktig form for sosial praksis (Jørgensen og Phillips 2010). Fairclough (1993) definerer diskurs som “*en måte å tale på, som gir betydning til opplevelser ut fra et bestemt perspektiv.*” Jørgensen og Phillips (2010) beskriver at Fairclough deler det diskursanalytiske synet om at vår måte å tale på avspeiler ikke vår omverden, vår identitet eller gir et nøytralt bilde på våre sosiale relasjoner, men spiller en aktiv rolle i å skape og å forandre dem.

Tilgangen vi har valgt å benytte i analysen i vårt forskningsprosjekt har et sosialkonstruktivistisk utgangspunkt, gjennom at språket har en rolle i den sosiale konstruksjonen av verden.

3.5.1 Trekk som preger kritisk diskursanalyse

Hovedinteressen i Faircloughs kritiske diskursanalyse ligger i undersøkelsen av *forandring*, ved at konkret språkbruk alltid viser tilbake til tidligere diskursive struktureringer (Jørgensen og Phillips 2010:15). En trekker alltid videre på betydninger som allerede er etablerte, altså at en gjennom intertekstualitet i form av at en tekst (eller tale) i denne sammenheng baserer seg

på elementer og diskurser fra andre tekster. Ved å sammenføre elementer fra forskjellige diskurser, kan den konkrete språkbruk forandre både bestemte diskurser og også den sosiale og kulturelle omverdenen (ibid.).

I de neste avsnitt redegjør vi for fellestrekk som preger den kritiske diskursanalysen (Fairclough og Wodak 1997) og hvordan Jørgensen og Phillips (2010) omtaler disse:

1. Sosiale og kulturelle prosesser og strukturer har en delvis lingvistisk-diskursiv karakter

Diskursive praksiser ses som en viktig form for sosial praksis gjennom at en produserer/skaper tekster og mottar/fortolker dem, noe som bidrar til å *konstituere* den sosiale verden og herunder sosiale identiteter og sosiale relasjoner (Jørgensen og Phillips 2010). Gjennom produksjons- og konsumpsjonsprosesser av tekst, skjer sosial og kulturell forandring (ibid.).

2. Diskurs er både konstituerende og konstituert

Diskurs bidrar ikke bare til å forme sosiale strukturer og prosesser, men avspeiler dem også (Jørgensen og Phillips 2010). Fairclough tar høyde for at diskursive praksiser påvirkes av samfunnsmessige krefter som ikke alene har en diskursiv karakter (ibid.). Språket som diskurs er både en form for handling hvor folk kan påvirke verden og en form for handling som er sosialt og historisk plassert (ibid.).

Fairclough antar at dersom diskurs kun sees på som konstituerende, så vil det si at den sosiale virkelighet kommer fra folks hoder (ibid.). Av den grunn er diskursen også en sosial praksis som konstituerer den sosiale verden, og den sosiale praksis står i et dialektisk forhold til andre sosiale dimensjoner.

3. Diskurs fungerer ideologisk

Diskursive praksiser kan bidra til å skape og reprodusere ulike maktforhold mellom sosiale grupper. Dette sees som ideologiske effekter (Jørgensen og Phillips 2010). Kritisk diskursanalyse er kritisk i den forstand at en ser det som sin oppgave å avsløre den diskursive

praksisens rolle i opprettholdelsen av den sosiale verden og de sosiale relasjoner som innebærer ulike maktforhold. Formålet er å bidra til forandring i retning av mer likt maktforhold i kommunikasjonsprosessene og samfunnet som helhet (ibid.)

4. **Kritisk forskning**

Innenfor kritisk diskursanalyse er målet å avsløre den rollen som diskursive praksiser spiller i opprettholdelsen av ulike maktforhold. Denne tilgangen oppfattes ikke som politisk nøytral, men som en kritisk tilgang som kan tilsikte sosial forandring (Jørgensen og Phillips 2010). Gjennom et slikt fokus kan en også lære om *hvordan* diskursive praksiser opprettholdes, og en kan bidra til å utvikle nye måter å kommunisere på, noe som igjen innebærer en mer lik maktfordeling (ibid.).

3.5.2 Nøkkelbegreper innenfor Faircloughs modell for kritisk diskursanalyse.

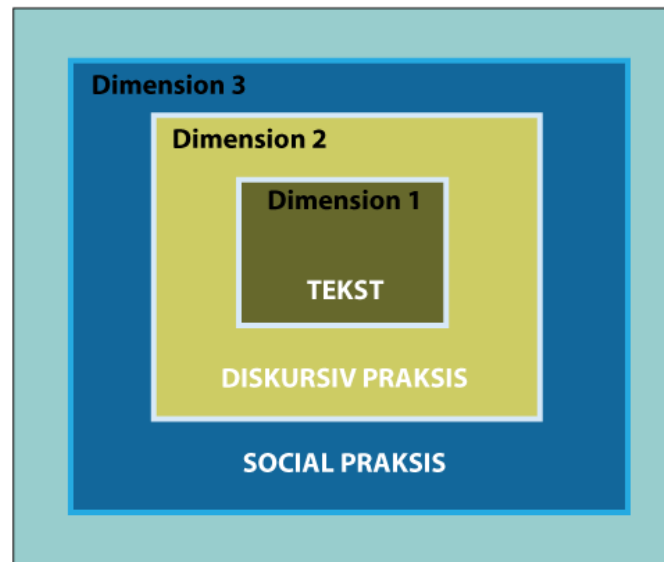
Fairclough bruker begrepet diskurs på to måter (Jørgensen og Phillips 2010). Den abstrakte bruken av *ordet* diskurs defineres som *språkbruk som sosial praksis*, mens *en* diskurs defineres som *en måte å tale på som gir betydning til opplevelser ut fra et bestemt perspektiv* (Fairclough 1993).

Ut i fra disse definisjonene består diskurs utelukkende av lingvistiske elementer, og bidrar til å konstruere sosiale identiteter, sosiale relasjoner og betydningssystemer (Jørgensen og Phillips 2010).

Når en analyserer diskurs innenfor Faircloughs kritiske diskursanalyse, skal en fokusere på to dimensjoner (Jørgensen og Phillips 2010). Den første er *den kommunikative begivenhet* som er et tilfelle av språkbruk, som for eksempel en artikkel, et intervju eller politiske dokumenter (Fairclough 1995). Den andre er *diskursordenen* som er summen av diskurstypene som brukes innenfor en sosial institusjon eller et sosialt domene (ibid.). I vår masteravhandling kan de kommunikative begivenhetene eksemplifiseres gjennom dokumentene vi har redegjort for i kapittel 2, samt intervjuene med lederne av akuttinstitusjonene. En samtale mellom representanter fra Forandringsfabrikken og for eksempel politikere kan være et eksempel på

en diskursorden, hvor bruken av ulike diskurstyper sammen er med på å bekrefte diskursiv praksis. En diskurstype som framheves i kapittel 2 er kunnskapsbasert praksis i utøvelsen av tjenestene som barnevernet tilbyr.

Ethvert tilfelle av språkbruk er en kommunikativ begivenhet som har tre *dimensjoner* (Fairclough 1992). Dette illustreres i figuren under:

Figur 5: Faircloughs tre-dimensjonale modell for kritisk diskursanalyse (hentet fra Jørgensen og Phillips 2010:81).

Denne modellen gir en analytisk ramme for hvordan alle tre dimensjonene bør dras inn i en konkret diskursanalyse av en kommunikativ begivenhet. Det vil si at en skal se på tekstens egenskaper (dimensjon 1), produksjons- og konsumpsjonsprosesser forbundet med teksten (dimensjon 2), og sist skal en se på den bredere sosiale praksis som den kommunikative begivenhet er en del av (dimensjon 3). Det ikke tilstrekkelig med kun diskursanalyse for å analysere og kartlegge den bredere sosiale praksis, nettopp fordi sosial praksis har både diskursive og ikke-diskursive elementer (Jørgensen og Phillips 2010). Det sentrale formålet i *kritisk diskursanalyse* er imidlertid å kartlegge forbindelsene mellom språkbruk og sosial praksis, noe som undersøkes ved å analysere de konkrete tilfeller av språkbruk, både tekstuert og talt, som en del av *diskursordenen* (ibid.).

Innenfor Faircloughs kritiske diskursanalyse er forholdet mellom kommunikative begivenheter og diskursordener *dialektisk* (Jørgensen og Phillips 2010). Gjennom språkbruk kan en både endre og reprodusere diskursordenene. For eksempel når en leder eller en ansatt i

Bufetat bruker en bestemt diskurs, inngår dette både i å konstituere og å reprodusere systemet. Diskursordenen er en form for system, som både former og formes av spesifikke tilfeller av språkbruk, og er dermed både struktur og praksis (ibid.). Kommunikasjonen i Bufetat styres av diskursordener, men en må ta i betraktning at diskursordener kan forandres.

Interdiskursivitet som en del av *intertekstualitet* må også vies oppmerksomhet innenfor kritisk diskursanalyse. Der hvor intertekstualitet betegner forhold hvor kommunikative begivenheter viser til tidligere hendelser, for eksempel at en ikke kan unngå å bruke ord som andre har brukt tidligere, så viser interdiskursivitet til at en bruker eksisterende diskurser på nye måter og dermed skaper forandring. Derimot begrenses mulighetene for forandring av maktrelasjoner, som igjen setter rammer for ulike aktørers adgang til forskjellige diskurser (ibid.). Fairclough (1995) beskriver at diskursiv reproduksjon og forandring kan undersøkes gjennom analyse av de ulike diskurser i en diskursorden og ved å se på forholdet mellom ulike diskursordener. I lys av at barnevernloven foreslås endret og ikke er ny, er interdiskursivitet et element som må vies oppmerksomhet i undersøkelsen av forandring i vårt forskningsprosjekt.

3.5.3 Diskursiv praksis: Særtrekk ved Faircloughs syn på ideologi, hegemoni og makt

Fairclough (1992) beskriver *ideologier* som betydningskonstruksjoner som bidrar til produksjon, reproduksjon og transformasjon av dominansrelasjoner. Jørgensen og Phillips (2010) hevder at det er et operasjonaliseringsproblem med Faircloughs beskrivelse av ideologier, og påpeker at det trolig er få diskursive uttrykk som kan sies å ikke ha konsekvenser for makt- eller dominansrelasjoner i samfunnet. Videre hevder Jørgensen og Phillips (ibid.) at det er vanskelig å skille mellom hva som er ideologi, og hva som ikke er det. Fairclough (1992) anser ideologi som en del av menneskers praksis, hvor betydningsproduksjonen er en viktig del av den sosiale orden. Innenfor marxistiske tilganger betraktes ideologi som et abstrakt verdisystem, som i stedet sikrer den sosiale orden (Jørgensen og Phillips 2010). I tillegg beskriver Fairclough (1992) at en kan posisjoneres innenfor ulike ideologier, noe som står i kontrast til tanken om ideologi som en altomfattende størrelse. I analysedelen forholder vi oss til ideologi som av betydning for endring i diskursanalytisk sammenheng.

Hegemonibegrepet har sammenheng med hvordan en diskursiv praksis inngår i en større sosial sammenheng hvor maktrelasjoner pågår (Jørgensen og Phillips 2010). En diskursiv praksis er et aspekt av en hegemonisk kamp, hvor diskursiv forandring kan finne sted.

Fairclough hevder at hegemoni aldri er stabilt, men skiftende: *“En motsetningsfull og ustabil likevekt”* (Fairclough 1992:93). På denne måten kan hegemonibegrepet sies å underbygge at mennesker har en mulighet til å gjøre motstand, gjennom elementer som utfordrer de dominerende ideologiske betydninger (Jørgensen og Phillips 2010). Dette kan forklares som at diskursiv endring finner sted når diskursive elementer artikuleres på nye måter (ibid.). De nye begrepene som er foreslått inn i barnevernloven er eksempler på diskursive elementer som artikuleres på nytt. Da endringene er initiert av Barnevernproffene, underbygges Fairclough (1992) sitt syn på at hegemoni aldri er stabilt, men kan forandres.

I Faircloughs kritiske diskursanalyse er hovedinteressen forandring (Jørgensen og Phillips 2010). Denne tilgangen anses av Jørgensen og Phillips (ibid.) som den mest sofistikerte modellen for å undersøke forholdet mellom språkbruk og bredere samfunnsmessige praksiser. Den største utfordringen ved denne tilgangen er uklarheten om konsekvenser av skillet mellom den diskursive og det ikke-diskursive (ibid.). Likeledes kan det være et praktisk problem hvordan en skal påvise at noe står i et dialektisk forhold til noe annet. Jørgensen og Phillips (ibid.) hevder at selv om Fairclough understreker at diskurser medvirker i å forme den sosiale verden, så beskrives de sosiale praksisene som en bakgrunn for diskursiv praksis. Ved å analysere et større utvalg av tekster (dokumenter), så kan det være enklere å vise hvordan diskursive praksiser er med på å forandre den sosiale verden (ibid.).

Jørgensen og Phillips (2010) viser til at imens enkelte retninger innenfor kritisk diskursanalyse forholder seg til makt som undertrykkende og som brukes av bestemte interessegrupper, bruker Fairclough makt som forhandlet ved at mennesker kan yte motstand. Denne tilgangen er ikke helt nøytral, i og med at oppmerksomheten ofte rettes mot den undertrykte gruppens side (ibid.). Dette kan bidra til et ensidig fokus, også i analysedelen i vårt forskningsprosjekt, hvor maktforholdet i de sosiale praksisene undersøkes diskursivt i lys av endringsforslagene i barnevernloven.

3.6 Oppsummering av teoretisk tilnærming

I dette kapitlet har vi synliggjort den teoretiske rammen for denne masteravhandlingen. På et overordnet nivå legger vi til grunn en praksisbasert forståelse av kunnskap, og har belyst hvordan vi forstår Bufetat som en kunnskapsorganisasjon med ledere som utøver kunnskapsledelse. Vi har redegjort for den teoretiske tilnærmingen vi legger hovedvekt på i utforskningen av problemstillingen vår: en forståelse av at ledere som oversettere av organisasjonsideer krever særlig kompetanse som translatører, og at vi benytter diskurs som analytisk grep.

I tillegg har vi redegjort for vår forståelse av at de foreslåtte endringene i barnevernloven kan sees på som en del av en organisasjonsutviklingsprosess med fokus på planlagt endring, og hvilken betydning leders rolle kan ha når det gjelder organisasjonskultur og meningsskaping. Vi har også synliggjort hvordan begrepene ledelse og styring står i kontrast til hverandre, og hvordan målstyring kan stå i kontrast til forståelsen av kunnskapsledelse.

Den teoretiske tilnærmingen som er beskrevet i dette kapitlet danner grunnlaget for drøftingen av de analytiske funnene i vårt forskningsprosjekt, sammen med det vitenskapsteoretiske synet som beskrives i neste kapittel.

DEL 3 METODE

4 Metodisk tilnærming

Metode kan defineres som det å følge en bestemt vei mot et mål (Johannessen, Tuftte og Christoffersen 2015). I dette kapittelet redegjør vi først for vårt vitenskapelige ståsted, og hvilken betydning dette har for den metodiske tilnærmingen vi har benyttet i vårt forskningsprosjekt. Deretter redegjør vi for de valg og begrunnelser vi har gjort underveis i forskningsprosjektet når det gjelder datainnsamlingsmetoder, utvalg og bearbeiding av datamaterialet. Videre reflekterer vi over etiske spørsmål i forbindelse med forskningsarbeid, om utfordringer relatert til å forske i egen organisasjon og refleksjoner om datamaterialets forskningskvalitet. I siste del tar vi et kritisk blikk på forskningsprosessen.

I vår studie er formålet å *beskrive og forstå* hvordan akuttinstitusjonsledere forstår endringsforslag i barnevernloven og betydningen dette vil ha for praksis. Fra prosjektstart var det klart for oss hva og hvem som skulle undersøkes, selv om problemstillingen ikke var endelig formulert. Studien har en eksplorerende tilnærming hvor problemstillingen har blitt utviklet og presisert i løpet av prosjektet (Thagaard 2013). Vi har valgt en abduktiv tilnærming når det gjelder forholdet mellom teori og empiri. Abduksjon fremhever det dialektiske forholdet mellom teori og data (Thagaard 2013:198). I vårt forskningsprosjekt har vi vekslet mellom det å være preget av teoretiske antakelser og personlig forforståelse, samtidig som vi har forsøkt å være åpne for at datainnsamlingen kunne gi oss informasjon som reiser nye spørsmål og åpner opp for andre teoretiske innfallsvinkler.

4.1 Vårt vitenskapsteoretiske ståsted – sosialkonstruktivisme

Våre innledende tanker om forskningsprosjektet som er knyttet til lovendring i offentlig forvaltning, var at det stilles forventninger og krav til at ledere skal bidra til at lovendringer utøves i praksis. I vårt daglige virke arbeider vi begge med ledelse i offentlige organisasjoner,

og har erfart at organisasjonene stadig er gjenstand for forandring som i sin tur påvirker praksis. Tilsvarende tenkte vi at de foreslåtte endringene i barnevernloven kan representere en slik forandring for ledere av statlige akuttinstitusjoner. Hvordan endringsprosesser skjer påvirkes av konteksten de foregår innenfor, og kan ha sammenheng med kulturelle forhold og hvordan samhandling foregår i sosiale prosesser.

Ontologi handler om hvordan vi oppfatter verdens beskaffenhet (Justesen og Mik-Meyer 2010) eller «læren om hva som er virkelighetens natur» (Johannessen, Tufte og Christoffersen 2015:425). Hvordan vi oppfatter verdens beskaffenhet og hvilket syn vi har på kunnskap og hvordan vi skal finne den (epistemologi) (Justesen og Mik-Meyer 2010), er derfor helt sentralt når vi skal gjennomføre forskning i Bufetat. Vårt ontologiske utgangspunkt har direkte betydning for epistemologisk ståsted.

Sosialkonstruktivisme brukes ofte som en samlebetegnelse på perspektiver hvor en betrakter menneskets virkelighetsforståelse som kontinuerlig formet av opplevelsene de har og situasjonene de befinner seg i (Tjora 2017). Konstruktivisme vektlegger at verden kan forstås med utgangspunkt i subjektiv opplevelse og det som gir mening for et individ (ibid.). Synet på kunnskap i epistemologisk forstand betyr at også kunnskapen er subjektiv og meningsskapt, og ikke kan forstås som sann eller objektiv (Thagaard 2013). Av den grunn vil vår virkelighetsforståelse ha betydning for valg av metodisk tilnærming, og den fortolkning og mening som tillegges datamaterialet.

Innledningsvis beskrev vi at vi har brukt diskurs som analytisk grep. I kapittel 3 har vi redegjort for diskursanalyse både som teori og analytisk grep, og synliggjort at diskursanalyse er forankret i et sosialkonstruktivistisk perspektiv. Diskursanalyse fremhever hvordan personer skaper mening til det de beskriver, gjennom måten de uttrykker det på (Thagaard 2013:124), altså spiller språket en viktig rolle når det kommer til å identifisere diskurser. Som forskere har vi gjort visse avgrensninger, valgt ut hvilke spørsmål vi skal stille, og søkt å være åpne for at svarene ikke alltid går i den retningen vi på forhånd trodde. Likeledes må diskurser avgrenses ut fra hvordan de gir mening til sosiale fenomener, og tilhørende vår forståelse av verden.

Hvordan er det så mulig å oppdage diskurser ved å se på konkret språkbruk? Dette ønsker vi å utforske i analysen.

4.2 Kvalitativ tilnærming og valg av datainnsamlingsmetoder

Sett i sammenheng med at vi er opptatt av å utforske og forstå hvordan ledere oppfatter og tillegger betydning til endringsforslag i barnevernloven har vi valgt en kvalitativ tilnærming i vårt forskningsprosjekt. En viktig målsetting med kvalitative tilnærminger er å oppnå en forståelse av sosiale fenomener (Thagaard 2016). Kvalitative metoder vektlegger betydning og søker å gå i dybden (Thagaard 2016). Denzin og Lincoln (2018) viser til at begrepet *kvalitativ* innebærer å fremheve prosesser og mening som ikke kan måles i kvantitet eller frekvenser. En kvalitativ tilnærming kjennetegnes av fleksibilitet i forskningsprosessen hvor tolkning og analyse kan sees som to sider av samme prosess, og at det ikke vil være mulig å gi beskrive eller kategorisere hendelser uten samtidig å tillegge hendelsene en mening (Thagaard 2013).

Valget av en kvalitativ tilnærming begrunnes i at vi har vært opptatt av å få innsikt i ledernes subjektive erfaringer, tanker og følelser omkring de foreslåtte endringene i barnevernloven. Vi valgte å intervju lederne om deres forståelser. En tilnærming som gir muligheten for å samle inn data med detaljerte og fylldige beskrivelser av det vi studerer på en fleksibel måte, er kvalitative intervjuer (Johannessen, Tufte og Christoffersen 2015). Kvale og Brinkmann (2009) framhever det kvalitative forskningsintervjuet som velegnet for å studere meninger, holdninger og erfaringer, og karakteriserer intervjuet som en strukturert samtale med dette som et klart formål. Johannessen, Tufte og Christoffersen (2015) trekker fram at et intervju er like mye en sosial situasjon som annen samhandling, og at det kvalitative forskningsintervjuet muliggjør å få fram situasjonsbestemt kunnskap, samt kompleksitet og nyanser omkring fenomener som studeres.

Sett i sammenheng med at fokuset skulle rettes mot lederes forståelser av endringsforslagene i barnevernloven var det relevant å inkludere dokumenter som omfatter både gjeldende barnevernlov og endringsforslagene som datakilder i vårt forskningsprosjekt. Hensikten med å velge ulike datakilder var å få fram relevant informasjon og viktige sammenhenger om forholdene rundt de foreslåtte endringene i barnevernloven og betydningen endringene kan ha for praksis på statlige akuttinstitusjoner.

Dokumenter skiller seg fra andre datakilder som forskere selv samler inn, og kan defineres som «data som består av ord og/eller bilder, som er blitt nedfelt uten forskerens påvirkning» (Silvermann 2001:119). Dokumenter kan være objektet for forskningen eller kilder til

forskningen, og kan være både hovedkilder og tilleggsdata (Johannessen, Tufte og Christoffersen 2015:100).

4.2.1 Valg og utvalgsriterier av dokumenter

Det eksisterer flere dokumentkilder som omhandler prosessen fram mot de foreslåtte endringene i barnevernloven som denne masteravhandlingen omhandler. Det kunne ha vært mulig å inkludere en større mengde dokumentkilder for å utforske hvilke offentlige diskurser som lovendringsforslagene kan kobles til. Vi har valgt å avgrense dokumentanalysen til å utforske de konkrete endringsforslagene ved å se gjeldende barnevernlov og lovendringsforslagene slik de framkommer i Stortingsproposisjon nr. 169 L (2016-2017) *Endringer i barnevernloven m.m. (bedre rettsikkerhet for barn og foreldre)*.

Avgrensningen innebærer at vi i dokumentanalysen tar utgangspunkt i de endringsforslagene som innebærer nye lovhjemler og begrep i barnevernloven. Vår hensikt har ikke vært gjennomføre en fullstendig dokumentanalyse av gjeldende barnevernlov, men å fokusere på hvilke endringer lovendringsforslaget innebærer knyttet til gjeldende lovtekst. Hensikten med dokumentanalysen er besvare forskningsspørsmålet «*Hvilke offentlige diskurser kan kobles til de foreslåtte endringene i barnevernloven?*». Stortingsproposisjonen (Prop. 169 L (2016-2017)) har intertekstualitet til andre dokumenter på den måten teksten refererer til tekst i andre dokumenter.

Diskurs og diskursanalyse er en av flere ulike strategier som kan benyttes i dokumentanalyse (Johannessen, Tufte og Christoffersen 2015:104). Vi har benyttet diskurs som analytisk grep for på den måten å rette fokus på betydningen av ordene som brukes i lovendringsforslaget. Hensikten med diskursanalyse er å utforske ledernes forståelser av virkeligheten gjennom språket.

Underveis i forskningsprosessen, og særlig under intervjuene med lederne, ble det tydeliggjort at «Faglig veileder for akuttarbeidet i institusjoner og beredskapshjem» (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet 2015) er et arbeidsverktøy som lederne tillegger stor betydning i utøvelsen av ledelse og praksisutøvelsen på akuttinstitusjonene. Dette medførte at vi valgte å inkludere «den faglige veilederen» som datakilde, og som bidro til å belyse de andre

forskningsspørsmålene. Dermed ble datagrunnlaget som omfatter dokumenter utvidet til å både omfatte Stortingsproposisjonen (Prop. 106 L (2012-2013)) og «Faglig veileder for akuttarbeidet i institusjon og beredskapshjem» (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet 2015).

4.2.2 Valg og utvalgsriterier av informanter til kvalitativt forskningsintervju

En viktig del av all samfunnsforskning er å velge ut hvem som skal være med i en undersøkelse (Johannesen, Tufte og Christoffersen 2015). I motsetning til kvantitative studier, hvor en er opptatt av et tilfeldig utvalg av respondenter, er det i kvalitative studier viktige prinsipper knyttet til utvalgsstørrelse, utvalgsstrategi og rekruttering av respondenter (ibid.).

Vårt fokus i forskningsprosjektet omhandler ledere av statlige akuttinstitusjoner. For å sikre informanter som kan bidra til å kaste lys over vårt tema valgte vi et strategisk utvalg basert på gitte kriterier. Et strategisk utvalg av informanter innebærer at de har «egenskaper eller kvalifikasjoner som er strategiske i forhold til problemstillingen og undersøkelsens teoretiske perspektiver» (Thagaard 2013:60). Våre kriterier for valg av informanter omfatter tre forhold. For det første skulle det være ledere som har overordnet ansvar for institusjonene de leder, for det andre skulle lederne jobbe i institusjoner som består av flere avdelinger med ulike målgrupper for barn i alderen 0-18 år. I tillegg skulle utvalget omfatte akuttinstitusjonsledere som representerer ulike regioner i landet.

I Norge er det 12 statlige akuttinstitusjoner, fordelt på fem regioner, hvorav de fleste akuttinstitusjonene har flere avdelinger. Tre regioner har tre akuttinstitusjoner og to regioner har to akuttinstitusjoner. De 12 institusjonene har til sammen 20 institusjonsavdelinger med egne avdelingsledere. Avdelingene er i noen tilfeller geografisk spredt innenfor regionen. De fleste akuttsentre har egne beredskapshjemsavdelinger²¹, hvor institusjonen har ansvaret for å opplæring og veiledning av beredskapshjemmene. Størrelsen på institusjonsavdelingene varierer mellom å ha 4 – 8 barn. De ulike avdelingene har ulike målgrupper som knyttes til

²¹ Statlige beredskapshjem er godkjente fosterhjem som er særlig egnet til å ta imot barn og unge på kort varsel som følge av en akutt situasjon. Statlige beredskapshjem har oppdragsavtaler med statlige akutenheter og utfører oppdrag på vegne av statlige akuttinstitusjoner.

alder på barna og hvilke lovhjemler som ligger til grunn for akuttvedtakene. Flere av akuttinstitusjonene samarbeider med Forandringsfabrikken gjennom «Mitt Liv».

I alt er det 12 institusjonsledere for akuttinstitusjonene. For å sikre et variert utvalg som favnet de ulike utvalgskriteriene valgte vi fire informanter.

Et fellestrekk ved informantene er at de har mangeårig ledererfaring i Bufetat. Lederne har arbeidet i ulike roller i akuttbarnevernet før de begynte i stillingene som enhetsledere. Av utdanning har de alle sosialfaglig grunnutdanning og videreutdanning i ledelse. Alle lederne har gjennomført felles lederopplæring og deltatt i flere omstillingsprosesser i Bufetat.

Informantene representerer begge kjønn, er i aldersspennet mellom 40 – 60 år, og er tilknyttet ulike regioner.

Lederne arbeider ved akuttsentre som består av minimum en institusjons- og en beredskapshjemsavdeling. Alle akuttsentrene ivaretar barn og unge i krise- og akuttsituasjoner i aldersgruppen 0-18 år, som enten med eller uten samtykke har behov for midlertidig plassering utenfor hjemmet. Akuttsentrene har mellom femti og hundre ansatte avhengig av antall avdelinger (bemanningsnormen er sammenlignbar for alle akuttsentrene).

Institusjonsavdelingene har mellom fire og seks plasser. Alle akuttsentrene samarbeider med Forandringsfabrikken, men har i varierende grad formalisert samarbeid gjennom «Mitt Liv»-prosjektet.

I den videre prosessen tok vi telefonisk kontakt med fire ledere som fikk informasjon om prosjektet og forespørsel om å delta i forskningsintervju. Alle lederne samtykket til å delta.

I neste fase ble det utsendt et informasjonsbrev til alle informantene (se vedlegg 1). En av informantene trakk seg, da det ikke var mulig for informanten å få gjennomført intervjuet innenfor ønsket tidsramme.

I informasjonsbrevet er det fremhevet at informantene vil bli behandlet med konfidensialitet og at vi ikke vil publisere opplysninger som kan være personidentifiserende. Med en populasjon som omfatter 12 ledere, er vi derfor varsomme med hvordan vi presenterer arbeidsplassene til de tre lederne vi intervjuet.

4.2.3 Gjennomføring av intervjuene

I et kvalitativt forskningsintervju kan graden av struktur variere fra det helt strukturerte til det helt ustrukturerte (Justesen og Mik-Meyer 2010). Vi valgte semistrukturert intervju, som kjennetegnes ved bruk av intervjuguide med definerte hovedtemaer, men hvor det også er mulig å avvike fra intervjuguiden i selve intervjusituasjonen (ibid.).

Vi valgte å gjennomføre intervjuene i personlig møte med informantene. På denne måten ønsket vi å legge til rette for å skape en tillitsfull og fortrolig atmosfære, som ifølge Thagaard (2013) kan bidra til at den som intervjues, åpner seg om de temaene forskeren ønsker kunnskaper om.

Intervjuene ble gjennomført i april 2018. Vi lot informantene selv få være med å bestemme tid og sted for intervjuet. Av praktiske årsaker ble ikke alle intervjuene gjennomført på informantenes arbeidsplass, men i andre lokaler som Bufetat har tilgang til, og hvor vi kunne sitte tilnærmet uforstyrret. Alle tre informantene var tilgjengelig på telefon for mulige akutthenvendelser under intervjuene.

Intervjuene hadde en varighet på 1 til 1,5 timer. Under intervjuene benyttet vi lydbåndopptak. Vi hadde på forhånd fordelt arbeidsoppgaver mellom oss, hvor den ene hadde hovedansvaret for å lede intervjuet, mens den andre kunne notere og stille oppfølgende spørsmål.

Innledningsvis i intervjuet formidlet vi informasjon om forskningsprosjektet, og gav informantene anledning til å stille spørsmål. Intervjuguiden vi benyttet under intervjuene bidro til å sikre at informantene ble stilt samme spørsmål om alle hovedtemaene, og gjorde det mulig å følge opp med spørsmål knyttet til informantenes egne refleksjoner (se vedlegg 2).

Det at vi som forskere planlegger innholdet i og gjennomføringen av intervjuet, gjør at intervjuet kan preges av en asymmetrisk relasjon (Kvale og Brinkmann 2009) mellom oss og informantene. Thagaard (2016) viser til at forskeren må ta regi over intervjusituasjonen, og bidra til å skape en tillitsfull og fortrolig atmosfære, og samtidig tydeliggjøre egen rolle i forskningsprosjektet. Informantene fikk ikke tilgang til intervjuguiden, da vi ønsket at lederne ikke skulle binde seg til våre hjelpe- og oppfølgingsspørsmål. Vi tilstrebet å stille åpne spørsmål som inviterte informantene til å presentere sin forståelse og sine beskrivelser av de foreslåtte endringene i barnevernloven.

4.2.4 Bearbeiding, kategorisering og analyse av intervjudata

Etter at intervjuene var gjennomført, lyttet vi flere ganger gjennom lydbåndopptakene, før intervjuene ble transkribert. Vi valgte å transkribere hele intervjuet fra direkte tale til tekst, inkludert dialekt-ord. Dette gjorde vi for å kunne ivareta informantenes ubearbeidede beskrivelser, i den hensikt å la deres stemme komme til syne i presentasjonen av intervjumaterialet gjennom direkte sitater. Det transkriberte materialet utgjør ca. 60 sider.

Vi har gjort noen tilpasninger når sitater blir presentert, slik at teksten framstår mindre muntlig, og uten dialekt-ord, men så nært som mulig til den opprinnelig muntlige formuleringen til informantene. Dette har vi gjort for å øke leservennligheten og ivareta informantenes anonymitet.

Analysearbeidet har vært omfattende og tidkrevende. I dokumentanalysen har formålet først og fremst vært å identifisere diskurser som kan kobles til de foreslåtte endringene i barnevernloven. Grønmo (2004) beskriver at dokumentanalyse gjerne omtales som en kvalitativ innholdsanalyse der forskeren samler inn data for å få frem viktige sammenhenger og relevant informasjon om temaet som studeres.

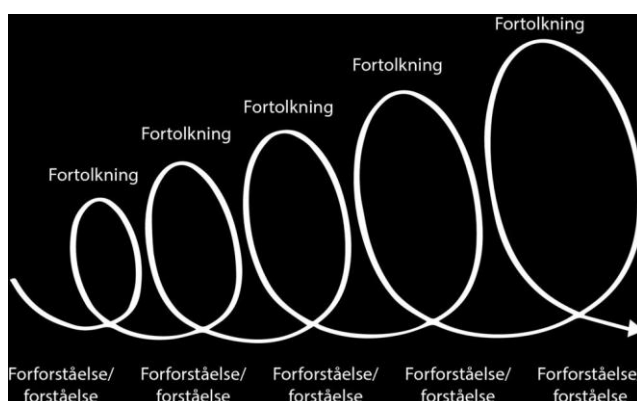
Før intervjuene ble gjennomført hadde vi en antakelse om at hovedtemaene fra intervjuguiden ville lette arbeidet med kategoriseringen av intervjudataene. Vi så for oss en temasentrert analyse hvor vi kunne sammenligne og tolke informasjon fra informantene ut fra «forhåndsdefinerte» temaer. Temasentrerte analyser innebærer å rette oppmerksomheten mot temaer som er representert i forskningsprosjektet (Thagaard 2013). Hensikten er å gå i dybden på enkelte temaer og sammenligne informasjon fra alle informantene.

Gjennom intervjuene erfarte vi at informantene tok opp andre momenter og temaer enn de «forhåndsdefinerte» temaene i intervjuguiden, og som bidrar til innsikt i informantenes forståelse. I analysen av intervjudataene rettet vi fokus på innholdet i temaene som informantene snakket om, og fant kategoriseringer som vi igjen kunne koble til ulike organisasjonsdiskurser. Dette, i kombinasjon med at vi underveis i forskningsprosessen også valgte å utvide dokumentanalysen til å innbefatte «Faglig veileder for akuttarbeidet i institusjoner og beredskapshjem (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet 2015), gjorde at vi gjenkjente diskursive elementer i informantenes utsagn, som har bidratt til at vi gjennomgående har valgt et diskursanalytisk grep i presentasjonen av våre analysefunn.

Repstad (2007) viser til at analyse og fortolkning er faser som glir over i hverandre og at en kvalitativ analyse er personlig i den forstand at forsker både samler inn og systematiserer sine egne data. Dette erfarte vi gjennom vårt analysearbeid, hvor vi både benytter en abduktiv og en hermeneutisk tilnærming. Vi presenterer derfor våre analysefunn parallelt med drøfting som innebærer koblinger til vårt teoretiske utgangspunkt og våre tolkninger.

4.2.5 En hermeneutisk tilnærming

Gjennom forskningsprosessen har vi forsøkt å være bevisst på å reflektere over hvordan vi forstår og tolker de fenomenene vi undersøker. I denne prosessen har vi erfart å veksle mellom forståelse, forforståelse og fortolkning (Kvale 1979) ved at vi selv er med på å gi mening og innhold til fenomenene vi undersøker, og at det er vi som finner sammenhenger mellom dem. En slik tilnærming kan kobles til en hermeneutisk forståelse. Hermeneutikk bygger på prinsippet om at «mening bare kan forstås i lys av den sammenheng det vi studerer er en del av» (Thaagard 2013: 41). Thagaard (2013) viser til at hermeneutikken fremhever betydningen av å fortolke menneskers handlinger gjennom å utforske et dypere meningsinnhold enn det som umiddelbart er innlysende. Repstad (2014) beskriver en hermeneutisk prosess som en fortolkende prosess. Denne fortolkningsprosessen beskrives ofte som en hermeneutisk spiral, og kan illustreres slik:

Figur 6: Den hermeneutiske spiral

Figuren illustrerer hvordan fortolkningsprosessen er i stadig bevegelse mellom forståelse, forforståelse og fortolkning. «*Hvordan delene skal fortolkes avhenger av hvordan helheten fortolkes, og hvordan helheten fortolkes, avhenger av hvordan konteksten fortolkes, og omvendt*» (Johannessen, Tufte og Christoffersen 2010: 365) .

Gjennom samtaler om både erfaringer og forforståelse har en bevisst bruk av den hermeneutiske spiralen vært til hjelp i fortolkningsprosessen av både deler og helheter av vårt datamateriale.

4.3 Ethiske vurderinger

Gjennom hele forskningsprosessen har vi vært opptatt av forskningsetikk. Etikk dreier seg om prinsipper, regler og retningslinjer for vurdering av om handlinger er riktige eller gale (Johannessen, Tufte og Christoffersen 2016). Etikk handler først og fremst om forholdet mellom mennesker, og kan ikke bare begrenses til konkrete handlinger (ibid.). Ethiske dilemmaer har en fremtredende plass innenfor kvalitative metoder, særlig gjelder dette for intervjuer i studier med direktekontakt mellom forsker og deltakere i felten (Thagaard 2016).

Vi har vært opptatt av å sette oss inn i og følge forskningsetiske retningslinjer slik disse beskrives av De nasjonale forskningsetiske komiteene (NESH). Særlig gjelder dette retningslinjene for informert samtykke, som legger vekt på at informantene får tilstrekkelig informasjon om forskningsprosjektet og deltar frivillig (NESH 2006). Slik informasjon ble ivaretatt både ved første telefoniske henvendelse og skriftlig informasjon til informantene i forkant av intervjuene. Under intervjuene ble denne informasjonen gjentatt, slik at informantene fikk en påminnelse om at deres deltakelse i prosjektet var frivillig, og at de når som helst, og uten begrunnelse kunne trekke seg. Informantene ble gjort kjent med at forskningsprosjektet er meldt til Norsk samfunnsvitenskapelige datatjeneste (NSD), som har gitt prosjektet en forenklet vurdering (se vedlegg 3 og 4). Dette er knyttet til vurderinger av prosjektet er samtykkebasert, ikke samler inn personopplysninger og derfor har lav personulempe.

I beskrivelsen av hvordan informanter ble valgt ut til intervjuene, og hvordan intervjudataene er bearbeidet, fremhevet vi hensynet til informantenes anonymitet. Det påligger oss som

forskere å sikre at anonymiteten ivaretas når masteravhandlingen presenteres. Informantenes samtykke innebærer at deres utsagn kan bli sitert. Samtykket omfatter imidlertid ikke de tolkningene vi gjør som forskere. Thagaard (2013) peker på at det ikke er mulig å gjøre rede for forståelsen som utvikles i løpet av forskningsprosjektet. Det er en mulighet for at informantene opplever at vår presentasjon av deres forståelse, samt våre tolkninger, ikke gjenspeiler informantenes egen forståelse. For oss som forskere er det viktig å gjøre etiske avveininger knyttet til presentasjonen av informantenes informasjon på en slik måte at det ikke kan skade dem (Thagaard 2013). I tillegg er det viktig at vi evner å markere et tydelig skille mellom hva vi presenterer som informantenes forståelse av sin situasjon og eget perspektiv.

4.4 Om å forske i egen organisasjon

Vårt forskningsprosjekt er knyttet til kunnskapsledelse i offentlige tjenester.

Forskningsprosjektet er gjennomført i Bufetat, hvor den ene av oss forskere arbeider som leder. Nielsen og Repstad (2006) fremhever både fordeler og ulemper ved å gjøre analyser av egen organisasjon. Fordelene kan være endringslyst og engasjement, nysgjerrighet og åpenhet overfor organisasjonens problemer og kjennskap til organisasjonene når en skal forske i egen organisasjon.

Gjennom vår forskningsprosess har vi erfart fordelene med at den ene av oss kjenner organisasjonen og arbeidshverdagen i statlige akuttinstitusjoner. Dette omfatter forståelse for språket som kulturbærer og -skaper. Det kan av den grunn være lettere for en internforsker å unngå feiltolkninger fordi det refereres til hendelser i organisasjonens fortid. Vi opplevde kjennskapet til organisasjonen som en klar fordel i planleggingen og gjennomføringen av intervjuene, og at informantene gav uttrykk for tillit til at internforskeren hadde nødvendig kunnskap om akuttinstitusjonenes oppdrag og forventninger til ledere i Bufetat. Vi erfarte også at internforskeren har gode forutsetninger for å gjøre etiske vurderinger knyttet til presentasjonen av intervjudata som ivaretar informantenes konfidensialitet.

Samtidig kan fordelene medføre begrensninger når data skal analyseres og tolkes fordi det er en fare for at forskeren er forutinntatt og tar ting for gitt (ibid.). En ekstern forsker kan være mer åpen for nyanser i situasjonen som studeres (Thagaard 2013). Dette kan være en klar

fordel, og bidra til å styrke troverdigheten når data skal fortolkes og analyseres. Nielsen og Repstad (2006) anbefaler at en ikke forsker på egen organisasjon alene fordi en da har muligheten til å korrigere hverandre. Dette sammenfaller med vår erfaring. Gjennom samtaler har vi vært hverandres sparringpartnere og stilt hverandre kritiske spørsmål som har bidratt til å finne fram til en felles forståelse i dataanalysen, og hvordan vi valgte å knytte sammen empiri og teori.

4.5 Om vurdering av forskningens kvalitet

Vi har vært opptatt av kontinuerlig fokus på kvaliteten av eget arbeid gjennom hele forskningsprosessen. Først og fremst har vi forsøkt å ha et reflektert og kritisk forhold til vårt eget utgangspunkt hvor problemstillingen vår både avslører vårt syn på virkeligheten og vårt syn på kunnskap. En viktig del av en forskningsprosess er å tydeliggjøre og presisere de prosessene som fører til resultater i kvalitativ forskning (Thagaard 2013). Dette, sammen med kontinuerlige etiske vurderinger, danner grunnlaget for å evaluere kvaliteten på en kvalitativ studie (ibid.).

I kvantitativ forskning brukes reliabilitet og ulike validitetsformer som kriterier for kvalitet (Johannessen, Tufte og Christoffersen 2010:231). Reliabilitet kan knyttes til spørsmålet om en kritisk vurdering av prosjektet gir inntrykk av at forskningen er utført på en pålitelig og tillitsvekkende måte (Thagaard 2013: 201). Validitet er knyttet til tolkning av data, og handler om gyldighet av de tolkningene forskeren kommer fram til (Thagaard 2013:204). Gjennom beskrivelsene i dette metodekapittelet mener vi at det er mulig å følge hvilke refleksjoner, valg og begrunnelser vi har utført i ulike deler av vår forskningsprosess.

Reliabilitetsbegrepet refereres i kvantitativ forskning til spørsmålet om en undersøkelse er repliserbar på den måten at en annen forsker ville kommet til de samme resultatene dersom undersøkelsen hadde blitt foretatt på nytt med de samme metodene (Thagaard 2013).

Johannessen, Tufte og Christoffersen (2010) viser til at reliabilitet knytter seg til hvilke data som samles inn og hvordan disse bearbeides og brukes i en undersøkelse, og at det dermed ikke kan stilles samme krav om reliabilitet i en kvalitativ studie som i en kvantitativ studie. I vårt forskningsprosjekt har vi forsøkt å gjøre forskningsprosessen vår så transparent at andre har muligheten til å vurdere påliteligheten av våre data og hvordan vi har brukt disse for å

belyse vår problemstilling. Selv vurderer vi at det styrker påliteligheten i vårt forskningsprosjekt at vi har vært to forskere og at ikke begge arbeider i Bufetat.

Validitetsbegrepet i kvantitativ forskning knyttes til spørsmålet «*måler vi det vi tror vi måler?*» (Johannesen, Tufte og Christoffersen 2010: 232. Thagaard (2013) beskriver at validitet er knyttet til forskernes tolkning av data, samt gyldigheten av disse tolkningene. Thagaard (ibid.) benytter begrepet *overførbarhet* om at tolkningene kan ha gyldighet i andre sammenhenger enn det som er utviklet innenfor et forskningsprosjekt. I vårt forskningsprosjekt finner vi grunnlag for en viss overføringsverdi av våre funn til andre sammenhenger enn kunnskapsledelse i statlige akuttinstitusjoner. Gjennom beskrivelsen av tolkningsprosess i analysedelen av denne avhandlingen tror vi det vil være mulig for leseren å følge vår argumentasjon for dette. Kvale og Brinkmann (2009) framhever at når perspektiv, intensjon og kontekst tydeliggjøres, så gir dette leseren mulighet til å vurdere gyldigheten av et kvalitativt forskningsprosjekt. Forhåpentligvis har vi lykket med å gi våre lesere denne muligheten.

4.6 Et kritisk blikk på forskningsprosessen

I arbeidet med denne masteravhandlingen har vi erfart betydningen og nødvendigheten av at kvalitative studier preges av fleksibilitet og at de ulike fasene i forskningsprosessen glir over i hverandre (Repstad 2007). Selv om vi har beskrevet og begrunnet valgene vi har tatt underveis, finner vi det viktig å ta med noen av våre selvkritiske refleksjoner i dette kapittelet.

En av de største utfordringene er å få til en god analyse av datamaterialet vårt. Vi valgte å gjennomføre intervjuene med informantene før vi koblet offentlige diskurser til de foreslåtte endringene i barnevernloven gjennom dokumentanalyse. Selv om dette var et bevisst valg, ser vi i ettertid at dersom vi hadde gjort en slik dokumentanalyse i forkant av intervjuene, så kunne det fått betydning for hvilke spørsmål eller temaer vi valgte å ta med inn i intervjuene.

Alle informantene våre omtalte og beskrev arbeidet med implementeringen av «Faglig standard for akuttarbeid i institusjoner og beredskapshjem». Da vi formulerte forskningsspørsmålene våre ved prosjektstart, hadde vi ikke en tanke om at dette dokumentet skulle gjøres til gjenstand for vår analyse. Kanskje ville et prøveintervju avdekket dette

dokumentets relevans for informantene, og at vi derfor kunne gjort justeringer i intervjuguiden som favnet spørsmål omkring dette implementeringsarbeidet på en bedre måte.

Utvalget av dokumenter som analyseres i denne avhandlingen er begrenset, og har ulik autorativ representativitet. En mulig svakhet ved vår dokumentanalyse er at vårt perspektiv som forskere kan ha påvirket utvalget av dokumenter på den måten at utvalget blir skjevt (Grønmo 2004). Dette kan ha resultert i at dokumenter som er relevant for vår problemstilling og som kunne gitt interessante tolkningsmuligheter, er blitt utelatt.

Vi har hatt en kritisk refleksjon knyttet til informantutvalget vårt, som er svært lite. Kanskje kunne vi fått et bredere innblikk i kunnskapsledelse i statlige akuttinstitusjoner ved ikke å bare intervju enhetsledere. På grunn av det snevre utvalget og av hensyn til informantenes konfidensialitet, har vi bevisst utelukket konkrete sitater fra informantenes beskrivelser og refleksjoner som kunne vært svært interessant for å belyse problemstillingen.

I forskningsprosjekter som retter oppmerksomheten mot deltakernes forståelse av sin situasjon kan et samarbeid om tolkningene som presenteres i forskningsrapporten være relevant (Thagaard 2013). Våre informanter er ikke gitt denne muligheten i dette forskningsprosjektet.

DEL 4 ANALYSE OG DRØFTING

Del fire er inndelt i tre kapitler som knyttes til våre tre forskningsspørsmål.

I kapittel 5 vil vi med utgangspunkt i gjeldende og foreslått lovtekst i barnevernloven analysere hvilke offentlige diskurser endringene i barnevernloven kan kobles til.

I kapittel 6 presenterer og analyserer vi hvordan lederne av akuttinstitusjonene forstår de foreslåtte lovendringene.

I kapittel 7 belyses forskningsspørsmål 3: *Hvilken betydning tillegges lederne lovendringsforslaget for praksisfeltet?* I dette kapitlet gjør vi innledningsvis en analyse av dokumentet «Faglig veileder for akuttarbeidet i institusjoner og beredskapshjem» (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet 2015). Gjennom dokumentanalysen identifiserer vi en diskurs som vi deretter kobler diskursivt sammen med ledernes forståelser. I kapittel 7 benytter vi både diskurs som analytisk grep og analyserer informantenes forståelser i lys av Røvik (2007) sin teori om translatørkompetanse.

5 Med språket som uttrykk: om endring av barnevernloven knyttet til offentlige diskurser

I dette analysekapitlet undersøker vi hvilke offentlige diskurser som kan kobles til endringene i barnevernloven. Dette gjør vi ved å se på innholdet i barnevernloven slik den er formulert i gjeldende lov og med de foreslåtte endringer slik de framkommer i stortingsproposisjon nr. 169 L (2016-2017). Det er disse to dokumentene vi benytter i dette analysekapitlet.

Dokumentanalysen avgrenses til å utforske de endringsforslagene som innebærer nye lovhemler og begrep i barnevernloven. De foreslåtte endringene ble kort presentert i kapittel 2.3.1, men ikke selve ordlyden i gjeldende barnevernlov og lovendringsforslagene.

Vårt teoretiske utgangspunkt for dette kapitlet hvor diskurs brukes som analytisk grep, er Faircloughs kritiske diskursanalyse hvor hovedinteressen ligger i forandring (Jørgensen og Phillips 2010).

5.1 Diskurser om barnevernloven som en rettighetslov

Barnevernloven regulerer hvordan barnevernet skal arbeide for å sikre at barn som lever under skadelige oppvekstvilkår får nødvendig hjelp til rett tid. Hensynet til barnets beste (Barnevernloven § 4-1) er et grunnleggende prinsipp for barnevernets arbeid, hvor det vektlegges å gi barn omsorgsbetingelser som preges av stabilitet og kontinuitet. Hensikten med de foreslåtte endringene i barnevernloven er å styrke barneperspektivet og bidra til å forbedre saksbehandlingen i barnevernet (Prop. 169 L (2016-2017)).

I barnevernlovens første kapittel § 1-1 beskrives lovens formål:

"Loven skal sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid. Loven skal bidra til at barn og unge får trygge oppvekstvilkår" (Barnevernloven § 1-1).

Barnevernlovens formålsparagraf har en tydelig ordlyd om å beskytte barn mot skadelige forhold i deres utvikling, og bidra til trygge **oppvekstvilkår** for barn. Formålsparagrafen tydeliggjør at barnevernet plikter å gripe inn til rett tid med nødvendig hjelp for de barna som trenger beskyttelse og omsorg.

5.1.1 Utvidelse av omsorgsbegrepet

I nyere tid har barn rett til omsorg og beskyttelse gjennom både FNs barnekonvensjon og i Grunnloven. Fra 1992 har barnevernlovens formål vært å sikre at barnevernet gir barn og unge nødvendig hjelp og omsorg til rett tid, dersom det er behov for det. Loven skal bidra til at barn og unge får trygge oppvekstvilkår. I endringsforslaget utvides omsorgsbegrepet, og ordlyden i §1-1 (formålsparagrafen) er følgende:

"Loven skal sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp, omsorg og beskyttelse til rett tid. Loven skal bidra til at barn og unge møtes med trygghet, kjærlighet og forståelse, og at alle barn og unge får gode og trygge oppvekstvilkår" (Prop. 169 L (2016-2017):155).

Lovforslagsteksten viser at begrepene *trygghet, kjærlighet, forståelse* og *beskyttelse* foreslås inn i barnevernloven. Trygghetsbegrepet utvides til ikke lenger bare å omtales i sammenheng med oppvekstvilkår, men som en måte å møte barn på. Formuleringen «*barn og unge skal møtes med*» er ny i lovendringsforslaget, og gir et tydelig signal om at barn skal ha en *opplevelse* av trygghet, kjærlighet, forståelse og beskyttelse.

I stortingsproposisjonen (Prop. 169 L (2016-2017)) skisseres de foreslåtte endringene i barnevernloven overskriften "*Endringer i barnevernloven (bedre rettsikkerhet for barn og foreldre)*". Allerede i overskriften kan en lese endringenes intensjon om et større fokus på bedring av barn og unges rettsikkerhet. Proposisjonen inneholder både forslag til endringer og viser til kontekstuelle forhold:

"I kapittel 4 foreslås det å innta i formålsbestemmelsen at barnevernloven skal bidra til at barn møtes med trygghet, kjærlighet og forståelse. Dette er viktige elementer i god omsorg. Barnevernsproffene i Forandringsfabrikken har i flere år arbeidet for at kjærlighet skal være grunnmuren i barnevernloven, og at begrepet skal fremgå av lovens formålsbestemmelse. Etter departementets oppfatning har forslaget en viktig symbolsk verdi og signaliserer hvordan ansatte i barnevernet skal møte barn i barnevernet." (Prop. 169 L (2016-2017):6).

Utdraget fra proposisjonen viser at departementets forslag om hvilke elementer som skal inngå i god omsorg, er barns opplevelse av trygghet, kjærlighet og forståelse, og at dette skal innarbeides i barnevernloven. I tillegg viser tekstutdraget at brukerstemmen er tillagt betydning. Gjennom å vise til at Barnevernsproffene har medvirket til utformingen av lovendringsforslaget, illustrerer dette at endringene inneholder både barnas stemme og at brukervedvirkning er et element som endringsforslaget har inkludert.

I barnevernsproffenes Stortingsmelding «Det gode barnevernet» (2011) fremheves blant annet at kjærlighet skal være en grunnmur i loven. Hislop (2013) hevder at praksisbasert kunnskap aldri er upartisk og nøytral, og til en viss grad er uatskillelig fra verdiene til de som produserer kunnskap. Når departementet foreslår begrepet kjærlighet inn i loven, kan dette forstås som at det er lagt vekt på å ta inn brukernes erfaringer og verdier som en del av kunnskapen som ligger til grunn for lovendringsforslaget.

Det er altså de fire elementene trygghet, kjærlighet, forståelse og beskyttelse som er "det nye" i lovendringsforslaget. Departementet signaliserer en oppfatning av disse begrepene har en viktig symbolsk verdi, og dermed hvordan ansatte skal møte barn i sin praksis i barnevernet. Med disse følelesekomponentene inn i barnevernloven synes en ny diskurs om kjærlig praksis å introduseres. Trygghet, kjærlighet, forståelse og beskyttelse inngår dermed som viktige elementer i god omsorg, og de kontekstuelle forholdene viser til Barnevernsproffene og Forandringsfabrikken sitt arbeid for at kjærlighet skal være grunnmuren i barnevernloven.

5.1.2 Fra pliktlov for barnevernet til rettighetslov for barn

Proposisjonen inneholder også flere forslag om endring i barnevernloven:

"I kapittel 5 foreslås det at barnevernloven blir en rettighetslov for barn. Det foreslås å lovfeste at barn har rett til nødvendige tiltak fra barnevernet når vilkårene for tiltak er oppfylt. Forslaget tydeliggjør at barn har selvstendige rettigheter til omsorg og beskyttelse. Barn er tilkjent selvstendige rettigheter på flere områder, og forslaget harmoniserer med velferdsretten (Prop. 169 L (2016-2017):6).

Dette utdraget fra proposisjonen viser endringsforslaget om at «barnevernloven blir en rettighetslov», og dermed at gjeldene barnevernlov ikke er det. Gjeldende barnevernlov viser imidlertid til et ansvar for barnevernet med plikt til å bistå slik at formålsbestemmelsen ivaretas. Endringsforslagene innebærer flere helt nye paragrafer i barnevernlovens kapittel 1, som tydeliggjør **rettighetsfokuset** for barn, blant annet i ny lovhjemmel § 1-5:

"Barn har rett til nødvendige tiltak etter loven når vilkårene for tiltaket er oppfylt." (Prop. 169 L (2016-2017):155).

At det foreslås helt nye paragrafer som omhandler barns selvstendige rettigheter på flere områder inn i barnevernloven, kan forstås som et bidrag til å transformere barnevernloven fra en pliktlov til en rettighetslov.

Å tydeliggjøre gjennom lovteksten at «barn har rett til nødvendige tiltak» innebærer et skifte av subjekt. Der hvor fokuset til nå har vært på barnevernet som subjekt og barna som objekt, altså hva barnevernet har plikt til, så retter lovendringsforslaget fokuset på barna som subjekt og hva de har rett til. Fairclough (1992, i Jørgensen og Phillips 2010) påpeker at språkbruk og bredere sosiale praksiser er diskurser som former den sosiale verden. I lys av dette finner vi grunnlag for å koble lovendringsforslaget diskursivt til barns rettigheter.

Et annet eksempel på hvordan barn konstitueres som subjekter finner vi også i forslaget til ny formålsparagraf hvor barn skal gis rett til å møtes med trygghet, kjærlighet og forståelse. Det synes å være tydelig i proposisjonen at departementet vil imøtese innspillene til Barnevernsproffene og Forandringsfabrikken, som i lang tid har jobbet for at barna skal være i fokus i barnevernloven. Forbindelsen mellom Forandringsfabrikken og Prop. 169 L (2016-2017) er at Barnevernsproffene, altså barn og unge med erfaring fra offentlig omsorg, har blitt hørt av departementet. Dette vises i sin helhet i forslaget til ny lovhjemmel §1-5 i barnevernloven. Fairclough (1992, i Jørgensen og Phillips 2010) hevder at forståelse av diskursiv praksis og maktrelasjoner baseres på en bestemt oppfattelse av ideologi og hegemoni. Barnas stemme tillegges makt, og barnevernet som aktør i endringsarbeidet med barnevernloven kan derfor bidra til forandring gjennom et mer likt maktforhold, deriblant gjennom barnas selvstendige rettigheter som harmoniserer med de øvrige velferdsrettene barn og unge har. Dette befester barna som aktører og kan ses som en illustrasjon av diskursordenen.

5.1.3 Barns rett til medvirkning

Et annet endringsforslag som gjelder barns rettigheter er knyttet til barns medvirkning. I gjeldende barnevernlov framgår det at barn skal gis mulighet til å medvirke:

"Barnet skal gis mulighet til medvirkning og det skal tilrettelegges for samtaler med barnet. Barn som barnevernet har overtatt omsorgen for kan gis anledning til å ha med seg en person barnet har særlig tillit til. Departementet kan gi nærmere forskrifter om medvirkning og om tillitsoppgavenes funksjon" (Barnevernloven § 4-1, annet ledd).

Når det står at "barnet skal gis mulighet for medvirkning" er ikke det ensbetydende med at barnet har "rett til å medvirke". Dette kan forstås som at fokuset ikke er på barnet rettighet, men på barnevernets plikt til å gi mulighet til medvirkning.

I endringsforslaget foreslås det at lovhjemmelen § 4-1, annet ledd tas helt ut av barnevernloven. Prinsippet om barns medvirkning gis selvstendig oppmerksomhet ved å foreslå at det tas inn på lik linje som forslaget om barns rett til nødvendige barneverntiltak, som en ny bestemmelse § 1-6 i lovens kapittel 1:

"Alle barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, har rett til å medvirke i alle forhold som vedrører barnet etter denne loven. Barnet skal få tilstrekkelig og tilpasset informasjon og har rett til fritt å gi uttrykk for sine synspunkter. Barnet skal bli lyttet til, og barnets synspunkter skal vektlegges i samsvar med barnets alder og modenhet. Barn som barnevernet har overtatt omsorgen for, kan gis anledning til å ha med seg en person som barnet har særlig tillit til. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om medvirkning og om tillitspersonenes oppgaver og funksjon." (Prop. 169 L (2016-2017):155).

Her står det at barn skal ha rett til å medvirke, og det henvises til trygghet ved at barn kan ha med seg en person som det har særlig tillit til. Vi finner grunnlag for å koble diskursen om medvirkning til omtalen av lovendringsforslagene i proposisjonen hvor det framgår at *"Hensynet til barnets beste er grunnleggende for barnevernets arbeid. At barnet får medvirke og si sin mening er en forutsetning for å få klarlagt hva som er til det enkelte barns beste."* (Prop. 169 L (2016-2017):6).

I tillegg framkommer diskursens ideologiske effekt ved at barna skal få medvirke i beslutningsprosesser, noe som kan bidra til mer likeverdig maktforhold i samarbeidet med barnevernet. Altså vil deler av kunnskapen om hva som er til barnets beste også innhentes fra

barnet selv, og verdiene til barnet vil kunne gis rom i barnevernets praksis. Dette samsvarer med Barnevernsproffenes meninger og råd om hvordan barnevernet kan forandres, og gjenspeiler Forandringsfabrikkens verdi om medbestemmelse (Barnevernsproffene 2011).

Denne språklige endringen strekker seg lenger enn kun en endring av ord, og transformasjonen fra pliktlov til rettighetslov kan dermed bidra til handlinger hvor barna kan påvirke sin hverdag. I et slikt argument finner vi støtte hos Fairclough og Wodak (1997) som beskriver at diskurs er en sosial praksis som konstituerer den sosiale verden, men at diskurs alene ikke kan sees på som konstituerende. I denne sammenheng betyr det at barns rett til medvirkning må sees på i et dialektisk forhold til andre sosiale dimensjoner i barnevernet, som for eksempel den erfaringsbaserte kunnskapen som ansatte i barnevernet har i sitt arbeid med barn og unge.

Lovendringsforslaget om en helt ny § 1-6 (barnets rett til medvirkning) kan forstås som at brukernes kunnskap og erfaringer skal tas inn som en viktig kunnskapskilde. *Medvirkning* som en rettighet, i motsetning til gjeldende lovtekst hvor det skal gis mulighet for medvirkning, kan utgjøre en forandring i barnevernets praksis, da all praksis skal forankres i barnevernloven.

5.2 Oppsummering og introduksjon av nye diskurser

I dette kapitlet har vi med utgangspunkt i barnevernloven undersøkt hvilke endringer som ligger i lovforslaget med utgangspunkt i et diskursperspektiv. Analysen viser at forslaget innebærer endring i barnevernloven som kan omfatte en form for transformasjon fra å være en pliktlov for barnevernet til å bli en rettighetslov for barn. Der barna i gjeldende lov skal gis mulighet til å medvirke i beslutningsprosesser omkring seg selv, vil lovendringsforslagene bety at barn skal gis rett til å medvirke i alle forhold som berører seg selv. Lovendringen omfatter følgelig en dreining der barn skal ha rettigheter som harmonerer med øvrige velferdsrettighetene i Norge. Denne dreiningen har diskursivitet med Prop.169 L (2016-2017), og lovendringsforslaget kan sees på som en intertekstuell kjede da det inneholder

elementer fra andre tekster (Jørgensen og Phillips 2010), deriblant Barnevernsproffenes verdier²² åpenhet, ydmykhet, medbestemmelse og kjærlighet.

Svaret på vårt første forskningsspørsmål "*Hvilke offentlige diskurser kan kobles til de foreslåtte endringene i barnevernloven?*", viser at endringene kan kobles til både eksisterende diskurser innenfor barnevernloven, samt introduserer endringer som kan kobles til diskurser som tidligere har vært fraværende. De mest fremtredende diskursene er synliggjort gjennom vår analyse av Prop. 169 L (2016-2017). Barnevernloven foreslås som en rettighetslov for barn, i motsetning til å være en pliktlov for barnevernet. Gjennom innføring av de nye begrepene *trygghet, kjærlighet, forståelse og beskyttelse* utvides omsorgsbegrepet og en ny diskurs om kjærlig praksis kan synes identifisert. Diskursen om medvirkning omtales også på en ny måte i Prop. 169 L (2016-2017) og synliggjør at barn ikke bare skal gis mulighet til medvirkning, men gis rett til medvirkning.

Disse offentlige diskursene vi har identifisert i avsnittet over henger tett sammen, og er med på å utgjøre *forandringen* i barnevernloven.

Fairclough (1992, i Jørgensen og Phillips 2010) beskriver at konkret språkbruk alltid viser tilbake til tidligere diskursive struktureringer, og at en alltid trekker på betydninger som allerede er etablerte. Når begrep som kjærlighet inngår i endringsforslaget til ny barnevernlov, er de offentlige dokumentene med på å identifisere en ny diskurs om kjærlig praksis.

Imidlertid er det ikke tilstrekkelig kun å se på hvilke offentlige diskurser som knyttes til endringsforslaget da den sosiale praksisen forut for og etter lovendring kan ha både diskursive og ikke-diskursive elementer (Jørgensen og Phillips 2010). Imens fokuset i vår dokumentanalyse er på forandring, så har den kritiske diskursanalyse et formål om å kartlegge forbindelsene mellom konkret språkbruk og sosial praksis (Jørgensen og Phillips 2010).

Lovendringsforslagets tilknytning til offentlige diskurser kan resultere i sosiale praksiser som enten reproducerer eller utfordrer diskursordenen (Fairclough 1995, i Jørgensen og Phillips 2010).

Vi har identifisert begrepene *trygghet, kjærlighet, forståelse og beskyttelse* som "det nye" i barnevernlovens tekstuelle utforming. I tillegg til de nye begrepene er også barnevernloven som rettighetslov i diskursiv sammenheng å anse som både konstituerende og ideologisk.

²² <https://mittliv.no/BV-barnsyn-verdier.html>

Ethvert tilfelle av språkbruk er en kommunikatív begivenhet (Fairclough 1995, i Jørgensen og Phillips 2010), og språket i barnevernloven strekker seg over tre dimensjoner.

For det første er lovtekstens egenskap at den informerer om hva som er barnets rettigheter.

For det andre inneholder den informasjon om diskursive praksiser, altså hvilke kontekstuelle forhold som gjenspeiles i lovteksten. Her vises det til diskurser fra både Prop. 169 L (2016-2017) og fra Forandringsfabrikkens arbeid med at loven skal gjenspeile stiftelsens verdier.

Den tredje dimensjonen er at den nye barnevernloven gir føringer for en bredere sosial praksis i akuttinstitusjonene som vi har forsket i. Selv om sosiale praksiser har både diskursive og ikke-diskursive elementer, så er formålet her å kartlegge forbindelsen mellom konkret språkbruk i loven og sosial praksis. Denne praksisen kommer vi tilbake til i analysen av informantenes forståelser av endringene i loven i kapittel 6.

Felles for alle tre dimensjoner er at de inngår som en del av diskursordenen i akuttinstitusjonene (ibid.), altså vil diskursordenen også kunne bli gjenstand for endring hvis barnevernloven transformeres til en rettighetslov. Den sosiale praksis har diskursivitet med lovteksten.

Innenfor et konstruktivistisk perspektiv på kunnskap vises diskursene om barns rettigheter, medvirkning og kjærlig praksis som en del av den kulturen og det samfunnet hvor barnevernloven har virkning. Språket er virkelighetsskapende og i lovendringsforslaget er kontekstuelle forhold hensyntatt. "Det nye" i barnevernloven kan derfor anses som et bilde på generell utvikling av samfunnet i velferdsstaten Norge. Røvik (2007:51) skriver at "*samtidens virksomheter (som forstår seg selv som organisasjoner) må også leve opp til sterke normer i offentligheten om å være moderne organisasjoner*". I lys av dette kan de offentlige diskursene som finnes i barnevernloven bidra til å anse Bufetat som en innehaver av moderne organisasjonstenkning.

6 Ledernes forståelser av de foreslåtte lovendringene

I dette kapitlet tar vi utgangspunkt i det andre forskningsspørsmålet som omhandler ledernes forståelser av de foreslåtte endringene i barnevernloven. I analysen er vi opptatt både av ledernes forståelser av lovendringsforslaget, hvilke diskurser deres forståelser kan kobles til, samt utforske diskursivitet mellom lovendringsforslagene og informantenes forståelser av endringsforslagene.

Innenfor konstruktivistisk teori vektlegges den subjektive opplevelsen som meningsskapende for å forstå verden (Justesen og Mik-Meyer 2010). Vår tilgang til ledernes forståelser går gjennom språket. Vi bruker diskurs som analytisk grep, og da med utgangspunkt i Faircloughs kritiske diskursanalyse hvor fokuset ligger i undersøkelsen av *forandring* (Jørgensen og Phillips 2010). Når en lov endres impliserer det at noe skal endres og forandres. Språket spiller også en viktig rolle i diskursiv sammenheng, ved at "*vår måte å tale på ikke avspeiler vår omverden, vår identitet eller gir et nøytralt bilde på våre sosiale relasjoner, men spiller en aktiv rolle i å skape og forandre dem*" (Jørgensen og Phillips 2009:9).

Vi analyserer først ledernes forståelser av rettighetsaspektet hvor medvirkning inngår som en rettighet. Deretter analyserer vi språket som virkelighetsskaper før vi ser på ledernes forståelser av utvidelsen av omsorgsbegrepet, spesielt koblet til at kjærlighetsbegrepet er inkludert inn i endringsforslaget til barnevernloven. Avslutningsvis gir vi en oppsummerende diskusjon av hvordan lederne av akuttinstitusjonene forstår endringsforslaget i barnevernloven.

6.1 Diskurs om medvirkning som en rettighet

Under intervjuene ble lederne stilt flere spørsmål om hvilke forståelser de hadde av lovendringsforslaget. Gjennom spørsmål om hvordan informantene forstår de språklige endringene i barnevernloven, erfarte vi i analysearbeidet at informantene først svarte på hva som endres for deretter å fortelle om sin forståelse av endringene. Et aspekt som flere av lederne påpekte under intervjuene, innebærer en større vektlegging av barns rettigheter koblet til medvirkning. En leder uttrykte det slik:

"Det er i hvert fall kraftig trykk mot medvirkning, og det ser vi ikke bare i barnevernsarbeid. Det ser vi også i psykisk helse, samfunnet generelt, brukernes rettigheter. Det ser vi ganske tydelig. Det bør være en rettighet – for barn." (Informant 3)

Denne lederen omtaler lovforslaget av ny barnevernlov som en rettighetslov med vekt på medvirkning. Når informanten viser til "samfunnet generelt", kan dette ha sammenheng med diskursen om at barnevernloven bør harmonisere med de øvrige rettighetene i velferdsstaten Norge. At medvirkning "bør være en rettighet for barn" illustrerer et fremtidsrettet syn på at barnevernet og barnevernloven bør utvikle seg i tråd med det øvrige samfunnet. Innenfor kritisk diskursanalyse (Fairclough 1992, i Jørgensen og Phillips 2010) handler medvirkning om å skape og å etablere maktforhold mellom sosiale grupper.

Det å gi barn og ungdom rett til medvirkning kan derfor ha en ideologisk effekt når det kommer til sosiale relasjoner mellom ansatte i barnevernet og de som har rett til å motta bistand fra barnevernet. Muligens mener informanten at de konkrete språklige endringene i barnevernloven kan komme til å forandre innholdet i tjenestene som barnevernet utfører. Informantens forståelse kan kobles diskursivt til både barnevernlovens nye språklige uttrykk og fra kontekstuelle forhold i samfunnet for øvrig, som for eksempel borgernes velferdsrettigheter. Når denne lederen nevner brukernes rettigheter, kan det trekke på forståelser om kunnskapsbasert praksis hvor brukerstemmen er en av tre kunnskapskilder (Nordtvedt et. al. 2012). Medvirkning er altså ikke noe nytt i lingvistisk sammenheng, men i rettighetssammenheng.

Lederne delte en oppfatning av at barns medvirkning er et viktig område å ivareta i arbeidet med barn i akuttinstitusjoner. En av lederne sa følgende om dette: *"Klart det med medvirkning er jo kjempeviktig at kommer inn. Vi snakker om at vi har vært så gode på medvirkning i alle år, og vi har jo ikke det."* (Informant 2)

Medvirkning ble også av denne lederen nevnt som en viktig faktor i lovendringsforslagene. Imidlertid påpekte lederen at barnevernet har ansett seg selv som gode på medvirkning i alle år, gjennom å snakke om at det er "så gode" på det. I følge denne lederen har dette vært en omtaleform, snarere enn realiteten. At barns medvirkning er foreslått som en rettighet inn i barnevernloven oppfattes å kunne bidra til å endre forståelsen av praksis omkring medvirkning.

Under intervjuene utdypet lederne hva som ligger i at barn nå skal ha en medvirkningsrett. En av lederne sa det slik: *"Nå krever det mer at ungdom er med, altså ungdom er med og lager sine egne planer, de er med fra første stund."* (Informant 1)

Denne lederen fremhevet at medvirkning innebærer at ungdommene som bor på institusjoner i større grad selv får ta del i planer som vedrører dem selv. Dette innebærer at de involveres i tidligere fase i planarbeidet og at ungdommene selv får utvikle planene.

Medvirkningsrettigheten stiller på denne måten nye krav til lederne, det vil si at de må inneha kompetanse til å tilrettelegge for at ungdommene involveres. I tillegg stilles det krav til at ungdommene både tar ansvar og har evner til å ta del i utviklingen av egne planer og beslutninger.

Lovfesting av medvirkningsrettigheter betyr at det stilles større krav til både arbeidstakerne og ungdommene, for som en sa: *"Nå snakker vi om medvirkning på en annen måte, tenker jeg, som er mye mer utvidet, som er mye mer inkluderende."* (Informant 2)

Denne informanten viser til at forslaget om lovendring medfører en utvidelse av hvordan medvirkningsbegrepet skal forstås. Koblingen mellom medvirkning og inkludering i sitatet kan forstås som et uttrykk for at endringsforslaget i barnevernloven kan påvirke arbeidstakernes praksis. På samme tid innebærer lovendringsforslaget en endring fra det som i dag er pliktlov for barnevernet, til å bli en rettighetslov for barn. Sett fra barnas ståsted betyr dette at mens barnevernsarbeidere nå plikter å gi barna mulighet til å medvirke i beslutningsprosesser, vil barna komme til å ha rett til å medvirke.

Ledernes forståelser av lovendringsforslagene relatert til medvirkningsaspektet, illustrerer en diskursivitet med forslaget til ny lovhjemmel om barnets rett til medvirkning hvor barn skal bli lyttet til og hvor barnets synspunkter skal vektlegges i samsvar med barnets alder og modenhet. En lovfesting av medvirkning som en rettighet medfører at diskursordenen kan påvirkes og endres. Samtidig kan endringer i språkbruken i loven innvirke på den sosiale praksis (Fairclough 1992, i Jørgensen og Phillips 2010). Dette er temaet for neste delkapittel.

6.2 Språket som virkelighetsskaper

Under intervjuene var lederne opptatt av språkets betydning i akuttinstitusjonene. Spesielt var lederne opptatt av lovforslagets språklige forandringer. En sa det slik:

"Jeg synes det er utrolig godt at vi får jobbet litt med språket. Saksbehandler, det høres bedre ut med kontaktperson. Hastevedtak, kanskje bedre enn akuttvedtak. Så den bevisstgjøringa synes jeg er bra." (Informant 2)

Denne lederen uttrykker en positiv innstilling til at språket er gjenstand for endring, og gir konkrete eksempler på begrep som synes å høres bedre ut etter språklige endringer som er i tråd med forslag fra Barnevernsproffene (2011), selv om disse endringene ikke inngår i lovendringsforslagene i Prop. 169 L (2016-2017). Begrepsendringene som ble fremhevet var utskifting av saksbehandler til kontaktperson og erstatning av akuttvedtak til hastevedtak. Informantens utsagn indikerer at språket har en viktig rolle som formidler av ønsker om mening for barna, og likeså for de voksne som jobber med barna.

Bakgrunnen for endringer i begrepene har sammenheng med Barnevernsproffenes utviklingsarbeid «Mitt Liv», hvor begrep og ord som brukes i barnevernet må gi mening i innhold for barn og unge basert på deres kunnskap. Gjennom felles forståelse av hva ord og begrep innebærer, kan forståelsesrammen bli mer forent hos alle involverte som jobber med barn og unge i barnevernet. Selv om de ansatte i barnevernet forstår hvilken funksjon som ligger i stillingen "saksbehandler", så er det ikke gitt at barnet selv forstår det uten mer inngående kjennskap til og kunnskap om funksjonen. Da kan det være enklere å forstå hvilken funksjon en "kontaktperson" er tillagt, noe som også viser til diskurser i Prop. 169 L (2016-2017) hvor Forandringsfabrikken har vært en sentral aktør for å tale barnas stemme i å skape et mer forståelig språk i både tekst og i praksisfeltet. Språkendringer kan ha innvirkning i tre dimensjoner; i tekst, i diskursiv praksis og i sosial praksis (Fairclough 1992, i Jørgensen og Phillips 2010).

Bevisstgjøring av språket var en forståelse de andre lederne delte. En sa det slik: *"Jeg vet jo at språk skaper en virkelighet. Så disse begrepene som endrer seg, som vi bruker, det er veldig positivt." (Informant 1)*

Språkets innvirkning som virkelighetsskaper uttrykkes av denne lederen. Innenfor det konstruktivistiske perspektivet spiller språket en aktiv rolle i fortolkning av virkeligheten.

Informantens utsagn kan være uttrykk for en bevissthet om at endringene strekker seg ut over lingvistisk betydning, ved å si at det er positivt med begrepsendring for virkelighetsskapning. Likeledes signaliserer informanten en positiv innstilling til de nye begrepene i lovendringsforslaget.

En av de andre informantene sa følgende: *"Når det gjelder disse endringene av ord, så synes jeg at det er helt uproblematisk."* (Informant 3)

Denne lederen uttrykte heller ikke motstand til begrepsendringene. Alle lederne viser en støttende innstilling til begrepsendringene og til bevisstgjøring av språket. Språket spiller en rolle i den sosiale konstruksjonen av verden (Jørgensen og Phillips 2010), og innenfor det sosialkonstruktivistiske perspektivet er språk og virkelighet to faktorer som ikke kan analyseres isolert, men må sees på komplementære når det kommer til opplevelsen av virkeligheten, og da nærmere bestemt den sosiale praksis i akuttinstitusjonene. Imidlertid var ikke lederne bare opptatt av selve begrepsendringene, men også den innholdsmessige betydningen av begrepene og språket. Et begrep som ble tillagt stor betydning under intervjuene, var begrepet kjærlighet.

6.3 Introduksjon av kjærlighet som begrep inn i barnevernloven

Under intervjuene snakket alle lederne om at lovendringsforslagene omhandler introduksjonen av begrepet kjærlighet. Kjærlighet inngår i utvidelsen av omsorgsbegrepet og er med på å introdusere en ny diskurs om kjærlig omsorg. Lederne tiller kjærlighetsbegrepet stor betydning, og spesielt når det gjaldt hva det innholdsmessig betyr for dem som ledere og i akuttinstitusjonene for øvrig. Som en av lederne sa: *"Alle vet hva som menes med kjærlighet. Det er ikke et kjærlighetsforhold mellom en mann og en kvinne."* (Informant 1).

Denne lederen uttrykte at kjærlighet som nyord i barnevernloven ikke er ensbetydende med den typen kjærlighet som er mellom to voksne mennesker. Informanten avviser med dette en generell oppfatning av at kjærlighet er noe som voksne utøver til hverandre, og viser forståelse for at kjærlighet som begrep inn i barnevernloven handler om barn og ungdom. Dette støttes også av denne lederen:

"Så er det noe med å definere kjærlighet inn i det her, for man har jo en annen kjærlighet til egne barn, til kjæresten sin, til vennene sine enn hva man har til disse ungene. Men det at ungene opplever trygghet, at noen som er glad i dem, som gir dem klem, det tenker vi er kjempeviktig." (Informant 2)

Denne lederen uttrykker at kjærlighet til barn i akuttinstitusjoner er en annen type kjærlighet enn hva en har til egne barn, til venner eller til kjæresten sin. Gjennom utsagnet viser lederen en forståelse for hvordan kjærlighet kan inngå i praksisutøvelsen i akuttinstitusjonene, blant annet ved at ungdommene opplever fysisk nærhet i form av en klem. Informantens forståelse viser diskursivitet med endringene i barnevernloven hvor begrepet trygghet, sammen med kjærlighet, inngår som en del av "det nye".

En annen av lederne utdypet betydningen av kjærlighet ved å koble det til utøvelsen av omsorg. Om dette sa lederen følgende:

"Kjærlighet - det er det lille ekstra på en måte. Kjærlighet er hakket mer enn omsorg, for omsorg kan du sette inn i klær, Maslows behovspyramide, også det er nødvendig." (Informant 3)

Denne lederen omtalte kjærlighet som "det lille ekstra" som en utøver når en skal vise noen omsorg. I forlengelsen av dette ble kjærlighet koblet til et hierarkisk syn hvor kjærlighet er noe mer enn omsorg, og informanten omtalte Maslows behovspyramide hvor en skiller mellom ulike nivåer av behov. På denne måten sorterer informanten ulike omsorgspraksiser i nivåer.

I endringsforslagene til barnevernloven, fremheves omsorg som et viktig bidrag til at barn og unge skal få trygge oppvekstvilkår gjennom innføring av begrepene trygghet, kjærlighet, beskyttelse og forståelse. Ved at kjærlighetsbegrepet inkluderes i loven utvides omsorgsbegrepet til å omfatte en ny dimensjon i arbeidet med å sikre barns oppvekstvilkår. Thrana (2015) viser i sin studie til at kjærlighet kan forstås som nestekjærlighet og betraktes som en form for anerkjennelse. Fysisk bekræftelse, følelsesmessig nærhet og utholdenhet kan inngå i den nye dimensjonen av omsorg dersom vi legger Thrana (2015) sin forskning til grunn for hvordan kjærlighet kan forstås.

En av de andre lederne koblet inn Barnevernsproffene i sin forståelse av at kjærlighetsbegrepet inkluderes i lovendringsforslagene:

"Så har vi jo endringer som går på det med trygghet og som Barnevernsproffene har fått til. (...) Det tenker jeg om den kjærlighetsbiten også. Kjærlighet er medvirkning." (Informant 2)

Denne lederen uttrykte at de foreslåtte endringene i barnevernloven relatert til barns oppvekstvilkår, var endringer som Barnevernsproffene hadde bidratt med. I tillegg utdypes svaret ved å si at kjærlighet *er* medvirkning. Når informanten omtaler kjærlighet som medvirkning, synliggjøres diskursivitet med endringsforslaget i barnevernloven gjennom at barna har rett til å medvirke i alle forhold som vedrører dem. På denne måten kan et holistisk syn på hvilken funksjon kjærlighet har som begrep i loven komme til syne. Likeledes kan ansatte gjennom sin utøvelse av kjærlig omsorg bidra til at ungdommene opplever medvirkning. Kjærlighet må derfor sees i sammenheng med andre endringsforslag i loven.

Generelt sett omtalte lederen inkludering av kjærlighetsaspektet i lovendringsforslaget i positive ordvendinger. Imidlertid var det en av lederne som fortalte at dette var et tema som kollegaene på akuttinstitusjonene hadde gitt humørfylt oppmerksomhet. Som en av lederne sa: *"Vi har jo flirt mye av den kjærlighetsbiten." (Informant 2)*

Introduksjonen av begrepet kjærlighet hadde vekket ulike assosiasjoner blant kollegaene i denne akuttinstitusjonen. I forlengelsen fortalte lederen at de hadde diskutert begrepet på arbeidsplassen, og understreket samtidig at de ikke var negative til at kjærlighetsbegrepet inkluderes i lovendringsforslaget da den profesjonelle avstanden var et tema som jevnlig hadde vært diskutert på arbeidsplassen .

En av lederne ved en annen akuttinstitusjon fortalte at selv om det er en positiv holdning til at kjærlighetsbegrepet kommer inn som rettighet i barnevernloven, så er det heller ikke helt problemfritt. Et av aspektene som hadde blitt diskutert og som ble oppfattet som utfordrende var hvordan en skal måle kjærlighet i praksisfeltet: *"Jeg ser masse problematikk, at det drøftes og problematiseres rundt hvordan man kan dokumentere om et barn har fått kjærlighet" (Informant 3)*

I følge denne lederen var det problematiske med lovendringsforslaget hvordan en skal dokumentere om et barn har fått kjærlighet. Kvalitetsmålene i akuttinstitusjonene skal dokumenteres, og det problematiske vil derfor være hvem som skal vurdere om kjærlighet er utvist i praksis. Hvorvidt det er utøveren eller mottakeren sin opplevelse av kjærlighet som inngår i dokumentasjonen, er begge faktorer som inngår i konteksten hvor kjærlighet inngår i

praksis. Barn har ulike behov og arbeidstakerne kan inneha ulike måter å vise kjærlighet på, og dette kan bidra til å vanskeliggjøre dokumentasjonen av om et barn har fått kjærlighet.

Når lederne forstår kjærlighetsbegrepet som en utvidelse av omsorgsbegrepet i barnevernloven, kan interdiskursivitet mellom kjærlig praksis og medvirkning som en rettighet komme til syne. Fairclough (1992, i Jørgensen og Phillips 2010) beskriver interdiskursivitet som å bruke eksisterende diskurser på nye måter og dermed skape forandring.

Dersom vi legger Thrana (2015) sin studie til grunn og forstår kjærlighet som en form for anerkjennelse, kan ledernes forståelse av at kjærlighetsbegrepet foreslås inn i barnevernloven også kobles til diskursen om medvirkningsrett. Å medvirke, altså retten til å bli hørt og lyttet til, står derfor i diskursiv sammenheng med forståelsen av kjærlighet, og da spesielt med tanke på muligheten for forandring. Den eksisterende diskursen om medvirkning vil derfor kunne brukes på en ny måte gjennom at kjærlighet også kan handle om å anerkjenne barn og unges synspunkter, i motsetning til gjeldende ordlyd i loven hvor barn skal gis mulighet for medvirkning. Av den grunn kan kjærlighet som begrep bidra til forandring ved en lovendring, og kan være konstituerende for hvordan den sosiale praksis former virkeligheten i akuttinstitusjonene.

Språklige diskurser, herunder kjærlighetsbegrepet, er i kritisk diskursanalyse med på å skape den sosiale verden, men diskurs alene er kun ett av flere aspekter innenfor sosial praksis (Fairclough 1992, i Jørgensen og Phillips 2010). Dermed blir de språklige begrepene både en form for handling som kan konstituere virkeligheten i akuttinstitusjonene og en form for handling som er konstituert (ibid.). Gjennom intervjuene uttrykte alle lederne at kjærlighet er nødvendig for barn. Dermed kan ledernes forståelse være med på å konstituere den sosiale praksis.

6.4 Oppsummerende diskusjon som svar på forskningsspørsmål 2

I dette kapittelet har vi analysert ledernes forståelser av de foreslåtte endringene i barnevernloven. Analysen viser at lederne deler en forståelse om at lovforslaget impliserer en utvidelse av barns medvirkning gjennom rettighetsaspektet, samt utskifting av og

introduksjon av nye begreper i barnevernloven. Som lederne uttrykker det er medvirkning ikke nytt i barnevernet. I eksisterende barnevernlov har barn mulighet til å medvirke gjennom de ansattes plikt til å gi medvirkningsmuligheter. Analysen i de foregående delkapitler viser en dreining hvor medvirkning går fra å være en plikt for ansatte i barnevernet til å bli en rettighet for barn. Barns medvirkningsrett i lovforslaget viser diskursivitet med både Forandringsfabrikken og Prop. 169 L (2016-2017) som initierer at barnevernloven bør harmonisere med de øvrige velferdsrettighetene i Norge, som blant annet rett til psykisk og fysisk helsehjelp og utdanning. Diskursen om medvirkning som rettighet viser dermed til kontekstuelle forhold i utviklingen av velferdsstaten Norge, og informantene framstår i sine utsagn som bevisste på forandringen i hvordan barns medvirkning skal forstås.

Lederne var positive til endringene i lovforslaget når det gjelder erstatning av eksisterende begreper og introduksjon av nye begreper relatert til barns oppvekstvilkår; trygghet, kjærlighet forståelse og beskyttelse. Disse konkrete begrepsendringene viser diskursivitet med den språkforenklingen Barnevernsproffene i Forandringsfabrikken har som mål. Selv om lederne har en støttende posisjon til utvidelsen av omsorgsbegrepet og introduksjonen av nye elementer, så delte de en oppfatning av at introduksjonen av kjærlighetsbegrepet ikke var uproblematisk. Dette handler om hvordan kjærlighet skal dokumenteres i lys av den subjektive opplevelsen og utøvelsen av kjærlighet.

Meningsskaping tar utgangspunkt i sosial identitetskonstruksjon (Weick 1995), og det er gjennom barn og unges egne opplevelser av deres rett til medvirkning at identiteten til barnet som aktør vil komme til syne ved lovendring. Språk skaper virkelighet, men virkeligheten skapes ikke kun gjennom språket (Jørgensen og Phillips 2010). Virkeligheten skapes også gjennom handling som står i et dialektisk forhold til det språket som brukes for å gi opplevd medvirkning.

Svaret på forskningsspørsmålet "*Hvordan forstår lederne av akuttinstitusjonene de foreslåtte endringene?*" kan kort oppsummeres slik: De foreslåtte endringene i barnevernloven bidrar til å styrke barns rettigheter, særlig når det gjelder å gi barn en reell mulighet til å medvirke. Innføring av nye ord og endring av begreper bidrar positivt til en bevisstgjøring av hvordan språket brukes i møte med barn. Kjærlighetsbegrepet inngår i forståelsen av hva som er god omsorg for barn.

7 Lovendringens betydning for praksisfeltet

Dette kapitlet tar utgangspunkt i det tredje forskningsspørsmålet som omhandler hvilken betydning lederne tillegger lovendringsforslaget for praksisfeltet. For å kunne besvare spørsmålet gir vi først en beskrivelse av akuttledernes arbeidssituasjon og rammebetingelser.

Med bakgrunn i intervjuene, tilskrev lederne «*Faglige veileder for akuttarbeidet i institusjoner og beredskapshjem*» (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet 2015) stor betydning for praksisfeltet. Av den grunn anvender vi den faglige veilederen som utgangspunkt for å utforske ledernes forståelser av hvordan lovforslaget oppfattes å ha betydning for praksisfeltet. Den faglige veilederen, som kan betegnes som et arbeidsverktøy, utgjør i samspill med lovverket og blant annet strategidokumenter, rammebetingelsene for lederne ved akuttinstitusjonene.

Vårt teoretiske utgangspunkt for analysen av ledernes forståelser av lovforslagets betydning for praksisfeltet er Røvik (2007) sine kompetansekrav hos en translatør.

Translatørkompetanse er “kompetanse til å oversette organisasjonspraksiser og ideer”, og omfatter kunnskap, mot, tålmodighet og styrke (Røvik 2007:325). Endringer i lovverket impliserer endringer i rammebetingelsene og påvirker således hvordan ledere ved akuttinstitusjoner kan utøve ledelse i praksisfeltet. Lovendringer som berører og har betydning for en sektor er et område som lederne spesielt har et ansvar for å implementere i praksisfeltet. Lederne av akuttinstitusjonene kan betraktes som aktører som skal oversette lovendringer som er vedtatt. Selv om det i denne sammenheng dreier seg om et lovendringsforslag, er det interessant å utforske om lederne forholder seg til lovendringsforslaget, og om lovendringsforslaget tillegges betydning for praksisfeltet.

7.1 Diskurs om kunnskapsbasert praksis

Ansatte i akuttinstitusjonene har en arbeidssituasjon som er regulert av både lovverket og retningslinjer som eksisterer for institusjonene.

Et sentralt arbeidsverktøy er «*Faglig veileder for akuttarbeidet i institusjoner og beredskapshjem*» (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet 2015). Gjennom skriftlig

formalisering har den faglige veilederen som mål å sikre en god og likeverdig praksis i akutt tiltakene, og å skape forutsigbarhet for barn, unge og deres familie, barneverntjeneste og øvrige samarbeidspartnere (ibid.). Hensikten er å sikre kvalitet i akuttarbeidet:

"Barnevernloven §1-4 pålegger tjenester og tiltak i barnevernet å være forsvarlige. Veilederen beskriver faglige kvalitetsmål som ivaretar forsvarlighetskravet. Dersom det velges løsninger som fraviker fra anbefalingene, må virksomheten påse at disse er tilstrekkelig forankret i anerkjent fagkunnskap og allmenngyldige samfunnsetiske normer og dokumentere at tiltaket likevel er forsvarlig. De statlige akutt tiltakene er pålagt å følge veilederen til grunn for sin virksomhet og avvik fra anbefalingene skal begrunnes og dokumenteres." (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet 2015:4).

I den faglige veilederen henvises det til forsvarlighetskravet i barnevernloven, som førende for hvordan akuttarbeidet skal ivaretas. Videre står det om kunnskapsbasert praksis:

"Med kunnskapsbasert barnevern mener vi at barnevernet skal basere fagutøvelsen på best mulig tilgjengelig vitenskapelig kunnskap sammen med utøverens erfaringer, kritiske og etiske vurderinger, brukernes preferanser og med kontekstuelle hensyn. Kunnskapsbasert praksis baserer seg på hva som foreligger av forsknings-, erfarings- og brukerbasert kunnskap om akuttarbeid. For at praksisen skal være kunnskapsbasert og gi et godt utbytte for barnet, må den også ta hensyn til hvordan det aktuelle barnet opplever tiltaket og hvilke behov og ønsker hun/han formidler." (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet 2015:5).

Her kobles definisjonen av kunnskapsbasert barnevern sammen med en beskrivelse av hvordan praksisutøvelsen i akutt tiltakene skal hensynta barnets synspunkter. Faglige avgjørelser skal tas på grunnlag av forskningsbasert kunnskap, erfaringsbasert kunnskap og brukerkunnskap, og trekker særlig fram brukermedvirkning. Innenfor det konstruktivistiske synet er kunnskap aldri nøytral og upartisk, verdiene hos både ansatte og barna i akutt mottakene kan være fremtredende i kunnskapsbasert praksis (Hislop 2013).

Den faglige veilederen ble utviklet allerede i 2012, og implementert i alle statlige akutttiltak i 2015, det vil si før barns rett til medvirkning ble foreslått som en endring i barnevernloven i Prop. 169 L (2016-2017). Veilederen inneholder imidlertid en ordlyd om at barnet *skal* bli hørt i enkeltsaker. Dette bygger opp under at akuttinstitusjonene har jobbet med medvirkning som en del av kunnskapsbasert praksis før lovendringsforslaget om medvirkning som en rettighet. I veilederen framgår det at den er utarbeidet av både en nasjonal arbeidsgruppe internt fra Bufetat i samarbeid med et ekspertutvalg bestående av forskere, psykologer og representant fra brukerorganisasjoner (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet 2015:6). Dette kan forstås som at den faglige veilederen hensyntar flere aktører i utformingen og standardiseringen av hva som er god praksis i akuttarbeidet.

Videre følger den faglige akuttveilederen sine føringer for samarbeid:

"Ansatte i akutt tiltak skal basere samarbeidet på verdier som respekt, åpenhet og deltakelse. Det legges til grunn at barneverntjenesten foretar sine valg og beslutninger på et profesjonelt grunnlag." (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet 2015:9).

Lovendringsforslaget gjenspeiler den faglige veilederen ved at samarbeidet med barna og deres familier inneholder deltakelse i beslutningsprosesser. Veilederen tilrettelegger for kunnskapsbasert praksis, i og med at det skal være åpenhet og deltakelse omkring samarbeidet i akuttinstitusjoner. Barneverntjenesten skal ta sine valg og beslutninger på et profesjonelt grunnlag, noe som for en kunnskapsarbeider betyr at *"svarene på hvordan oppgavene skal utføres primært er å finne i den profesjonelle kunnskapen arbeideren har tilgang til og utvikler seg gjennom praksis"* (Irgens og Wennes 2011:15). Med andre ord innebærer en kunnskapsbasert praksis også profesjonell kunnskap om hvordan arbeidet skal utføres. I Bufetat som ekspertorganisasjon betyr dette at de ansatte har fagspesialisert kompetanse (Strand 2007).

Den faglige veilederen presiserer hvordan kvalitetsindikatorerne skal følges opp:

"Løpende rapportering på indikatorerne vil foregå gjennom barnet/den unges egen rapportering, kommune- og brukerundersøkelser samt gjennom tiltakets fagsystem. Disse kvalitetsindikatorerne bør følges opp og kvalitetssikres gjennom ulike typer av evalueringsopplegg, for eksempel fokusgrupper,

benchmarking mellom funksjonsområder og surveys til involverte parter."

(Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet 2015:9).

I tråd med den faglige veilederen skal barn involveres i prosessen for å kvalitetssikre at indikatorene på god praksis følges opp. Kvalitetsindikatorene som skal rapporteres av kunnskapsarbeiderne i akuttinstitusjonene skal følges opp og sikres gjennom at det anvendes ulike evalueringsmetoder. Når Bufetat fremhever at metodene skal omfatte involvering av ulike aktører, illustrerer det moderne organisasjonstenkning når det kommer til involvering av flere parter (Røvik 2007). Ledelsen av arbeidet fordeles, og likeså eierskapet i prosessene ved at barna er med på rapporteringen.

Det er et kjennetegn på kunnskapsbasert praksis når faglige avgjørelser baseres på flere kunnskapskilder (Nortvedt et. al. 2012, Barne-, og likestillingsdepartementet og Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet 2009). Ved at ordet "bør" brukes i forbindelse med kvalitetssikring illustreres en praksis som akuttinstitusjonene oppfordres til å følge, men ikke er pålagt å følge opp i praksis. Bufetat modaliserer imidlertid føringen for hvilke arenaer evalueringen skal foregå innenfor, i og med at ordet "bør" er brukt i stedet for eksempel "må" i setningen om kvalitetssikring. Dette viser at selv om rapporteringen av kvalitetsindikatorene skal gjennomføres internt i fagsystemet i Bufetat, så er det valgfritt hvilke arenaer den enkelte akuttinstitusjon nyttiggjør i arbeidet.

I den faglige veilederen beskrives akuttinstitusjonenes hverdag å være preget av uorden og ulike forståelser blant aktørene:

"Akuttsituasjoner er ofte preget av kaos og ulike virkelighetsoppfatninger som vil påvirke alle involverte. Derfor er det et viktig formål med denne veilederen å tydeliggjøre god faglig praksis i akuttiltakene og å skape et felles fokus for hva som er til det beste for barnet og den unge." (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet 2015:5).

Den faglige veilederen gir forklaringer og retningslinjer for hvordan ansatte bør arbeide med kvalitetsmålene. Et viktig mål med veilederen er å tydeliggjøre faglig praksis i akuttinstitusjonene, og å skape et felles fokus på hva som er til det beste for barnet. Den

faglige veilederen kan på denne måten forstås som et verktøy som skal bidra til å standardisere hva som defineres og forstås som god praksis i akuttinstitusjoner.

Standardisering av praksiser kan sies å stå i kontrast til hvordan kunnskapsarbeid beskrives av Irgens og Wennes (2011), som noe som vanskelig lar seg standardisere. Med dette menes at veilederen har som mål å bidra til at arbeidstakerne i organisasjonen skal utvikle praksiser med et felles mål om å jobbe etter kvalitetsmålene, og som er utarbeidet basert på både forskningsbasert kunnskap, erfaringsbasert kunnskap og brukerkunnskap. Dette framkommer også av sitatet hvor det står at et viktig mål med veilederen er å tydeliggjøre faglig praksis i akuttiltakene, og å skape et felles fokus på hva som er til det beste for barnet. At barnet er i fokus samsvarer med endringen i lovforslaget om barnevernloven som en rettighetslov for barn, der barn transformeres fra å være objekt til barna som subjekt. Barnet er i fokus, blant annet gjennom sine rettigheter.

Fairclough (1992, i Jørgensen og Phillips 2010) hevder at folk til en viss grad handler som subjekter som har mulighet for å yte motstand, og at gjennom forandring må makt må sees på som forhandlet. I den faglige veilederen vises barnets beste som et felles fokus for alle involverte snarere enn ulike fokus fra flere aktører, som for eksempel i relasjonen mellom de ansatte og mellom de ansatte og barna, og dette samsvarer med lovforslaget. Denne subjektendringen kan derfor synes å være et ledd i å utjevne maktforholdet i kommunikasjonsprosessene og å forhindre at folk posisjoneres innenfor forskjellige ideologier (Fairclough 1992, i Jørgensen og Phillips 2010) *før* barnas rett til medvirkning lovfestes.

7.2 Diskurs om god praksis

Under intervjuene med lederne var de opptatt av hva som ligger i utøvelsen av god praksis. God praksis er et uttrykt kvalitetsmål i Bufetat (Bufetats strategidokument 2018-2020). Beste praksis skal være en målsetting som arbeidstakerne skal strekke seg imot, og inngår som en del av kunnskapsarbeidet i organisasjonen. I kapittel 6 framhevet vi ledernes forståelse av lovendringsforslaget og knyttet forståelsen til diskurser om medvirkning som rettighet, språk som virkelighetsskaper og kjærlighet. I intervjuene ble temaet «god praksis» vektlagt. To av

lederne omtalte at «god praksis» kan være gjenstand for endring i praksisfeltet når det gjelder medvirkning, mens en leder forankret utsagnene om god praksis til å omhandle en endring hvordan kvalitetsbegrepet i Bufetat skal forstås.

I lys av diskursen om kunnskapsbasert praksis som ble vist gjennom analysen av den faglige veilederen, vil dette delkapitlet omhandle informantenes forståelser av god praksis som en del av kunnskapsbasert praksis.

En leder beskrev god praksis slik:

Vi er opptatt av å holde oss innenfor norsk lov, innenfor rettighetsforskrift, ja, for det er det som for meg er god praksis, at vi hele tiden skal være på og vite hva oppdraget vårt er.» (Informant 2)

God praksis handler ifølge denne lederen om å holde seg innenfor norsk lov. Med medvirkning inn i loven som en rettighet, uttrykker informanten at god praksis må justeres i tråd med loven og rettighetsforskriften. Likeledes snakker informanten kollektivt ved å si at "vi skal være på og vite hva oppdraget vårt er". Det er ikke bare sin egen rolle i akuttinstitusjonen denne lederen viser til, da lederens utsagn synliggjør at god praksis og brukermedvirkning står i et dialektisk forhold til hverandre, og at ansvaret ligger hos alle i organisasjonen. Fairclough og Wodak (1997) beskriver at diskurs er både konstituert og konstituerende, og at sosial praksis som diskurs dermed står i et dialektisk forhold til andre sosiale dimensjoner. Informantens forståelse av god praksis viser en diskursiv sammenheng med både den faglige veilederen og barnevernloven, og samtidig synes en lojalitet til at loven gir rammer for akuttinstitusjonenes oppdrag.

En annen måte å vise til diskurser fra den faglige veilederen når det kommer til god praksis er: *"I Bufetat snakker vi om best praksis – og best praksis er jo, det er litt sånn at når en snakker om, eh, altså vi ønsker å fjerne mest mulig uønsket variasjon.» (Informant 1)*

I følge denne lederen handler beste praksis om å fjerne mest mulig uønsket variasjon. På dette viset illustrerer informantens utsagn et viktig poeng når det gjelder kunnskapsarbeidet i akuttinstitusjonene, som er at Bufetat har standardisert sine kvalitetsmål gjennom skriftlig uttrykk i den faglige veilederen. Å fjerne mest mulig uønsket variasjon kan bety å unngå manglende samsvar mellom veilederens faglige intensjoner som tar hensyn til barnas aldersadekvate behov i akutt plasseringer og de ansattes utførelse av akuttarbeidet i praksis. Informantens utsagn fremstår derfor som en oversetting av hva uønsket variasjon betyr i sin

organisasjon, som er beste praksis innenfor lovens rammer. Dette kan bety at hvis loven endres er det viktig at endringene implementeres slik at de utøves likt i praksisfeltet, og at en unngår uønsket variasjon.

Brukerstemmen er ikke tillagt vekt i utsagnet, men vises indirekte ved at informanten bruker begrep fra stortingsproposisjonen (Prop. 106 L (2012-2013)) hvor kvalitetskriteriene i veilederen har diskursivitet gjennom en synliggjøring av hva som er beste praksis.

Barnet som aktør, fremkommer tydeligere hos en av de andre lederne: *"Vi er opptatt av, ikke bare på papiret, men på ordentlig, at det er ungdommene som må få definere om det vi gjør er god praksis."* (Informant 3)

Her viser den samme lederen som uttrykte at ungdommenes egne tilbakemeldinger definerer god praksis, at akuttinstitusjonene er opptatt at ungdommenes brukerstemme strekker seg ut over det formelle som kan synligjøres i teksts form på papir. Informanten viser her det kollektive subjekt ved å si "vi", og uttrykker at de er genuint opptatt av ungdommenes definisjonsmakt. Endringsaspektet i loven er i dette utsagnet synlig som at definisjonsmakten av god praksis står i diskursiv sammenheng med endringen av subjekt i loven. Ved overgang til en rettighetslov for barn ligger også makten til å definere opplevelsen av rettighetene, deriblant medvirkning, hos barn og ungdom.

En av lederne viderefører denne bevisstheten omkring brukerstemmens relasjon til arbeidet som gjøres i akuttinstitusjonene: *"Ungdom som kommer til oss skal oppleve å bli møtt på en god måte. De skal bli møtt av voksne som de føler at ønsker dem vel."* (Informant 1)

Når ungdom skal føle at de voksne som utgjør personalgruppen ønsker dem vel, handler det om å skape en virkelighet som strekker seg ut over de språklige endringene i barnevernloven. *"Språk skaper virkelighet"* er tidligere uttalt av samme informant, mens her sier informanten at ungdom skal *føle* virkeligheten gjennom de voksnes handlinger i møte med akuttinstitusjonen.

Weick (1995) har uttrykt i sin forskning på enactment at det relasjonelle aspektet innenfor virkelighetsskaping er viktig, hvor ingenting kan gi mening alene. Ungdommenes opplevelse av medvirkning, også i det første møtet med personalet, er meningsskapende i praksisutøvelsen. Imidlertid problematiseres det relasjonelle aspektet i sammenheng med forståelsen av endringene i barnevernloven:

"Ungdommen bor og lever i personalet sitt arbeidsmiljø, og hvis vi tenker at faglighet er motsatt av tilfeldigheter, faglighet er at ungdom skal føle seg trygg, ungdom skal føle seg sett." (Informant 1)

Informanten setter begrepene faglighet og tilfeldighet i hegemonisk posisjon til hverandre. Det at ungdom skal oppleve trygghet og føle seg sett, kan kobles til diskurser innenfor kunnskapsbasert barnevern.

Å være bevisst det faglige arbeidet som gjøres i akuttinstitusjonene kan være en del av kulturperspektivet hos lederne. Gotvassli (2015:130) beskriver at *"kultur handler om tonen mellom de ansatte, hvordan kunder blir behandlet, hvordan konflikter blir tatt opp, forholdet til konkurrenter og synet på eieren."* I denne sammenheng kan vi tenke oss at brukerne i barnevernet er kundene, og når barn og ungdom bor og lever i personalet sitt arbeidsmiljø, har de ansatte stor innvirkning på hvordan fagligheten kommer til uttrykk.

Selv om organisasjonen allerede kan ha en kultur med et felles sett med normer, verdier og virkelighetsoppfatninger (Bang 1988), så kan kulturen i akuttinstitusjonene også være gjenstand for endring når lovendringene inngår som en del av og praksis i organisasjonen. Organisasjonskulturen kan derfor være en "styringsmekanisme" på hvordan de ansatte skal handle i gitte situasjoner (Gotvassli 2015), både før og etter lovendring.

Det neste sitatet omhandler organisasjonskulturen, men med fokus på relasjoner: *"Vi jobber jo med relasjoner, og da må vi være opptatt av relasjoner oss imellom også."* (Informant 2)

Relasjoner omtales av denne lederen som noe som gjelder både mellom de ansatte og barna, og mellom de ansatte selv. Når for eksempel barna skal oppleve trygghet, kjærighet og forståelse i akuttinstitusjonene, er dette en del av det relasjonelle arbeidet som gjøres.

Lovendringen åpner opp for en kultur hvor følelser og opplevelser får større plass.

Praksisfellesskapet i akuttinstitusjonen omhandler ikke kun å utføre et arbeid sammen. Det handler også om *"interaksjonen mellom kompetanse og personlige erfaringer i et miljø med felles engasjement i en felles praksisutøvelse"* (Gotvassli 2011:73).

I praksisfellesskapet inngår relasjoner, mellom de ansatte som en handlingskomponent som har betydning for barnas opplevelse av den omsorgen de får, herunder også opplevelsen av trygghet, kjærighet og forståelse.

En av lederne omtalte det relasjonelle aspektet slik:

"Man har jo snakket om den profesjonelle avstanden og alt det der. Det går ikke an når man jobber med mennesker. Man blir glad i ungene og man blir glad i hverandre." (Informant 2)

Det relasjonelle arbeidet som gjøres i akuttinstitusjonene kan by på utfordringer når en skal holde en profesjonell avstand. For de ansatte, og da især miljøarbeiderne som jobber tette på barn og ungdom som oppholder seg på institusjonene, kan følelsene utvikle seg forbi den profesjonelle avstanden, noe informantene indikerer i sitatet over. I praksisfellesskapet i akuttinstitusjonene kan dette være et dilemma, både relasjonelt for barna og til hverandre i kollegiet.

Med tanke på at kjærlighetsbegrepet tas inn i loven hevder Thrana (2015) at det betyr at en må ta diskusjonen på nytt igjen hva det betyr å være en profesjonell sosialarbeider. Kanskje er det også denne diskusjonen informantene synliggjør i sin forståelse av god praksis i lys av de forslåtte endringene i barnevernloven?

7.3 Lovendringsforslagets betydning for praksisfeltet

I dette delkapitlet undersøker vi ledernes forståelser av hvordan lovendringsforslagene kan ha betydning for praksis. Gjennom vår synliggjøring av kunnskapsbasert praksis som en organisasjonsdiskurs, omhandler dette forhold som sier noe om hvordan de ansatte jobber. Den faglige veilederen er et verktøy som både tilrettelegger for og fordrer en kunnskapsbasert praksis. Hvis lovforslaget iverksettes kan dette bety praksisendringer i organisasjonen, ikke minst for lederen som oversetter av lovendringsforslagene. Røvik (2007) beskriver den kunnskapsrike, flerkontekstuelle oversetter som en som kan kombinere både avgivende og mottakende kontekst, mens den sterke oversetter beskrives av Røvik (2007) som en som kan lese interessedimensjonene i organisasjonene og dermed håndtere motstand.

En av lederne sier følgende om praksisendring:

"Når praksis skal endres, alltid få seg en oversikt. Hvor er vi hen? Hva er det som skal endres? Hvilke ressurser har jeg? Hvor er ankepunktene? Altså den

der kartleggingen. Jeg tenker at det alltid er viktig å være i forkant."

(Informant 2)

Om lovendringsforslagets betydning for praksis sier denne lederen ved at en må ha en oversikt over situasjonen som organisasjonen står i. Videre forteller lederen at oversikten også handler om å vite hva som skal endres, og hvor ankepunktene er. Røvik (2007:325) sier at *"den dugende oversetteren av organisasjonsideer er en som må ha inngående kjennskap til det som skal overføres og oversettes, så vel som kontekstene det skal oversettes fra som til"*.

Lederens oppfatning av hvilken betydning lovforslaget kan ha for endring av praksis samsvarer med at den dugende oversetter må ha kontekstuell kunnskap, også om konteksten det oversettes til. Den nye barnevernloven introduseres inn i en organisasjon der det allerede finnes aktører, strukturer, prosedyrer og rutiner, og derfor er det viktig med kunnskap om tidligere endringer. Røvik (2007) vektlegger nettopp kunnskap om organisasjonens reformhistorie som et krav hos den kunnskapsrike, flerkontekstuelle oversetteren.

Ved implementering av lovendringer og praksisendring sier denne lederen dette: *«Men det betyr jo ikke at en skal gi fra seg alt det en vet, den kunnskapen om hva barn og unge trenger for eksempel»*. (Informant 1)

I forlengelsen av dette utsagnet henviser informanten til fokuset på brukerstemmen både i lovforslaget og fra brukerne selv. Dette kan forstås som at informantens iboende kunnskap om hva barn og unge trenger er knyttet til andre kilder enn brukerstemmen. «Alt det en vet» kan være et uttrykk både for egne erfaringer og forskningsbasert kunnskap.

Gjennom kunnskapsbasert praksis som organisasjonsdiskurs er brukermedvirkning og erfaringsbasert kunnskap begge faktorer som inngår i konteksten rundt hvordan avgjørelser tas, i samhandling med forskningsbasert kunnskap. Det kan synes som at denne lederen til en viss grad problematiserer "det nye" i barnevernloven i praksisfeltet gjennom den økte brukermedvirkningen, og derfor påpeker at ansatte ikke skal "gi fra seg alt en vet".

Betydningen lovendringen har for implementering i praksisfeltet formidles av denne lederen slik: *"En endring må jo på en måte komme nedenfra. Da virker den best. Men hvis den ikke tas imot oppe, så er det vanskelig."* (Informant 3)

Denne lederen viser en forståelse for en bottom-up-orientering i sitt svar på betydningen lovendringsforslaget har for praksis. Lederen følger opp ved å si at "da virker den best", som her refererer til endringen. I og med at "det nye" i barnevernloven viser diskursivt til

Forandringsfabrikken og Barnevernsproffene, fremkommer det at denne lederen viser forståelse for at endringen i begreps form stammer derfra (nedenfra), selv om endringen er initiert av BLD gjennom Prop. 169 L (2016-2017). Bufetat er politisk styrt, og ved å fremheve at endringen kommer nedenfra, altså fra brukerne, kan informantens utsagn vise til en viktig kontrast til den top-down-orienteringen som Røvik (2007) fremstiller som en nyrasjonalistisk dreining i tiden etter hundreårsskiftet.

Den faglige veilederen beskriver akuttinstitusjonene som "ofte preget av kaos og ulike virkelighetsoppfatninger som vil påvirke alle involverte" (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet 2015:5). Dette illustreres gjennom neste sitat: *«Det er utrolig krevende, ungene kommer først og informasjonen etterpå»*. (Informant 2)

I praksisfeltet i akuttinstitusjonene er det barna som ankommer først og deretter informasjonen, ifølge denne lederen. Lederen uttrykker at dette er krevende, noe som samsvarer med den faglige veilederens beskrivelse av at akuttsituasjonene ofte er preget av kaos. Den ideologiske intensjonen bak medvirkning som en rettighet kan møte utfordring i praksisfeltet dersom barna skal medvirke tidlig i oppholdet, før informasjonen om barnet er mottatt og situasjonen er kartlagt. Denne lederens utsagn retter derfor et viktig fokus på hva lovforslaget kan bety for praksis, blant annet under transformasjonen fra at barns skal gis mulighet til å medvirke, til at barn har rett til å medvirke. Barnets beste er i fokus i den faglige veilederen, og gjennom den kunnskapsbaserte praksisen også i fokus hos de ansatte. For den sterke oversetter er evnen til å lese situasjonen og dermed skape lokale tilpasninger viktig for å implementere lovendringsforslaget i praksisfeltet (Røvik 2007).

En av de andre lederne var opptatt av å involvere ungdommene: *"Vi ønsker ungdommene skal være med på avklaringsmøte. Vi ønsker at de skal være med i hele prosessen.»* (Informant 1)

At ungdommene skal være med i hele prosessen som angår dem, er et ønske som denne lederen forstår som betydning for praksisfeltet hvis loven endres. Denne lederens utsagn viser at den faglige veilederen er operasjonalisert i tanken om egen lederpraksis. Retten til medvirkning fremtrer diskursivt i sitatet, og lederen viser en forståelse for hvilken betydning denne rettigheten har for praksisfeltet.

I tillegg til at barna skal medvirke, nevner en av de andre lederne involvering av personalet: *"For oss er det viktig å ha den involveringen hvor personalet skal få være med på..., hvordan vi skal gjøre ting hvis det er mulig"* (Informant 2)

En viktig del av kunnskapsbasert praksis er den erfaringsbaserte kunnskapen som personalet, inkludert lederne, innehar. Der hvor en av de andre lederne adresserte involveringen av barna, så framhever denne lederen involveringen av personalet som viktig. Lederen fremstår som en kunnskapsrik oversetter av organisasjonsideer gjennom at personalet skal få innvirke på hvordan ting gjøres når lovendringene kan få betydning for praksis. Røvik (2007) hevder at en kunnskapsrik translatør må ha kunnskap om konteksten det oversettes til fordi ansatte kan ha erfaringer fra en reformhistorie og dermed bruke innsikter fra disse erfaringene enten for å fremme eller motarbeide den nye ideens implementering i organisasjonen.

En grunnforestilling i den modernistiske tilnærmingen til translasjonsteori er at formelle organisasjoner har stor systemlikhet (ibid.). Kunnskaper og ideer skal og bør kunne overføre mellom ulike systemer (ibid.). Innenfor det sosialkonstruktivistiske paradigmet, dreier resonnementene derimot seg om at ideer blir tatt inn, men ikke tatt bruk (ibid.). Det diverserte synet på translasjonsteori illustreres gjennom neste sitat:

«Det jeg synes er gøy med lederjobben, det er nettopp å se hele, helt fra Mari Trommald²³ til helgevakta, da – at vi egentlig er opptatt av det samme. Men klart, spør du en miljøterapeut, så det det ikke sikkert at de helt vet hvilken strategi, kompetanse, hva er du på nå, det er ikke sikkert. Jeg vet ikke hvor viktig det er heller. Det viktigste er at de utfører kvalitet for den ungdommen. Og så er det jeg som drar strategiene opp da.» (Informant 3)

Denne lederen sier at alle i organisasjonen er opptatt av det samme; kvalitet for barn og ungdom. Dette viser en systemlikhet innad i organisasjonen, noe som kan forstås som en modernistisk tilnærming til oversettelsen av kunnskapsbasert praksis. I det samme sitatet sier også informanten at det ikke er sikkert at alle i organisasjonen vet hvilken strategi eller kompetanse som anvendes for å utføre kvalitet for ungdommen, noe som underbygger det sosialkonstruktivistiske paradigmet innenfor translasjonsteori. Med dette menes at ideene tas inn, men ikke brukes i sin opprinnelige idéform (Røvik 2007). Imidlertid kan ideenes intensjoner være en del av praksis, blant annet gjennom fokuset på kvalitet for ungdommene uten et bevisst forhold til strategisk forankring i kompetanse.

Gjennom lovendringsforslagenes betydning i praksisfeltet, viser denne lederen forståelse for at alle ansatte, enten det er en miljøterapeut eller lederne, er opptatt av kvalitet i arbeidet, og dermed barnas beste. Dette fokuset synes å ha sammenheng med den faglige veilederen.

²³ Mari Trommald er direktør for Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet.

Hvorvidt ansatte er bevisst den kunnskapsbaserte praksisen som systematisk satsning i Bufetat fremgår av sitatet som mindre viktig. Derimot synliggjøres det at organisasjonsdiskursen om kunnskapsbasert praksis er operasjonalisert og inngår som en del av måten de ansatte jobber på. Lederen sier at sin oppgave er å dra strategiene opp, noe som kan forstås som å kvalitetssikre at både forskningsbasert kunnskap, erfaringsbasert kunnskap og brukermedvirkning inngår som en del organisasjonens grunnlag for å ta faglige avgjørelser, også etter lovforslaget iverksettes i praksis.

7.4 Standardisering som organisasjonsdiskurs

Under intervjuene av lederne av akuttinstitusjonene framkom det tidlig at den faglige veilederen er en viktig faktor i standardisering av god praksis i akuttinstitusjonene. Selv om ansatte og ledere i Bufetat kan forstås som utøvere av kunnskapsarbeid, står veilederens føringer i kontrast til forståelsen av at kunnskapsarbeid vanskelig lar seg standardisere. Der hvor barnevernloven og lovendringsforslaget gir et handlingsrom for kunnskapsarbeiderne gjennom praksis, opptrer den faglige veilederen som et verktøy som ikke gir det samme handlingsrommet fordi kvalitetsmålene er skriftliggjort og standardisert.

Når en leder skal oversette organisasjonsideer i praksis er det flere typer translatørkompetanse som er avgjørende for at implementeringen lykkes (Røvik 2007). Tålmodighet er en kompetanse som handler om å gjøre det ukjente kjent (ibid.). Med lederen som en tålmodig translatør handler oversettingen til dels om å innta en passiv posisjon (ibid.).

I lys av hvordan lederne forstår at lovendringsforslaget har betydning for sin praksis, vil vi i dette delkapitlet se på hvordan standardisering som organisasjonsdiskurs forstås av lederne som gjenstand for endring i praksisfeltet. Vi har ikke som mål å gi et svar på hvorvidt den faglige veilederen bør endres eller ikke, men det er nærliggende å tro at den kan komme til å måtte justeres hvis lovendringsforslaget iverksettes i praksis.

I det kommende sitatet adresserer en av lederne betydningen av sin egen rolle i hvordan arbeidsoppgaver og organisasjonen skal forstås av personalet:

*«Hele personalet må forstå hva vi driver med og hvorfor vi driver med det.
Hele personalet må forstå hvilken oppbygging og struktur vi har, og*

hvordan det er i forhold til målet og oppdraget vårt. Og det er en ledelsesoppgave å sørge for at alle vet noe om det.» (Informant 1)

Denne lederen sier at hele personalet må forstå organisasjonens oppbygging og struktur, og sier samtidig at det er en ledelsesoppgave å sørge for denne forståelsen i kollegiet. For den tålmodige oversetteren handler mye av oversettingen om å sørge for at ideene som er kommet inn i organisasjonen har gode betingelser og ikke "dør ut" (Røvik 2007). Organisatorisk prat er en kritisk betingelse, og lederen som oversetter av organisasjonsideer må sørge for formålsrettet prat (ibid.). Å implementere lovendringsforslaget i praksis handler dermed om å konkretisere ideen. Bufetat har allerede gjort det gjennom den faglige veilederen når det kommer til å konkret standardisere kvalitetsmålene som er utarbeidet i lys av barnevernloven før lovendringsforslagene eventuelt iverksettes. At lovendringsforslagene kan ha betydning for praksisfeltet, viser denne lederen forståelse for:

«Sånn at vi binder praksis på strategi. Eh, det er en måte å gjøre det på – hvor vi etterspør de historiene der. Vi har vært opptatt av det, etterspørre historiene, og få de fram, og sende de ut – for da skaper det en slags profeti om at sånn jobber vi her. Da har du ikke lyst til å være den som ikke jobber sånn, og ikke skjønner hva vi snakker om». (Informant 3)

Når denne lederen snakker om å «binde praksis på strategi» og å etterspørre "de historiene der", kan lederen gi uttrykk for å påta seg en rolle som oversetter gjennom å vise en forståelse for at strategi og praksis henger sammen.

Med kunnskapsbasert praksis som strategi og den faglige veilederen som standardiserer kvalitet i det praktiske arbeidet, innehar akuttinstitusjonene redskaper som konkretiserer organisasjonsideer. I sitatet over sier lederen at å få fram fortellinger fra de ansatte om hvordan de jobber, er en måte å binde praksis på strategi. Videre viser denne lederen til at dette kan skape en slags profeti om hvordan arbeidet utføres.

Med tanke på Bufetat som ekspertorganisasjon, som har ansatte med fagspesialisert kompetanse (Strand 2007), kan dette være en måte å bygge opp under det som lederen omtaler som profeti, altså den standardiserte tanken om hva som er god praksis. Å dele kunnskap som er forankret i daglig praksis er på denne måten er viktig innenfor et praksisfellesskap (Gotvassli 2011). I lys av teori om den tålmodige oversetteren, handler dette om å kartlegge hvilke eksisterende strukturer, rutiner og prosedyrer som eventuelt må legges vekk eller justeres når den nye organisasjonsidéen kommer inn i praksisfeltet (Røvik 2007).

En av lederne omtalte endring av lederrollen etter implementeringen av kvalitetsmålene: *"Det har egentlig endret seg over litt tid. Jeg er blitt sugd mer inn i driften enn jeg var tidligere.»* (Informant 1)

I og med at denne lederen sier at praksis allerede har endret seg over tid hvor lederrollen er mer involvert i driften, kan dette ha sammenheng med organisasjonens reformhistorie. Blant annet gjennom strategien om kunnskapsbasert praksis (Barne- og likestillingsdepartementet og Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet 2009), hvor lederen har et ansvar for å sørge for at alle delene av kunnskapsgrunnlaget inngår i de faglige avgjørelsene som tas i organisasjonen. Denne lederens utsagn kan også ha sammenheng med implementeringen av den faglige veilederen i 2015 da kvalitetsmålene ble standardisert. Dette handler om å ha oversikt om kontekstuelle forhold ved implementering av nye ideer (Røvik 2007).

Om praksisendring uttrykker denne lederen dette:

"Det har jo betydning om vi skal endre praksisen vår på et eller annet vis, men jeg tenker at det ikke vil endre praksisen min fordi vi har jobbet så mye med endring. Vi har jobbet med omstilling. Så det er ikke sikkert at praksisen vår, eller meg som leder, blir så endret da." (Informant 2)

Denne lederen viser en forståelse for at lovendringene kan ha betydning for praksis i akuttinstitusjonene, mens at lederpraksisen i mindre grad påvirkes av de foreslåtte endringene. Alle lederne vi har intervjuet har lang erfaring i organisasjonen, også som ledere, og har vært med på tidligere omstillinger. Selv om praksisen i akuttinstitusjonene kan måtte endres hvis lovforslaget iverksettes, sier denne informanten at lederpraksisen ikke trenger å bli særlig endret. To av lederne fremstår samstemte om at endringen i større grad gjelder for praksisfeltet som helhet, enn for lederpraksisen. Den tredje lederen påpeker derimot en viktig endring i lederpraksisen: *"Jeg er opptatt av å bruke de begrepene som direktoratet bruker."* (Informant 3).

Denne lederens utsagn kan være et uttrykk for en forståelse av at de nye begrepene i lovendringsforslaget har en betydning for praksis når det kommer til begrepsbruk i organisasjonen. Vi kan forstå dette som at denne lederen viser kunnskap om å drive formålsrettet prat slik at ideene nedfester seg i organisasjonen, og fremstår som en tålmodig oversetter (Røvik 2007). Likeledes kan vi med dette utsagnet trekke paralleller til oversetteren som språksetter gjennom at de nye begrepene kan begripes i hele organisasjonen (ibid.). På

denne måten kan lederen være med på å standardisere begrepene i praksisutøvelsen i akuttinstitusjonene.

I tillegg til at tydeliggjøringen av standardisering som organisasjonsdiskurs, har lederne en stor systemtro og bevissthet omkring egen rolle i praksisendring. Lederne som translatører forsterkes ytterligere, noe de neste sitater illustrerer:

"Jeg tenker at jeg som leder må klare å stå inne for det, kjenne at det er riktig. Hvis du som leder tenker at dette er noe tull, dette er jeg ikke for, da vil du få problemer i organisasjonen. Jeg tror det." (Informant 3)

Denne lederen understreker et viktig poeng innenfor translasjonskompetanse i samtidens organisasjoner. For den kunnskapsrike og flerkontekstuelle oversetteren handler det om både hva som skal overføres og om kontekstene det skal overføres fra og til (Røvik 2007). I sitatet fremgår det at lederen mener det kan være problematisk ikke å stå inne for endringene. Av den grunn er den kontekstuelle kunnskapen som informantene har vist i tilknytning lovendringsforslagene, som vist i kapittel 6, en faktor som kan bidra til at de lettere kan stå inne for endringene. Å stå inne for endringene handler også om at lederen må motivere kunnskapsarbeiderne gjennom blant annet væremåte (Gotvassli 2005).

"Jeg er alltid opptatt av at jeg som leder er nødt til å forholde meg til det som er besluttet. Vi er nødt til å forholde oss hele veien til norsk lov. Det går over alt, uansett." (Informant 2)

Denne lederen viser tiltro til at det er loven som bestemmer hvordan praksis utøves. Videre sier lederen at alle i organisasjonen må forholde seg til loven. Med denne forståelsen viser lederen at det er et lederansvar både å oversette og implementere endringer som skjer på et overordnet plan. Lojalitet til loven fremkommer hos denne lederen også:

"Når dette her kommer så kan ikke vi som ledere sitte og si at, nei dette synes jeg er teit, eller at jeg kunne tenkt meg at ting hadde vært annerledes. Det kan jeg si til avdelingslederen, men jeg kan aldri ta det... (med alle ansatte)"
(Informant 2)

Systemtroen kommer til syne hos denne informanten ved at beslutningene som er tatt ikke gir rom for et retroperspektiv på praksis. Lederens utsagn omhandler at en som leder ikke kan vise synlig motstand til endringene blant arbeidstakerne i organisasjonen. Imidlertid kan det være rom for å drøfte kritiske tanker med andre ledere. For lederen kan dette handle om å

skape en kultur for endring på arbeidsplassen, noe Gotvassli (2015) beskriver som kulturell arkitekt ved at lederen har betydning som rollemodell.

7.5 Målstyring som organisasjonsdiskurs

I dette delkapitlet undersøker vi nærmere hvordan informantene forstår at målstyring som verktøy kan påvirkes av lovendringsforslagene. Bufetat har en organisasjonsstruktur hvor beslutningene tas fra toppen, i Bufdir og BLD. Barnevernloven gir føringer for hvilke kvalitetsmål organisasjonen kan ha, samt rammer for hvordan målene skal identifiseres.

Et populært organisasjonskonsept er balansert målstyring, som er en oppskrift på sentralisert indirekte styring (Røvik 2007). Gjennom den faglige veilederens skriftliggjøring og forklaringer fremstår kvalitetsmålene både operasjonalisert og målbare. I lys av det tredje forskningsspørsmålet: *Hvilken betydning tillegger lederne lovendringsforslagene for praksisfeltet?*, vil vi i de følgende avsnitt utforske og analysere hva lederne sier om innvirkningen lovendringsforslaget har på målstyring som organisasjonsdiskurs:

Jeg synes jo at vi har mye mer målstyrt styringssnakk, mye styring og lite ledelse. Alt skal liksom kunne telles og måles, og så er vi i en business som ikke kan telles og måles så veldig. For eksempel når vi snakker om familieråd¹⁹, så synes jeg vi snakker mye mer om hvor mange, enn hvorfor det er så viktig.

(Informant 3)

Denne lederen sier at akuttinstitusjonene har mye styring og lite ledelse. Sitatet viser også at lederen på peker at denne målstyringen har resultert i at en også teller antall familieråd framfor å få en diskusjon omkring den faglige betydningen av familieråd. Denne målstyringen er en form for indirekte styring som øker toppledelsens mulighet til å styre underordnede enheter og ansatte (Røvik 2007).

I akuttinstitusjonene skal arbeidet med kvalitetsmålene dokumenteres i fagsystemene, og antall døgn for opphold i akuttinstitusjonene telles. Samtidig påpeker informanten et viktig paradoks i og med at kunnskapsarbeidet som de ansatte utfører i akuttinstitusjonene “i liten grad et rutinebasert og vanskelig lar seg standardisere” (Irgens og Wennes 2011:15). Dette står i kontrast til den målstyringen som organisasjonen er underlagt. Om sin egen rolle sier

denne lederen følgende: *"Jeg som leder skal være opptatt av strategier, ivaretagelse, opptatt av de store spørsmålene, men også sikre at driften er i gang."* (Informant 2)

Denne lederen gir et innblikk i sine mange arbeidsoppgaver gjennom beskrivelsen av å være opptatt av strategier og ivaretagelse av ansatte samtidig som lederen skal sikre at driften er i gang, med alt ansvar det innebærer av økonomisk styring. Gjennom utsagnet viser lederen en tydelig forståelse for at lederrollen handler om å følge de styrende strategier, så vel som å inneha et fokus på driften innad i akuttinstitusjonene.

Røvik (2007) beskriver dreiningen fra ledelse til styring som endringer i oppfatninger av hvordan en kan arbeide målrettet og resultatorientert. Denne lederen viser gjennom sitt utsagn en forståelse for et slikt målrettet arbeid. En av de andre lederne viser et mer kritisk utsagn rettet mot målstyring:

"Hva er best praksis når vi sammenligner oss med andre tiltak? Hva er det vi da skal se etter? Er det målbare ting som oppholdstid? Er det hva ungdommen selv uttaler? Er det det hva døgnprisen er? Er det belegg? Så jeg synes det med best praksis, det er litt vanskelig.» (Informant 1)

Denne lederen stiller spørsmålstegn ved hva beste praksis egentlig er. De skriftliggjorte kvalitetsmålene i den faglige veilederen inngår som en del av målstyringen i akuttinstitusjonene. I Bufetat sikter en mot beste praksis når en snakker om god praksis (Bufetats strategidokument 2018-2020), og der hvor veilederen har standardisert kvalitetsindikatorer for god praksis, er imidlertid beste praksis viet mindre fokus i standardiseringen.

Dersom beste praksis som organisasjonspraksis skal overføres mellom organisasjoner, må praksisen identifiseres og uthentes fra en akuttinstitusjon til en annen. Røvik (2007) kaller dette for dekontekstualisering. Imidlertid kan det være vanskelig å identifisere praksisen, noe denne lederen problematiserer gjennom sitt utsagn.

Videre kan det være vanskelig for en translatør å vite hva en skal se etter, noe som denne lederen også retter fokus mot. Med andre ord så har akuttinstitusjonene målstyring av praksis, men praksisen kan være vanskelig å måle i et kvalitetsperspektiv. Oppholdstiden kan måles, men den alene utgjør ikke god praksis.

"Alle ledere står jo i en mellomposisjon uansett hvor du er som leder. Jeg prøver å holde styringstrykket litt unna, for selv om det er jeg som leder som

blir trykt på, så prøver jeg å unngå å gjøre det samme nedover fordi jeg tenker at det ikke nødvendigvis fører til vekst og utvikling²⁴." (Informant 3)

I dette utsagnet viser denne lederen et skille mellom ledelse og styring. Denne lederen prøver å unngå å ha et styringstrykk nedover fordi det ikke nødvendigvis fører til måloppnåelse. Her viser lederen en tydelig forståelse for at det relasjonelle aspektet i arbeid med mennesker også er viktig, og at lederen på den måten signaliserer en forståelse for at en i akuttinstitusjonene utfører kunnskapsarbeid (Irgens og Wennes 2011). I nyinstitusjonell teori oppfattes prat som motstykket til praksis (Røvik 2007), og i lys av dette kan lederens utsagn vise en forståelse for at for mye styring gjennom prat ikke er tjenlig for praksisen når nye organisasjonsideer skal inngå i kunnskapsarbeidet. Samtidig sier Røvik (ibid.) at organisatorisk prat i forbindelse med språksmitte fra nye ideer er positivt. Det at en idé nedfeller seg i prat og interne diskusjoner er avgjørende for at den skal få et første feste i organisasjonen (ibid.).

Lederne viser gjennom sine utsagn en samstemthet om at den sentrale styringen inngår i ledelsen av akuttinstitusjonene og målstyring anvendes. Selv om ansatte skal dokumentere arbeidet med kvalitetsmålene, er det lederen som har ansvar for at det blir utført. Målstyring som verktøy for kontroll og oversikt inngår også etter lovendringsforslaget iverksettes.

Opp imot følelseskomponentene inn i barnevernloven uttalte en av lederne følgende: *"Jeg tror vi får en varmere praksis. Det er ikke sikkert at vi kan måle det nå, men om en stund."* (Informant 3)

Når barnevernloven transformeres til en rettighetslov og med kjærlighet og medvirkning inn som begrep i loven, tror denne lederen av praksisen blir varmere. Weick (1995) hevder at organisasjoner skaper omgivelsene i sitt eget bilde, og at virkeligheten ligger i å velge det en vil gjøre og i forhold til hvem en vil gjøre det. På denne måten kan praksis inngå i en sosialt konstruert virkelighet hvor mening skapes. Imidlertid påpeker lederen det at målbarheten trolig ikke er gjennomførbar umiddelbart, men om en stund. Dette sender et viktig signal om at denne lederen tror at blant annet kjærlighet kan inngå i målstyringen til akuttinstitusjonene. Organisasjonsdiskursen om målstyring bekreftes gjennom denne informantens utsagn.

²⁴ I Bufetats strategi 2018-2020:4 *Kvalitetsutviklingsprogrammet* framgår det at etatens visjon og verdier er: «Vekst og utvikling for barn, unge og familier».

7.6 Omsetting av kjærlig omsorg i praksisfeltet

Ved utvidelsen av omsorgsbegrepet i barnevernloven er det ikke kun kjærlighet som inngår som en del av "det nye", men også medvirkning, trygghet og forståelse. Da informantene viet mest oppmerksomhet til *kjærlighet* som en rettighet inn i lovteksten gjennom våre intervjuer, finner vi det derfor naturlig å følge opp informantenes forståelser av kjærlighetsbegrepet. I dette delkapitlet undersøker vi hvordan lederne av akuttinstitusjonene tenker at begrepet kjærlighet kan tillegges betydning for praksisutøvelsen. Analysen i dette delkapitlet gjør vi i lys av Røvik (2007) sin teori om translatørkompetanse og *den modige og kreative oversetter*.

En av informantene fortalte at kjærlighet allerede er diskutert og snakket om:

Alle vet barn skal, ungdom skal oppleve kjærlighet når de er her. Hva legger du i det? Hva legger..., så sier litt alle det samme – at det handler om at vi skal se dem, vi skal være der for dem og involvere oss. De skal oppleve at vi bryr oss.» (Informant 1)

Denne lederen viser en forståelse for at barna i akuttinstitusjonene kan oppleve kjærlighet ved at de voksne ser dem, er der for dem og bryr seg om dem, samt gjennom at de voksne involverer seg. På denne måten indikerer informantens utsagn også en forståelse for at kjærlighetsbegrepet må oversettes og gi mening inn i ny kontekst.

Når ordet kjærlighet står isolert har det en gitt lingvistisk betydning, men for en god oversetter handler det likeså mye om å være en etterdikter som skal kombinere det reproduserende med den kreative og innoverende (Røvik 2007). I denne sammenhengen betyr det å oversette begrepet kjærlighet til å få betydning i praksisfeltet. Det er gjennom oversetterens språksetting av hvordan kjærlighet kan oppleves for ungdom, at de ansattes hensyn til at begrepet skal passe inn i ny kontekst framkommer i akuttinstitusjonene.

Vanligvis handler tekstoversettelse om å oversette fra et språk til et annet språk (ibid.). Med utgangspunkt i empiri fra informantene og fra barnevernloven, handler det ikke her om denne typen oversettelse, men om å språksette idéen om at barn har rett på kjærlighet innen et og samme språk. Røvik (ibid.) beskriver at en språksetter er en som bringer praksiser og idéer på begreps form. Kjærlighetsbegrepet er gjort eksplisitt gjennom endringsforslaget til barnevernloven, mens informanten sine uttrykk om "å se dem, bry seg og være der for dem" fortøner seg mer som handlinger innenfor taus kunnskap. Det er viktig at en god oversetter

eksemplifiserer handlinger som vanskelig kan la seg uttale og dermed språksetter praksisen (ibid.).

Når kjærlig omsorg skal inngå i praksisfeltet, sier en leder følgende: *"Jeg tenker at selv om en har kjærlighet og medvirkning, så er jo ikke det... Det er en forutsetning med mye menneskelig kontakt, relasjon og trygghet"* (Informant 1)

Denne lederen er opptatt av at barnevernloven etter lovendringen innebærer begrep som relateres til menneskelig kontakt og trygghet. Lederen sier at menneskelig kontakt og relasjoner er en forutsetning for arbeidet. Gjennom den faglige veilederen er relasjonelt arbeid vektlagt allerede i beskrivelsen av hva som er god praksis i akuttinstitusjonene, og denne lederens forståelse kan derfor indikere elementer av det som Røvik (2007) omtaler som addisjon. Når en organisasjon har en eksisterende praksis som fungerer godt, kan elementer av den "gamle" praksisen integreres når en utformer den nye løsningen (ibid.). Nåværende praksis kan inngå som en del av "det nye" i praksisfeltet når det kommer til utøvelsen av kjærlighet som en rettighet for barn. Dersom "det nye" fordrer en total omlegging av praksis, kan dette videre innvirke på tryggheten som informantene nevner. Informantens utsagn kan forstås som at en må ta kontekstuelle hensyn ved materialisering av begrepet kjærlighet. En oversettelse er å hente ut "noe" fra en bestemt kontekst, som overføres og omsettes i andre kontekster (ibid.).

Parallelt med innføringen av kjærlighet som en rettighet for barn, rettes fokus hos de ansatte i akuttinstitusjonene mot dokumentasjonen av at barn skal oppleve kjærlighet. Neste informant har ikke en klar formening om hvordan utformingene av dokumentasjonen skal være i praksis, men stiller aktuelle spørsmål i intervjuet:

"Kjærlighetsbiten er vel kanskje enklere i beredskapshjem. Så hvordan skal vi klare å dokumentere den på institusjonene, der er jo noe vi må se på. Hva gjør vi? Hva sier vi? Hvordan er det for ungdommene? Hvordan definerer vi kjærligheten der?" (Informant 2)

Denne lederen sier at å dokumentere kjærlighet i akuttinstitusjonene er vanskeligere enn i beredskapshjem, og uttrykker, gjennom det kollektive "vi" at dette må de ansatte se på. Ikke minst må ledernes være delaktig i prosessen med å finne ut av hvordan kjærlighet kan dokumenteres, da det overordna ansvaret ligger hos leder.

Thrana (2015) sier at et perspektiv på kjærlighet er nestekjærlighet, noe som innebærer å vise medfølelse og hjelp til den som har behov for hjelp, uavhengig av hvem personen er. Når lederen problematiserer dokumentasjonen av kjærlighet hos barn og unge i akuttinstitusjonen, kan dette være et uttrykk for at en ikke har definert kjærlighet som en kompetanse i praksisfeltet. Her kan Thrana (2015) sin forskning, hvor kjærlighet kan anses som en form for nestekjærlighet, være med på å definere denne kompetansen. Å vise følelser kan forstås som handlinger som inngår i taus kunnskap, og som igjen kan være vanskelig å språksette ved hjelp av ord. Lederens utsagn indikerer at ved en translasjon av kjærlighetsbegrepet fra lovtekst til praksis, så må akuttinstitusjonene jobbe mer med hvordan en skal dokumentere opplevd kjærlighet.

I lys av informantenes forståelse av at opplevd kjærlighet kan være vanskelig å dokumentere, så adresserer en leder et kritisk punkt når det gjelder den subjektive forståelsen av hva kjærlighet er:

"For det første tenker jeg at vi må begynne å bruke det ordet (kjærlighet). Vi lederne har snakket om at da får vi beint fram være glad i hverandre vi også. Noen ungdommer vet jo ikke hva kjærlighet er, og det kan jo hende at vi kan tro vi gir det til dem, men at de ikke synes vi gjør det. Det er vanskelig å vite."

(Informant 3)

Denne lederen påpeker en viktig faktor ved å omsette kjærlighet fra lovtekst til praksis. Først og fremst må kjærlighet som begrep tas i bruk, men lederens utsagn peker også på at ansatte og barna i akuttinstitusjonene kan ha ulike subjektive forståelser omkring innholdet i begrepet. Der hvor den faglige veilederen har standardisert hva som er god praksis i akuttinstitusjonene, så innbefatter kjærlighet følelseskomponenter som vanskelig lar seg standardisere. Kjærlighetsbegrepets innhold kan derfor avvike fra tanken om målstyring da opplevelsen av kjærlighet vanskelig kan måles. Sitatet over illustrerer nettopp dette når denne lederen sier at "det kan jo hende at vi kan tro vi gir det til dem, men at de ikke synes vi gjør det". Når lederen sier at de må vise barna at de ansatte er glade i hverandre, så kan dette være et uttrykk for modellerende arbeid i å skape en felles opplevelse av hva som er kjærlighet, enten det er anerkjennelse eller nestekjærlighet (Thrana 2015).

En av lederne avsluttet med å si dette om kjærlighetsbegrepets betydning for praksisfeltet: *"Jo, det er store endringer i måten å se og forstå barn på, så det er en stor praksisendring."* (Informant 3)

Det er stor praksisendring i måten å se og forstå barn på gjennom lovendringsforslaget ifølge denne lederen. Når akuttinstitusjonene beveger seg mot en kunnskapsbasert praksis som også inkluderer en følelsesbasert praksis, kan dette være med på å bekrefte kjærlig praksis som organisasjonsdiskurs.

Selv om kjærlighet som begrep kommer inn i loven gjennom brukermedvirkning og som en del av kunnskapsbasert praksis, så er det en følelseskomponent i praktisk utøvelse. På denne måten kan vi se, slik informantene påpekte, at det økende fokus på styring framfor ledelse reverseres med følelseskomponenten kjærlighet inn i barnevernloven. Mens ledelse handler om direkte dialog utøvd i relasjonen mellom leder og ansatte, innebærer styring en sentralisert påvirkning gjennom formelle strukturer og prosedyrer (Røvik 2007). Dette synliggjør et paradoks ved at barnevernloven skal harmonisere med barnas øvrige velferdsrettigheter, mens kjærlighetens emosjonelle praksisuttrykk ikke harmoniserer med ideen om målstyring i organisasjonen.

Kunnskapsbasert praksis vil være gjenstand for endring når følelsesbasert praksis kommer inn i akuttinstitusjonene gjennom lovreguleringen. Interdiskursiviteten kommer da til syne gjennom å bruke eksisterende diskurs på nye måter og dermed skape forandring (Jørgensen og Phillips 2010). Denne forandringen handler i denne sammenheng mer om kjærlighet som en følelseskomponent i de ansattes praksisutøvelse, og mindre om endring av maktrelasjoner mellom barna og ansatte i organisasjonen. Allikevel, som vist i kapittel 5, kan diskursordenen også inneha endringsaspekter når brukerstemmen tildeles økt makt innenfor forståelsen av hva som er kunnskapsbasert praksis.

7.7 Oppsummerende diskusjon som svar på forskningsspørsmål 3

Kunnskapsbasert praksis er implementert i ledernes arbeidsutøvelse og forståelse av organisasjonen, og fremtrer som en synlig organisasjonsdiskurs. Kunnskapsbasert praksis kan stå overfor endringer når brukerstemmen får økt makt gjennom barnevernloven som en rettighetslov for barn og deres familier. Den faglige veilederen har standardisert arbeidet med kunnskapsbasert praksis i akuttinstitusjonene, og det kan derfor være at denne må justeres når de nye begrepene inngår som en del av “det nye” i barnevernloven. Lederne vi intervjuet viste

alle en forståelse for at lovendringsforslagene i praksis handler om barnas opplevelser, og at det i akuttinstitusjonene vil være de ansatte som kan være med på å gi barna opplevelsene av kjærlighet, medvirkning, forståelse og beskyttelse.

Standardisering som organisasjonsdiskurs framkom i intervjuene gjennom ledernes sterke tiltro til den faglige veilederen, og som viser en forståelsesramme for at arbeidet i akuttinstitusjonene kan standardiseres. Paradokset vi finner i denne sammenheng er at to av informantene ikke tror at lederpraksisen i særlig grad vil bli endret hvis lovendringsforslagene skal implementeres. Dette kan ha sammenheng med at organisasjonen allerede jobber etter føringer for blant annet medvirkning gjennom å følge den faglige veilederen. Lederne fremstår som kunnskapsrike oversettere ved å vise kontekstuell kunnskap gjennom sine utsagn, blant annet ved lojalitet til lovverket og ved å benytte samme begrep som direktoratet bruker.

Målstyring som organisasjonsdiskurs kommer til syne gjennom ledernes fortellinger om ulike verktøy for internkontroll og deres forståelser av målstyring i praksisfeltet. Imens de konkrete målbare faktorene som oppholdstid og belegg kan kartlegges i tallfakta og sammenlignes mellom akuttinstitusjonene, så kan de mer følelsesbaserte faktorene som inngår som en del av “det nye” i lovendringsforslaget være vanskeligere å måle. Lederne vi har intervjuet viser en tiltro til at det meste kan styres og måles, men imidlertid problematiseres det at innholdet i arbeidet som lederne og ansatte utfører ikke samsvarer med det som kjennetegner kunnskapsarbeid (Irgens og Wennes 2011).

Ledernes forståelser av hvilken betydning kjærlighet har for praksisfeltet samsvarer i stor grad med Thrana (2015) sin forskning som viser viktigheten av at de profesjonelle viser fysisk kontakt og nærhet, ved at de lar følelser inngå i den profesjonelle rollen. Samtidig framhever lederne en utfordring med tanke på hvordan dokumentasjonen av opplevd kjærlighet skal foregå. Lederne vi har intervjuet har tanker om at det er en diskusjon som de må ta internt i akuttinstitusjonene. Barnas oppholdstid og belegget måles i akuttinstitusjonene, og kort oppholdstid er ønskelig fordi en ikke ønsker at barn skal bo lenge i midlertidige og uavklarte situasjoner, i tillegg til at akuttinstitusjonene forholder seg til økonomistyring. Målingen av den subjektive praksisopplevelsen av kjærlighet hos barna kan dermed vanskeliggjøres under kort oppholdstid når tidsfaktoren tas med i betraktningen.

DEL 5 OPPSUMMERING OG KONKLUSJON

8 Avslutning og funn

I dette kapitlet skal vi besvare problemstillingen: *Hvordan forstår ledere av statlige akuttinstitusjoner foreslåtte endringer i barnevernloven og hvilken betydning tillegger de lovendringsforslagene for praksisfeltet?*

Det gjør vi gjennom en oppsummerende diskusjon av våre funn i analysedelen. Først vil vi poengtere svarene på forskningsspørsmålene og følgelig peke på noen paradokser som kom til syne gjennom analysen. Deretter diskuterer vi denne masteravhandlingens overførbarhet til andre kunnskapsorganisasjoner. Avslutningsvis redegjør vi for vår oppfatning av hvordan videre forskning innenfor dette temaet kan være aktuelt.

8.1 Svaret på problemstillingen

Vår forskning avdekker at ledernes forståelse for endringene i barnevernloven har sammenheng med de offentlige diskursene vi avdekket gjennom dokumentanalysene.

Denne masteravhandlingens tittel *Fra pliktig omsorg til rett på kjærlighet* illustrerer funnene om at barnevernlovens endringer omhandler transformasjonen fra pliktlov for barnevernet til en rettighetslov for barn.

Medvirkning er ikke nytt i barnevernloven, men *retten til* medvirkning er ny. Ledernes forståelser av denne endringen gir oss som forskere et innblikk i at barn og ungdom skal medvirke i alle prosesser som angår dem selv, gjennom hele oppholdet i akuttinstitusjonene.

Vår analyse avdekker også at ledernes forståelser av begrepene som representerer “det nye” i barnevernloven hovedsakelig beskrives av kjærligheten inntreden i en rettighetslov for barn. Lederne fremstår positive til og forente om at kjærlighet er nødvendig for barn og unge, som samsvarer med Thrana (2015) sin forskning som viser at kjærlighet kan forstås som nestekjærlighet og en form for anerkjennelse.

For å gi svar på hvilken betydning endringene i barnevernloven har for praksis i akuttinstitusjonene, fremhever vi at de offentlige diskursene danner en kontekstuell forståelsesramme for lederne også her.

Vår analyse tydeliggjør at organisasjonsdiskursen om kunnskapsbasert praksis inngår som et bakteppe for lederne forståelse for praksisutøvelsen. Ved at brukerstemmen tildeles større synlighet i barnevernloven, finner vi at diskursen medvirkning som en rettighet og diskursen om kunnskapsbasert praksis kan sees på som komplementære i lederne forståelse av betydningen for praksis. Med dette mener vi særlig at barna skal medvirke i beslutningsprosesser i akuttinstitusjonene. Dette gjelder både forut for og etter eventuell lovendring. Denne interdiskursive sammenhengen bygger opp under vår oppfatning av at lederne ønsker lovendringen velkommen i praksisfeltet fordi endringen opprinnelig er initiert av brukerstemmen, men formalisert gjennom Prop. 169 L (2016-2017).

I praksisfeltet vil lovendringen bety at nye begrep må tas i bruk og at disse må operasjonaliseres i akuttinstitusjonen. En slik operasjonalisering kan knyttes den rollen vi forstår at lederne påtar seg ved å bidra til meningsskaping i organisasjonen, på den måten at lederne aktivt bidrar med å tilrettelegge for en kollektiv forståelse. Måten lederne omtaler både sin forståelse og praksis i akuttinstitusjonene gir inntrykk av at lederne bidrar til å skape mening gjennom egen handling og samhandling i organisasjonen, og at dette skjer både som en individuell, sosial og pågående prosess. Dette kan forstås som «*enactment*», slik Weick (1995) omtaler dette begrepet. Likeledes ser vi at lederne viser forståelse for sin egen rolle som kulturelle arkitekter (Gotvassli 2015) ved at de understreker at det er deres lederansvar at endringene skal trenge inn i og implementeres i praksisfellesskapet i akuttinstitusjonene.

I tillegg viser lederne en forståelse av at praksisen kan komme til å bli mer fysisk og relasjonelt varmere, noe som har diskursivitet med Forandingsfabrikkens verdier. Vår analyse viser derfor at lederne bør inneha kompetansene kunnskap, mot, tålmodighet og styrke (Røvik 2007), og at kontekstuell kunnskap og evnen til å språksette “det nye” i barnevernloven har betydning for praksis. Imidlertid er det enkelte som hevder at det må stilles større krav til translatørens kunnskap om mottakende kontekst enn avgivende kontekst (Toury 1985, Holz-Mänttari 1984, i Røvik 2007). Vi hevder at vår analyse viser at lederne har god kompetanse om begge kontekster, og at de derfor fremstår som «dugende oversettere» (Røvik 2007) av organisasjonsideer.

Paradoksene vi avdekker gjennom analysearbeidet gir oss en økt forståelse for kompleksiteten av translatørkompetanse.

For det første er det et paradoks at brukerstemmen vies såpass mye plass i lovendringene hos organisasjoner som utøver kunnskapsbasert praksis. Dette kan føre til at ulike kunnskapskilder kommer i konflikt med hverandre.

For det andre står målstyring i kontrast til informantenes forståelse av hvordan kjærlighet kan utøves i praksis, ikke minst når det gjelder dokumentasjon. Gjennom intervjuene synliggjorde informantene vanskeligheten av å dokumentere opplevd kjærlighet hos barn, og at det relasjonelle arbeidet i akuttinstitusjonene vanskelig kan måles.

Dette fører oss over til det tredje paradokset som er at den faglige veilederens (Barne-, ungdoms, og familiedirektoratet 2015) standardisering av akuttarbeidet står i kontrast til definisjonen av kunnskapsarbeid. For oss som forskere er det liten tvil om at ledere og miljøarbeidere i akuttinstitusjonene utøver kunnskapsarbeid, og derfor er dette paradokset særlig synlig gjennom at akuttinstitusjonene er pålagt å følge standardiserte kvalitetsmål for god praksis.

Det fjerde og siste paradokset er at ledernes forståelser av lovendringenes betydning for praksis i akuttinstitusjonene ikke samsvarer med prediksjonene om endring av lederpraksisen. Riktignok må lederne omfavne begrepene i bruk som språksettere (Røvik 2007), men lederpraksisen er allerede endret ifølge informantene. Dette har sammenheng med implementeringen av den faglige veilederen, hvor praksisen med økt brukermedvirkning ble introdusert før lovendringene ble vedtatt.

Svaret på problemstillingen blir derfor:

Lederne av de statlige akuttinstitusjonene forstår endringene i barnevernloven som at brukerstemmen får mer plass og at omsorgsbegrepet utvides. I praksisfeltet betyr det at når barn får en lovfestet rett på kjærlighet, må kjærlig praksis inngå i den kunnskapsbaserte praksisutøvelsen. Gjennom måten lederne uttrykker sin forståelse, framstår de som kompetente oversettere av den planlagte endringen som endringsforslaget i barnevernloven innebærer.

8.2 Overførbarhet

For en kunnskapsleder som står overfor organisasjonsutvikling enten i form av at lovendringer eller at nye organisasjonsideer eller -praksiser skal implementeres, kan denne masteravhandlingens funn ha overføringsverdi. Overførbarhet beskrives av Thaagaard (2013) som om at funnene kan ha gyldighet i andre sammenhenger enn innenfor forskningsprosjektet.

Vi har i analysedelen fremhevet forhold som medvirker i gode oversettinger av organisasjonsideer. De fire kompetansene hos en dugende oversetter, *kunnskap, mot, tålmodighet* og *styrke* (Røvik 2007), utgjør sammen det som kan avgjøre hvorvidt oversettingen fremstår som god eller dårlig. Særlig er kunnskap om kontekstene det overføres både fra og til av betydning for implementeringen av ideer i praksisfeltet. For en leder er det derfor en fordel med både lang fartstid i organisasjonen, samt tilstedeværelse i det daglige. Dette handler om kunnskap om både organisasjonens kultur og reformhistorie. Ikke minst må lederen evne å håndtere motstand mot endringer i kollegiet, da endringer kan fremkalle redsel for verdien av sin kompetanse (Røvik 2007).

Likeledes er det avgjørende at en leder språksetter ideene i praksisfeltet, spesielt om ideene inneholder nye begreper. Tålmodighet er en dyd, og det ligger et særskilt ansvar hos leder i å sørge for at ideene nedfester seg i organisasjonen. En måte å gjøre dette på kan være gjennom formålsrettet prat. Prat kan sees som motstykket til praksis, men organisatorisk prat er allikevel en viktig faktor i veien mot overføring av ideer i praksisfeltet (ibid.).

Innenfor et sosialkonstruktivistisk kunnskapssyn på kontekstualisering kan en si at organisasjonsoppskrifter utstyres lederen med legitimerende retorikk, mens praksisfeltet i større grad styres av effektivitetsretorikk (Røvik 2007). En antakelse kan da være at organisasjonsoppskrifter ikke vil trenge særlig dypt inn på mottakssiden. Ved en modernistisk tilnærming på kontekstualisering synes muligheten for å lykkes med overføring å være større, da en legger til grunn at lederne har klare oppfatninger av hva en har bruk for, samt strategier for dette (ibid.). En forutsetning er at ideene implementeres riktig, i en top-down-orientering hvor ledelsen spiller en sentral rolle (ibid.). For lederen er det viktig å kombinere kunnskap med myndighet for å oppnå dette.

Ved å koble disse to paradigmene sammen, kan vi se at overførbarheten av funnene i vår masteravhandling kan være nyttig for ledere som både er på jakt etter nye løsninger basert på

erfaringer de allerede har, samt ledere som må forholde seg til en etterspørsel av organisasjonsideer i lys av fornyelse og forandring. Røvik (2007) omtaler dette som pragmatisk fortolket overføring. Av den grunn må ledere av offentlige organisasjoner forholde seg til at organisasjonsidéen kan inneha en dobbel logikk. Med dette menes at de eller den som etterspør ideene oppfatter seg selv om en rasjonell aktør som er ute etter å løse reelle problemer i virksomheten, samtidig som en kan motiveres av kraften av hva det vil si å være en moderne organisasjon (ibid.). I vårt forskningsprosjekt blir dette synliggjort ved at lederne må forholde seg til barna som aktører i forslaget til endringer i barnevernloven.

8.3 Videre forskning

Etter at intervjuene og analysen av det innsamlede datamaterialet ble gjennomført, vedtok Stortinget at endringene i barnevernloven skulle iverksettes 1. juli 2018. Vår forskning er avsluttet med konklusjoner om hvilken betydning lederne tillegger lovendringsforslaget for praksisfeltet, i tillegg til at vi har trukket fram det diskursive aspektet ved forslaget til endringer i barnevernloven.

Innenfor translasjonsfeltet er det få studier som omhandler teoretiseringen av og innsikter i hvordan empirisk baserte translasjoner innenfor kunnskapsoverføring fortsetter etter implementering i praksisfeltet (Røvik 2016). I tillegg finnes få studier som omhandler hvordan denne type kunnskapsoverføring *kan* gi seg utfall under ulike betingelser (ibid.).

I og med at barnevernloven er endret ved avslutningen av vårt forskningsprosjekt, foreslår vi derfor at videre forskning kan rettes mot å undersøke utfallet av endringene i barnevernloven i et translasjonsteoretisk perspektiv. Videre forskning er interessant både når det gjelder å undersøke hvordan en kan måle barns opplevelse av kjærlighet, og når det gjelder ledernes rolle som oversetter i implementeringsarbeidet med en varmere og mer kjærlig praksis.

Litteraturliste

- Backe-Hansen, E. (2009). Hva innebærer et kunnskapsbasert barnevern? *Fontene Forskning: Et Tidsskrift Fra Fellesorganisasjonen (FO)*, (2), 4-16.
- Bang, H. (1988). *Organisasjonskultur*. Oslo: Tano
- Barne- og likestillingsdepartementet (2012). *Endringer i barnevernloven*. (Prop. 106 L 2012-2013). Oslo: Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet.
- Barne- og likestillingsdepartementet (2016). *Endringer i barnevernloven (barnevernsreform)*. (Prop. 73 L 2016-2017). Oslo: Barne- og likestillingsdepartementet.
- Barne- og likestillingsdepartementet (2016). *Endringer i barnevernloven mv. (bedre rettssikkerhet for barn og foreldre)*. (Prop. 169 L 2016-2017). Oslo: Barne- og likestillingsdepartementet.
- Barne- og likestillingsdepartementet (2018). *Kompetansestrategi for det kommunale barnevernet 2018-2024*. Oslo: Barne- og likestillingsdepartementet.
- Barne- og likestillingsdepartementet og Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (2009): *Et kunnskapsbasert barnevern. Strategi for FoU-arbeidet i Barne- og Likestillingsdepartementet og Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet 2009-2012*. Oslo: Barne- og likestillingsdepartementet og Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (2015). *Faglig veileder for akuttarbeidet i institusjoner og beredskapshjem*. Oslo: Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet.
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (2018): *Bufetats strategi 2018-2020. Kvalitetsutviklingsprogrammet*. Oslo: Barne-, ungdoms- og familieetaten.
- Barnekonvensjonen (2003). *FNs konvensjon om barnets rettigheter: Vedtatt av De Forente Nasjoner den 20. november 1989, ratifisert av Norge den 8. januar 1991: Revidert oversettelse mars 2003 med tilleggsprotokoller*. Oslo: Barne- og familiedepartementet.
- Barnevernloven. (1992). Lov om barneverntjenester (barnevernloven) (LOV-1992-07-17-100). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100>
- Barnevernpanelet (2011). *Barnevernpanelets rapport*. Oslo: Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet.
- Barnevernsproffene (2011). *Stortingsmelding nr.1. Fra barn og unge i Norge. Det gode barnevernet*. Forandringsfabrikken
- Baxter, P. og Jack, S (2008). Qualitative case study methodology: Study design and implementation for novice researchers. *The qualitative reprot*, 13(4), 544-559.
- Byrkjeflot, H., og LOS-senteret. (1997). *Fra styring til ledelse*. Bergen-Sandviken: Fagbokforlaget.
- Cook, S. og Brown, J. (1999). Bridging Epistemologies: The Generative Dance Between Organizational Knowledge and Organizational Knowing. *Organization Science*, 10(4), 381-400.

- Cummings, T. G. og Worley, C. G. (2015). *Organization development & change*. (10th ed.). Australia: Cengage Learning.
- Czarniawska, B. (2004). *Narratives in social science research* (Introducing qualitative methods). London: Sage.
- Denzin, N. og Lincoln, Y. (2018). *The SAGE handbook of qualitative research* (Fifth ed.). Los Angeles, Calif: Sage.
- Dijk, T. A. van (ed.) (1997). *Discourse as Social Interaction*. London: Sage.
- Ekeland, T.-J. (1999). Evidensbasert behandling: kvalitetssikring eller instrumentalistisk mistak. *Tidsskrift for Norsk psykologforening*, 36, 1036-1047
- Fairclough, N. (1992). *Discourse and Social Change*. Cambridge: Polity Press
- Fairclough, N. (1993). «Critical discourse analysis and the marketization of public discourses: the universities». *Discourse and Society*, 4(2): 133-68
- Fairclough, N. (1995). *Media Discourse Analysis*. London: Edward Arnold.
- Fairclough, N. og Wodak, R. (1997) "Critical Discourse Analysis," i T. A. van Dijk (ed.) *Discourse as Social Interaction*, s. 258-84. London: Sage.
- Falck, S., & Nasjonal satsing for utprøving og evaluering av familieråd i Norge. (2006). *Hva er det med familieråd?: Samlerapport fra prosjektet: "Nasjonal satsing for utprøving og evaluering av familieråd i Norge"* (Vol. 18/2006, NOVA-rapport (trykt utg.)). Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Finansdepartementet (2013): *Perspektivmeldingen 2013*. Meld. St. 12 (2012–2013). Oslo: Finansdepartementet.
- Fylkesmannen i Hordaland. (2016). «*Dei forsto meg ikkje*». *Tilsynsrapport 19. september 2016*. Fylkesmennene i Hordaland, Rogaland og Troms. Hentet fra: <https://www.fylkesmannen.no/contentassets/21c2006e3f3d45918321c006a5a370e7/dei-forsto-meg-ikkje---tilsynsrapport.pdf>
- Fylkesmannen i Aust- og Vest-Agder. (2018). «*Historien om Stina*». *Fylkesmannens rapport etter tilsyn med Kristiansand kommune, Sørlandet sykehus HF, Bufetat Region Sør, Næromsorg Sør og Aleris Ungplan & BOI 27.7.2017 – 7.2.2018*. Fylkesmannen i Aust- og Vest-Agder. Hentet fra <https://www.fylkesmannen.no/contentassets/8e9bca4a5f3646ed864560e0b95ec6f6/historie-n-om-stina---rapport-etter-fylkesmannens-tilsyn.pdf>
- Gotvassli, K.-Å. (2011). *Den gode prestasjon : Rasjonalitet eller intuisjon, teft eller følelser?*, i Irgens, E. J. og Wennes, G. (Red.). *Kunnskapsarbeid : Om kunnskap, læring og ledelse i organisasjoner* (s. 42-61). Bergen: Fagbokforlaget.
- Gotvassli, K.-Å. (2015). *Kunnskap, kunnskapsutvikling og kunnskapsledelse i organisasjoner*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Grønmo, S. (2004). *Samfunnsvitenskapelige metoder*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Hatland, A., Kuhnle, S. og Romøren, T. I. (2018). *Den norske velferdsstaten* (5. utg. ed.). Oslo: Gyldendal.

- Helse- og omsorgsdepartementet (2010). *Nasjonal helse- og omsorgsplan (2011-2015)* Meld. St. 16 (2010–2011). Oslo: Helse- og omsorgsdepartementet.
- Hermans, T. (Red.) (1985). *The Manipulation of Literature*. London: Croom Helm.
- Hernes, T. (2016). *Organisering i en verden i bevegelse*. Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Hislop, D. (2013). *Knowledge management in organizations: A critical introduction* (3rd ed.). Oxford: Oxford University Press.
- Holz-Mänttari, J. (1984). *Translatorisches Handeln. Theorie und Methode*. Helsinki: Suomalainen Tiedeakatemia.
- Irgens, E. J. (2011). *Dynamiske og lærende organisasjoner. Ledelse og utvikling i et arbeidsliv i endring*. Bergen: Fagbokforlaget
- Irgens, E. J. og Wennes, G. (Red.) (2011). *Kunnskapsarbeid: Om kunnskap, læring og ledelse i organisasjoner*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Irgens, E. J., og Wennes, G. (2011). *Kunnskapsarbeid : Om kunnskap, læring og ledelse i organisasjoner*. I Irgens, E. J. og Wennes, G. (Red.). *Kunnskapsarbeid : Om kunnskap, læring og ledelse i organisasjoner* (s. 13-22). Bergen: Fagbokforlaget.
- Ittner, C., og Larcker, D. (2003). Coming up short on nonfinancial performance measurement. *Harvard Business Review*, 81(11), 88-95.
- Johannessen, Christoffersen, Tufte, Christoffersen, Line, og Tufte, Per Arne. (2010). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (4. utg. ed.). Oslo: Abstrakt.
- Johannessen, A., Christoffersen, L., og Tufte, P. A. (2016). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (5. utg. ed.). Oslo: Abstrakt.
- Johnsen, Å. (2015). For mye detaljstyring og for lite målstyring? *Stat & Styring*, (02), 36-37.
- Justesen, L. og Mik-Meyer, N. (2010). *Kvalitative metoder i organisations- og ledelsesstudier*. København: Hans Reitzels forlag.
- Winther Jørgensen, M. og Phillips, L. (1999). *Diskursanalyse som teori og metode*. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag. Samfundslitteratur.
- Kaplan, R. S. (2012). The balanced scorecard: Comments on balanced scorecard commentaries. *Journal of Accounting & Organizational Change*, 8(4), 539-545.
- Kaplan, R. S. og Norton, D.P. (1992). the Balanced Scorecard – Measures That Drive Performance. *Harvard Business Review* 70(1): 71-79
- Kommunal- og moderniseringsdepartementet (2016). *Endringer i kommunestrukturen*. Prop. 96 S (2016-2017). Oslo: Kommunal- og moderniseringsdepartementet.
- Kvale, S. og Brinkmann, S. (2009). *Det kvalitative forskningsintervju* (2. utg. ed.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- NESH, Red. 2006. *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teknologi*. De nasjonale forskningsetiske komiteer. Oslo.
- Nielsen, J. C., Repstad, Pål (2006). *Når mauren også skal være ørn*. I Wennes, G. og Nyeng, F (Red.), *Tall, tolkning og tvil bak metodevalg i økonomi, ledelse og markedsføring*, s. 245-278. Oslo: Cappelen akademisk forlag.

- Nortvedt M., Jamtvedt G., Nordheim L.V., Reiner L. M. (2012). *Jobb kunnskapsbasert!: En arbeidsbok*. 2. utgave ed. Oslo: Akribe
- NOU 2009:08 (2009). *Kompetanseutvikling i barnevernet. Kvalifisering til arbeid i barnevernet gjennom praksisnær og forskningsbasert utdanning*. Oslo: Departementenes servicesenter. Informasjonsforvaltning.
- NOU 2009:22 (2009) *Det du gjør, gjør det helt. Bedre samordning av tjenester for utsatte barn og unge*. Oslo: Departementenes servicesenter. Informasjonsforvaltning.
- NOU 2011:20 (2011). *Ungdom, makt og medvirkning*. Oslo: Departementenes servicesenter. Informasjonsforvaltning.
- NOU 2012:5 (2012). *Bedre beskyttelse av barns utvikling. Ekspertutvalgets utredning om det biologiske prinsipp i barnevernet*. Oslo: Departementenes servicesenter. Informasjonsforvaltning.
- NOU 2015:1 (2015). *Produktivitet – grunnlag for vekst og velferd. Produktivitetskomisjonens første rapport*. Oslo: Departementenes sikkerhets- og servicesenter. Informasjonsforvaltning.
- NOU 2016:16 (2016). *Ny barnevernslov – Sikring av barnets rett til omsorg og beskyttelse*. Oslo: Departementenes servicesenter. Informasjonsforvaltning.
- Polanyi, M. (1966). *The tacit dimension*. Gloucester: Smith.
- Repstad, P. (2007). *Mellom nærhet og distanse: Kvalitative metoder i samfunnsfag* (4. rev. utg. ed.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Røvik, K. (2007). *Trender og translasjoner: Ideer som former det 21. århundrets organisasjon*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Røvik, K. (2016). Knowledge Transfer as Translation: Review and Elements of an Instrumental Theory. *International Journal of Management Reviews*, 18(3), 290-310.
- Sackett, O. L., Straus, S. E., Richardson, W. S., Rosenberg, W. og Haynes, R. B. (2000). *Evidence-based medicine: How to practice and teach EBM (2nd edition)*. London: Churchill Livingstone.
- Schein, E. H. (1987). *Organisasjonskultur og ledelse. Er kulturendring mulig?* Oslo: Mercuri Media Forlag.
- Silvermann, D. (2001). *Interpreting Qualitative Data: Methods for Analysing Talk, Text and Interaction*. London: Sage.
- Statskonsult. (2001). *Balansert Målstyring i offentlig sektor, Rapport 2001:23*. Oslo: Statskonsult.
- Strand, T. (2007). *Ledelse, organisasjon og kultur*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Thagaard, T. (2014). *Systematikk og innlevelse: en innføring i kvalitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Thrana, H., og Høgskolen i Lillehammer (2015). *Kjærlighet og sosialt arbeid: En studie av kjærlighetens betydning i barnevernets praksis, Nr. 4*.
- Tjora, A. (2017). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis* (3. utg. ed.). Oslo: Gyldendal akademisk.

- Toury, G. (1985). A Rationale for Descriptive Translation Studies, 16-4. I Hermans, T. (Red.). *The Manipulation of Literature*. London: Croom Helm.
- Weick, K. (1995). *Sensemaking in organizations*. (Foundations for organizational science). Thousand Oaks, Calif: Sage.
- Wenger, E. (1998). *Communities of practice: Learning, meaning and identity*. New York: Cambridge University Press.
- Wennes, G., og Nyeng, F. (2006). *Tall, tolkning og tvil bak metodevalg i økonomi, ledelse og markedsføring*. Oslo: Cappelen akademisk forlag.

Liste over figurer

Figur 1: Kunnskapsbasert praksis.....	14
Figur 2: Mål og innsatsområder i Bufetat.....	15
Figur 3: Faglige anbefalinger som støtte for god praksis.....	16
Figur 4: Generell modell for planlagt endring.....	25
Figur 5: Faircloughs tre-dimensjonale modell for kritisk diskursanalyse	37
Figur 6: Den hermeneutiske spiral.....	50

Liste over tabeller

Tabell 1: Konkurrerende epistemologier på kunnskap.....	21
Tabell 2: Objektivistisk og praksisbasert perspektiv på kunnskap.....	23

Vedleggsliste

Vedlegg 1: Forespørsel om deltakelse i intervju.....	109
Vedlegg 2: Intervjuguide.....	110
Vedlegg 3: Meldeskjema NSD.....	111
Vedlegg 4: Forenklet vurdering fra NSD.....	116

Vedlegg 1: Forespørsel om deltakelse i intervju

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjektet

Kunnskapsledelse og lovendring i barnevernet

Bakgrunn og formål

Vi er to studenter som gjennomfører masterstudium i kunnskapsledelse. Studiet er et samlings- og erfaringsbasert mastergradstudium ved Nord universitet. Mer informasjon om studiet finner du ved å følge denne linken: <https://www.nord.no/no/studier/master-i-kunnskapsledelse>

Formålet med prosjektet/masteroppgaven er å belyse hvordan kunnskapsledere arbeider med endringer offentlig forvaltning. Vi har fokus på hvordan lovendring i barnevernet omsettes i praksis, og utvalget består av ledere i statlige akuttinstitusjoner.

Hva innebærer deltakelse i studien?

Deltakelse i studien innebærer et intervju. Spørsmålene vil omhandle din arbeidsplass og forståelse av foreslåtte endringer i barnevernloven, og hvordan du som leder arbeider med endring i egen organisasjon.

Selve intervjuet vil ta 1 - 1 ½ time.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt. Under intervjuet vil det bli gjort lydopptak, som senere blir transkribert. Det vil kun være oss to studenter og vår veileder som vil ha tilgang til intervjumaterialet. Materialet vil bli oppbevart utilgjengelig for andre (låsbare skap) for å ivareta konfidensialitet. Informantene vil ikke få informasjon om hverandre, og det vil ikke bli publisert materiale fra intervjuene som kan være personidentifiserende.

Prosjektet skal etter planen avsluttes 29.08.2018 med påfølgende muntlig høring i slutten av september 2018. Både lydopptak og transkribert materiale fra intervjuene vil bli makulert etter fullført mastergradstudium.

Frivillig deltakelse

Det er frivillig å delta i studien, og du kan når som helst trekke ditt samtykke uten å oppgi noen grunn. Dersom du trekker deg, vil alle opplysninger om deg bli anonymisert. Samtykke til deltakelse i studien gjøres muntlig.

Dersom du ønsker å delta eller har spørsmål til studien, ta kontakt med student Elin Ree på telefonnr. 466 17 612. Alternativt kan også student Renate Lindbak kontaktes på telefonnr. 415 19 443 eller veileder Hege Eggen Børve ved Nord universitet på telefon 74 02 26 52.

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, NSD - Norsk senter for forskningsdata AS.

Trondheim, 13.03.2018

Renate Lindbak og Elin Ree

Vedlegg 2: Intervjuguide

INTERVJUGUIDE – MKL: Kunnskapsledelse og lovendring i barnevernet (Lindbak og Ree 2018)

Innledning/introduksjon

Presentasjon av oss, masteroppgaven og innramming av intervjuet. Samtykkeerklæring, informasjon om behandling av lydopptak og transkribert materiale. Forskningsrapporten/masteroppgaven - anonymitet. Presentere formålet med forskningsprosjektet, herunder:

- Ledelse av akuttinstitusjoner i et kunnskapsperspektiv
- Informasjon om de språklige endringene i barnevernloven – henvisning til konkrete dokumenter/lovtekst – eksempler

Temaer i intervjuet

1) Om informanten: alder, kjønn, ansiennitet, erfaring som leder, utdanning, arbeidsoppgaver

2) Om arbeidsplassen og leders rolle (kontekstuelle forhold): antall ansatte, kjønn, utdanning, arbeidsoppgaver/"oppdrag" og organisering, samt (hjelpespørsmål):

- Om leders rolle i akuttinstitusjonen?
- Om leders rolle i organisasjonen for øvrig?
- Arenaer for samhandling mellom ansatte, og mellom ansatte og leder?
- Hvordan og hvor i organisasjonen man jobber sammen?
- Hvordan foregår diskusjoner i organisasjonen?
- Hvordan leder beskriver "god praksis" i sin organisasjon?

3) Om forståelse og praksis av foreslåtte endringer (beskrivelser/fortellinger og refleksjon)

- Hvordan forstår du de foreslåtte endringene i barnevernloven?
- Har dere tatt opp lovforslaget (ref.)?
- Særlig om språklige endringer
 - Hjelpespørsmål knyttet til begrepet "kjærlighet" som en del av lovforslaget:
 - Hvordan forstår du ordet "kjærlighet" i barnevern(loven)?
 - Hvordan kan "kjærlighet" inngå som en del av "god praksis" på din arbeidsplass?
 - Evt. tilsvarende oppfølgingsspørsmål knyttet til andre begrepsendringer avhengig av hva som kommer fram i intervjuet under punkt 2
- Hvordan tror du at dette har betydning for praksis? (hvis endring - på hvilken måte?)
- Vil det ha betydning for din lederpraksis? Evt. på hvilken måte?

4) Om å endre praksis (beskrivelser/fortellinger og refleksjon)

- Hvilke tanker har du om hvordan du som leder kan viderebringe lovendringen i arbeidstakernes praksis?
- Hvordan jobber du/dere med (planlagte) endringer generelt, og spesielt når endringene innbefatter språklige endringer i barnevernet – eksemplifiser - både hva som er gjort, og hva som skal bli gjort
- Er det andre endringer dere har arbeidet med i organisasjonen? Hva og hvordan.
- Hvis vi ser på lederrollen i akuttinstitusjoner i dag sammenlignet med tidligere, vil du si at den har forandret seg? Hva er endret?
- Hva er etter din vurdering viktige egenskaper i endringsarbeid?

Vedlegg 3: Meldeskjema NSD

MELDESKJEMA

Meldeskjema (versjon 1.6) for forsknings- og studentprosjekt som medfører meldeplikt eller konsesjonsplikt (jf. personopplysningsloven og helseregisterloven med forskrifter).

1. Intro		
Samles det inn direkte personidentifiserende opplysninger?	Ja ● Nei ○	En person vil være direkte identifiserbar via navn, personnummer, eller andre personentydige kjennetegn.
Hvis ja, hvilke?	☒ Navn ☐ 11-sifret fødselsnummer ☐ Adresse ☒ E-post ☒ Telefonnummer ☒ Annet	Les mer om hva personopplysninger er. NB! Selv om opplysningene skal anonymiseres i oppgave/rapport, må det krysses av dersom det skal innhentes/registreres personidentifiserende opplysninger i forbindelse med prosjektet. Les mer om hva behandling av personopplysninger innebærer.
Annet, spesifiser hvilke	Arbeidssted.	
Skal direkte personidentifiserende opplysninger kobles til datamaterialet (koblingsnøkkel)?	Ja ○ Nei ●	Merk at meldeplikten utløses selv om du ikke får tilgang til koblingsnøkkel , slik fremgangsmåten ofte er når man benytter en databehandler .
Samles det inn bakgrunnsopplysninger som kan identifisere enkeltpersoner (indirekte personidentifiserende opplysninger)?	Ja ○ Nei ●	En person vil være indirekte identifiserbar dersom det er mulig å identifisere vedkommende gjennom bakgrunnsopplysninger som for eksempel bostedskommune eller arbeidsplass/skole kombinert med opplysninger som alder, kjønn, yrke, diagnose, etc.
Hvis ja, hvilke		NB! For at stemme skal regnes som personidentifiserende, må denne bli registrert i kombinasjon med andre opplysninger, slik at personer kan gjenkjennes.
Skal det registreres personopplysninger (direkte/indirekte) via IP-/epost adresse, etc) ved hjelp av nettbaserte spørreskjema?	Ja ○ Nei ●	Les mer om nettbaserte spørreskjema .
Blir det registrert personopplysninger på digitale bilde- eller videoopptak?	Ja ○ Nei ●	Bilde/videoopptak av ansikter vil regnes som personidentifiserende.
Søkes det vurdering fra REK om hvorvidt prosjektet er omfattet av helseforskningsloven?	Ja ○ Nei ●	NB! Dersom REK (Regional Komité for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk) har vurdert prosjektet som helseforskning, er det ikke nødvendig å sende inn meldeskjema til personvernombudet (NB! Gjelder ikke prosjekter som skal benytte data fra pseudonyme helseregistre). Les mer. Dersom tilbakemelding fra REK ikke foreligger, anbefaler vi at du avventer videre utfylling til svar fra REK foreligger.
2. Prosjektittel		
Prosjektittel	Kunnskapsledelse i offentlig sektor når lovendring i barnevernet påvirker praksis (arbeidstittel).	Oppgi prosjektets tittel. NB! Dette kan ikke være «Masteroppgave» eller liknende, navnet må beskrive prosjektets innhold.
3. Behandlingsansvarlig institusjon		
Institusjon	Nord universitet	Velg den institusjonen du er tilknyttet. Alle nivå må oppgis. Ved studentprosjekt er det studentens tilknytning som er avgjørende. Dersom institusjonen ikke finnes på listen, har den ikke avtale med NSD som personvernombud. Vennligst ta kontakt med institusjonen. Les mer om behandlingsansvarlig institusjon .
Avdeling/Fakultet	Fakultet for samfunnsvitenskap	
Institutt	Ledelse og organisasjon	
4. Daglig ansvarlig (forsker, veileder, stipendiat)		

Fornavn	Hege Eggen	Før opp navnet på den som har det daglige ansvaret for prosjektet. Veileder er vanligvis daglig ansvarlig ved studentprosjekt. Les mer om daglig ansvarlig .
Etternavn	Børve	
Stilling	Førsteamanuensis	
Telefon	74022652	
Mobil		
E-post	hege.e.borve@nord.no	
Alternativ e-post	hege.e.borve@nord.no	
Arbeidssted	Nord universitet	
Adresse (arb.)	Røstad, Høgskoleveien 27	
Postnr./sted (arb.sted)	7600 Levanger	
5. Student (master, bachelor)		
Studentprosjekt	Ja ● Nei ○	Dersom det er flere studenter som samarbeider om et prosjekt, skal det velges en kontaktperson som føres opp her. Øvrige studenter kan føres opp under pkt 10.
Fornavn	Elin	
Etternavn	Ree	
Telefon	46617612	
Mobil		
E-post	eree70@gmail.com	
Alternativ e-post	elin.ree@student.nord.no	
Privatadresse	Nygata 18a	
Postnr./sted (privatadr.)	7014 Trondheim	
Type oppgave	<ul style="list-style-type: none"> ● Masteroppgave ○ Bacheloroppgave ○ Semesteroppgave ○ Annet 	
6. Formålet med prosjektet		
Formål	<p>Formålet med prosjektet/masteroppgaven er å belyse hvordan kunnskapsledere arbeider med endringer offentlig forvaltning. Vi har fokus på hvordan lovendring i barnevernet omsettes i praksis, og utvalget består av ledere i statlige akuttinstitusjoner.</p> <p>Problemstilling: Hvordan lede kunnskapsarbeidere i akuttinstitusjoner når lovendringer i barnevernet påvirker praksis?</p> <p>Forskningsspørsmål:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Hvilke diskurser kobles de foreslåtte endringene i barnevernloven til? 2. Hva kjennetegner kunnskapsarbeid i akuttinstitusjoner? 3. Hvordan forstår lederne av akuttinstitusjonene disse endringene? 4. Hvordan omsetter lederne av akuttinstitusjonene endringene i praksisfeltet? 	Redegjør kort for prosjektets formål, problemstilling, forskningsspørsmål e.l.
7. Hvilke personer skal det innhentes personopplysninger om (utvalg)?		
Kryss av for utvalg	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Barnehagebarn ☐ Skoleelever ☐ Pasienter ☐ Brukere/klienter/kunder ☐ Ansatte ☐ Barnevernsbarn ☐ Lærere ☐ Helsepersonell ☐ Asylsøkere ☒ Andre 	Les mer om forskjellige forskningstematikker og utvalg.

Beskriv utvalg/deltakere	3-4 ledere av statlige akuttinstitusjoner i Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat)	Med utvalg menes dem som deltar i undersøkelsen eller dem det innhentes opplysninger om.
Rekruttering/trekking	Muntlig kontakt - direktehenvendelse til enkeltpersoner, ledere av akuttinstitusjoner i Bufetat. Se også neste punkt.	Beskriv hvordan utvalget trekkes eller rekrutteres og oppgi hvem som foretar det. Et utvalg kan rekrutteres gjennom f.eks. en bedrift, skole, idrettsmiljø eller eget nettverk, eller trekkes fra registre som f.eks. Folkeregisteret, SSB-registre, pasientregistre.
Førstegangskontakt	Se overnevnte punkt. Kontakt foretas av Elin Ree, som jobber i Enhet for inntak i Bufetat. Selv om forskningsprosjektet utføres i en av masterstudentenes egen organisasjon, er ikke utvalget hentet fra samme enhet. Bufetat er organisert i 5 regionale enheter, med flere akuttinstitusjoner i hver region. Utvalget er hentet fra ulike regioner. Utvalget samtykker til frivillig deltakelse i forskningsprosjektet, og deres deltakelse gjennomføres anonymt. I intervju vil respondentene i utvalget få spørsmål som er utformet slik at de kan besvares uten hinder av taushetsplikten.	Beskriv hvordan førstegangskontakten opprettes og oppgi hvem som foretar den. Les mer om førstegangskontakt og forskjellige utvalg på våre temasider .
Alder på utvalget	☐ Barn (0-15 år) ☐ Ungdom (16-17 år) ☒ Voksne (over 18 år)	Les om forskning som involverer barn på våre nettsider.
Omtrentlig antall personer som inngår i utvalget	3-15	
Samles det inn sensitive personopplysninger?	Ja ☐ Nei ☒	Les mer om sensitive opplysninger .
Hvis ja, hvilke?	☐ Rasemessig eller etnisk bakgrunn, eller politisk, filosofisk eller religiøs oppfatning ☐ At en person har vært mistenkt, siktet, tiltalt eller dømt for en straffbar handling ☐ Helseforhold ☐ Seksuelle forhold ☐ Medlemskap i fagforeninger	
Inkluderes det myndige personer med redusert eller manglende samtykkekompetanse?	Ja ☐ Nei ☒	Les mer om pasienter, brukere og personer med redusert eller manglende samtykkekompetanse .
Samles det inn personopplysninger om personer som selv ikke deltar (tredjepersoner)?	Ja ☐ Nei ☒	Med opplysninger om tredjeperson menes opplysninger som kan identifisere personer (direkte eller indirekte) som ikke inngår i utvalget. Eksempler på tredjeperson er kollega, elev, klient, familiemedlem, som identifiseres i datamaterialet. Les mer .
8. Metode for innsamling av personopplysninger		
Kryss av for hvilke datainnsamlingsmetoder og datakilder som vil benyttes	☐ Papirbasert spørreskjema ☐ Elektronisk spørreskjema ☒ Personlig intervju ☐ Gruppeintervju ☐ Observasjon ☐ Deltakende observasjon ☐ Blogg/sosiale medier/internett ☐ Psykologiske/pedagogiske tester ☐ Medisinske undersøkelser/tester ☐ Journaldata (medisinske journaler)	Personopplysninger kan innhentes direkte fra den registrerte f.eks. gjennom spørreskjema, intervju, tester, og/eller ulike journaler (f.eks. elevmapper, NAV, PPT, sykehus) og/eller registre (f.eks. Statistisk sentralbyrå, sentrale helseregistre). NB! Dersom personopplysninger innhentes fra forskjellige personer (utvalg) og med forskjellige metoder, må dette spesifiseres i kommentar-boksen. Husk også å legge ved relevante vedlegg til alle utvalgs-gruppene og metodene som skal benyttes. Les mer om registerstudier . Dersom du skal anvende registerdata, må variabeliste lastes opp under pkt. 15 Les mer om forskningsmetoder .
	☐ Registerdata	
	☐ Annen innsamlingsmetode	
Tilleggsopplysninger		
9. Informasjon og samtykke		
Oppgi hvordan utvalget/deltakerne informeres	☐ Skriftlig ☒ Muntlig ☐ Informeres ikke	Dersom utvalget ikke skal informeres om behandlingen av personopplysninger må det begrunnes. Les mer . Vennligst send inn mal for skriftlig eller muntlig informasjon til deltakerne sammen med meldeskjema. Last ned en veiledende mal her . Les om krav til informasjon og samtykke . NB! Vedlegg lastes opp til sist i meldeskjemaet, se punkt 15 Vedlegg.

Samtykker utvalget til deltakelse?	<ul style="list-style-type: none"> • Ja ○ Nei ○ Flere utvalg, ikke samtykke fra alle 	<p>For at et samtykke til deltakelse i forskning skal være gyldig, må det være frivillig, uttrykkelig og informert.</p> <p>Samtykke kan gis skriftlig, muntlig eller gjennom en aktiv handling. For eksempel vil et besvart spørreskjema være å regne som et aktivt samtykke.</p> <p>Dersom det ikke skal innhentes samtykke, må det begrunnes. Les mer.</p>
10. Informasjonssikkerhet		
Spesifiser	Lydropptak/notater oppbevares forsvarlig, se nedenstående punkter. Personidentifiserende opplysninger er i denne masteroppgaven ikke av forskningsmessig relevans, og tas ikke med i publisert materiale/forskningsrapport.	NBI Som hovedregel bør ikke direkte personidentifiserende opplysninger registreres sammen med det øvrige datamaterialet. Vi anbefaler koblingsnøkkel .
Hvordan registreres og oppbevares personopplysningene?	<ul style="list-style-type: none"> ☐ På server i virksomhetens nettverk ☐ Fysisk isolert PC tilhørende virksomheten (dvs. ingen tilknytning til andre datamaskiner eller nettverk, interne eller eksterne) ☐ Datamaskin i nettverkssystem tilknyttet Internett ☐ Tilhørende virksomheten ☐ Privat datamaskin ☐ Videopptak/fotografi ■ Lydropptak ■ Notater/papir ■ Mobile lagringsenheter (bærbar datamaskin, minnepenn, minnekort, cd, ekstern harddisk, mobiltelefon) ☐ Annen registreringsmetode 	<p>Merk av for hvilke hjelpemidler som benyttes for registrering og analyse av opplysninger.</p> <p>Sett flere kryss dersom opplysningene registreres på flere måter.</p> <p>Med «virksomhet» menes her behandlingsansvarlig institusjon.</p> <p>NBI Som hovedregel bør data som inneholder personopplysninger lagres på behandlingsansvarlig sin forskningsserver.</p> <p>Lagring på andre medier - som privat pc, mobiltelefon, minnepenne, server på annet arbeidssted - er mindre sikkert, og må derfor begrunnes. Slik lagring må avklares med behandlingsansvarlig institusjon, og personopplysningene bør krypteres.</p>
Annen registreringsmetode beskriv		
Hvordan er datamaterialet beskyttet mot at uvedkommende får innsyn?	Datamaskintilgangen er beskyttet med brukernavn og passord. Bærbare pcer, lydbåndopptak og utskrifter sikres i låsbare skap/rom.	Er f.eks. datamaskintilgangen beskyttet med brukernavn og passord, står datamaskinen i et låsbart rom, og hvordan sikres bærbare enheter, utskrifter og opptak?
Samles opplysningene inn/behandles av en databehandler (ekstern aktør)?	Ja ○ Nei ●	Dersom det benyttes eksterne til helt eller delvis å behandle personopplysninger, f.eks. Questback, transkriberingsassistent eller tolk, er dette å betrakte som en databehandler . Slike oppdrag må kontraktreguleres.
Hvis ja, hvilken		
Overføres personopplysninger ved hjelp av e-post/Internett?	Ja ○ Nei ●	F.eks. ved overføring av data til samarbeidspartner, databehandler mm.
Hvis ja, beskriv?		<p>Dersom personopplysninger skal sendes via Internett, bør de krypteres tilstrekkelig.</p> <p>Vi anbefaler ikke lagring av personopplysninger på nettskytjenester. Bruk av nettskytjenester må avklares med behandlingsansvarlig institusjon.</p> <p>Dersom nettskytjeneste benyttes, skal det inngås skriftlig databehandleravtale med leverandøren av tjenesten. Les mer.</p>
Skal andre personer enn daglig ansvarlig/student ha tilgang til datamaterialet med personopplysninger?	Ja ○ Nei ●	
Hvis ja, hvem (oppgi navn og arbeidssted)?		
Utleveres/deles personopplysninger med andre institusjoner eller land?	<ul style="list-style-type: none"> • Nei ○ Andre institusjoner ○ Institusjoner i andre land 	F.eks. ved nasjonale samarbeidsprosjekter der personopplysninger utveksles eller ved internasjonale samarbeidsprosjekter der personopplysninger utveksles.
11. Vurdering/godkjenning fra andre instanser		
Søkes det om dispensasjon fra taushetsplikten for å få tilgang til data?	Ja ○ Nei ●	For å få tilgang til taushetsbelagte opplysninger fra f.eks. NAV, PPT, sykehus, må det søkes om dispensasjon fra taushetsplikten . Dispensasjon søkes vanligvis fra aktuelt departement.
Hvis ja, hvilke		
Søkes det godkjenning fra andre instanser?	Ja ○ Nei ●	I noen forskningsprosjekter kan det være nødvendig å søke flere tillatelser. Søkes det f.eks. om tilgang til data fra en registerer? Søkes det om tillatelse til forskning i en virksomhet eller en skole? Les mer om andre godkjenninger .
Hvis ja, hvilken		
12. Periode for behandling av personopplysninger		

Prosjektstart	20.03.2018	Prosjektstart Vennligst oppgi tidspunktet for når kontakt med utvalget skal gjøres/datainnsamlingen starter.
Planlagt dato for prosjektslutt	29.08.2018	Prosjektslutt: Vennligst oppgi tidspunktet for når datamaterialet enten skal anonymiseres/slettet, eller arkiveres i påvente av oppfølgingsstudier eller annet.
Skal personopplysninger publiseres (direkte eller indirekte)?	☐ Ja, direkte (navn e.l.) ☐ Ja, indirekte (identifiserende bakgrunnsopplysninger) ☒ Nei, publiseres anonymt	<p>Les mer om direkte og indirekte personidentifiserende opplysninger.</p> <p>NB! Dersom personopplysninger skal publiseres, må det vanligvis innhentes eksplisitt samtykke til dette fra den enkelte, og deltakere bør gis anledning til å lese gjennom og godkjenne sitater.</p>
Hva skal skje med datamaterialet ved prosjektslutt?	☒ Datamaterialet anonymiseres ☐ Datamaterialet oppbevares med personidentifikasjon	<p>NB! Her menes datamaterialet, ikke publikasjon. Selv om data publiseres med personidentifikasjon skal som regel øvrig data anonymiseres. Med anonymisering menes at datamaterialet bearbejdes slik at det ikke lenger er mulig å føre opplysningene tilbake til enkeltpersoner.</p> <p>Les mer om anonymisering av data.</p>
13. Finansiering		
Hvordan finansieres prosjektet?		Fylles ut ved eventuell ekstern finansiering (oppdragsforskning, annet).
14. Tilleggsopplysninger		
Tilleggsopplysninger		Dersom prosjektet er del av et prosjekt (eller skal ha data fra et prosjekt) som allerede har tilrådning fra personvernombudet og/eller konsesjon fra Datatilsynet, beskriv dette her og oppgi navn på prosjektleder, prosjektittel og/eller prosjektnummer.
15. Vedlegg		
Vedlegg	Antall vedlegg: 2. <ul style="list-style-type: none"> • informasjonsskriv_informanter_20180313.docx • intervjuguide_20180312.docx 	

Vedlegg 4: Forenklet vurdering fra NSD

Hege Eggen Børve
Universitetsalleen 11
8026 BODØ

Vår dato: 21.03.2018

Vår ref: 59785 / 3 / BGH

Deres dato:

Deres ref:

Forenklet vurdering fra NSD Personvernombudet for forskning

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 12.03.2018.
Meldingen gjelder prosjektet:

59785	<i>Kunnskapsledelse i offentlig sektor når lovendring i barnevernet påvirker praksis</i>
Behandlingsansvarlig	<i>Nord universitet, ved institusjonens øverste leder</i>
Daglig ansvarlig	<i>Hege Eggen Børve</i>
Student	<i>Eline Ree</i>

Vurdering

Etter gjennomgang av opplysningene i meldeskjemaet med vedlegg, vurderer vi at prosjektet er omfattet av personopplysningsloven § 31. Personopplysningene som blir samlet inn er ikke sensitive, prosjektet er samtykkebasert og har lav personvernulempe. Prosjektet har derfor fått en forenklet vurdering. Du kan gå i gang med prosjektet. Du har selvstendig ansvar for å følge vilkårene under og sette deg inn i veiledningen i dette brevet.

Vilkår for vår vurdering

Vår anbefaling forutsetter at du gjennomfører prosjektet i tråd med:

- opplysningene gitt i meldeskjemaet
- krav til informert samtykke
- at du ikke innhenter [sensitive opplysninger](#)
- veiledning i dette brevet
- Nord universitet sine retningslinjer for datasikkerhet

Veiledning

Krav til informert samtykke

Utvalget skal få skriftlig og/eller muntlig informasjon om prosjektet og samtykke til deltakelse.

Informasjon må minst omfatte:

- at Nord universitet er behandlingsansvarlig institusjon for prosjektet
- daglig ansvarlig (eventuelt student og veileder) sine kontaktopplysninger
- prosjektets formål og hva opplysningene skal brukes til

Dokumentet er elektronisk produsert og godkjent ved NSDs rutiner for elektronisk godkjenning.

- hvilke opplysninger som skal innhentes og hvordan opplysningene innhentes
- når prosjektet skal avsluttes og når personopplysningene skal anonymiseres/slettes

På nettsidene våre finner du mer informasjon og en veiledende mal for [informasjonsskriv](#).

Forskningsetiske retningslinjer

Sett deg inn i [forskningsetiske retningslinjer](#).

Meld fra hvis du gjør vesentlige endringer i prosjektet

Dersom prosjektet endrer seg, kan det være nødvendig å sende inn endringsmelding. På våre nettsider finner du svar på hvilke [endringer](#) du må melde, samt endrings skjema.

Opplysninger om prosjektet blir lagt ut på våre nettsider og i Meldingsarkivet

Vi har lagt ut opplysninger om prosjektet på nettsidene våre. Alle våre institusjoner har også tilgang til egne prosjekter i [Meldingsarkivet](#).

Vi tar kontakt om status for behandling av personopplysninger ved prosjektslutt

Ved prosjektslutt 29.08.2018 vil vi ta kontakt for å avklare status for behandlingen av personopplysninger.

Gjelder dette ditt prosjekt?

Dersom du skal bruke databehandler

Dersom du skal bruke databehandler (ekstern transkriberingsassistent/spørreskjemaleverandør) må du inngå en databehandleravtale med vedkommende. For råd om hva databehandleravtalen bør inneholde, se [Datatilsynets veileder](#).

Hvis utvalget har taushetsplikt

Vi minner om at noen grupper (f.eks. opplærings- og helsepersonell/forvaltningsansatte) har [taushetsplikt](#). De kan derfor ikke gi deg identifiserende opplysninger om andre, med mindre de får samtykke fra den det gjelder.

Dersom du forsker på egen arbeidsplass

Vi minner om at når du [forsker på egen arbeidsplass](#) må du være bevisst din dobbeltrolle som både forsker og ansatt. Ved rekruttering er det spesielt viktig at forespørsel rettes på en slik måte at frivilligheten ved deltakelse ivaretas.

Se våre nettsider eller ta kontakt med oss dersom du har spørsmål. Vi ønsker lykke til med prosjektet!

Vennlig hilsen

Marianne Høgetveit Myhren

Belinda Gloppen Helle

Kontaktperson: Belinda Gloppen Helle tlf: 55 58 28 74 / belinda.helle@nsd.no